

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	3
INDLEDNING	4
PROBLEMFOMULERING	6
OPGAVENS OPBYGNING	7
METODE	7
DET KVALITATIVE INTERVIEW	7
DESIGN OG UDVÆLGELSE AF INFORMANTER.....	8
UNDERSØGELSESTRATEGI.....	9
DE INDIVIDUELLE INTERVIEW	11
FOKUSGRUPPEINTERVIEW.....	13
OVERSIGT OVER EMPIRI.....	14
<i>Præsentation af Børns Voksenvenner.....</i>	<i>15</i>
<i>Præsentation af mødre, familieveninder og fokusgruppe.....</i>	<i>16</i>
ANALYSESTRATEGI	19
VENSKABSMODEL.....	21
ANALYSE UD FRA VENSKABSMODEL.....	26
ETABLERINGSFASEN	31
MOTIVER FOR DET ARRANGEREDE VENSKAB	31
<i>Altruisme og egennytte - gensidighed.....</i>	<i>32</i>
<i>Vidnefunktion.....</i>	<i>34</i>
<i>En reflekteret selvfortælling</i>	<i>35</i>
<i>Forpligtethed.....</i>	<i>38</i>
PERSONLIG TILTRÆKNING	40
UDVIKLINGSFASEN.....	46
UDVEKSLING	47
<i>Social kapital.....</i>	<i>47</i>

<i>Kulturel kapital</i>	50
<i>Symbolisk kapital</i>	56
TIMING	58
<i>Taknemmelighed</i>	62
<i>Selvudlevering</i>	64
<i>Strategi</i>	66
VEDLIGEHOEDELSSEFASEN	73
FORHANDLING.....	74
ASYMMETRIENS MULIGE KONSEKVENSER	76
VIDENSKABSTEORI.....	83
DEN HERMENEUTISKE SPIRAL OG ABDUKTION	83
DOBBELTHERMENEUTIK	85
MODEL SOM ABSTRAKTION	85
METODEDISKUSSION.....	86
KONKLUSION	94
SUMMARY	98
LITTERATUR	100
BILAG – INDIVIDUEL ANGIVELSE AF AFSNIT	104

FORORD

Vi vil gerne sige tak for samarbejdet til Børns Voksenvenner København, som har været en stor hjælp i forhold til udarbejdelsen af dette speciale, idet de har brugt tid, lagt hus til, formidlet kontakt til både mødre og familieveninder og inviteret os indenfor i deres organisation i København. Derudover har de også ydet en særlig service ved, at vi har haft mulighed for at diskutere vore overvejelser med dem undervejs, hvilket har gjort denne arbejdsproces levende. Det er også via Børns Voksenvenner København, at vi har fået kontakt til Per Schultz Jørgensen, som har bidraget med sin viden og sine overvejelser undervejs i processen. Han har været en stor inspiration og har åbnet døren helt op til socialpsykologien. Derfor vil vi også sige tak til ham. Derudover vil vi også takke vores vejleder Marianne Skytte, der har støttet os og vores specialeproces med sin store viden og sit opmuntrende og anerkendende væsen.

Processen med udarbejdelsen af dette speciale har været interessant og lærerig på mange måder, både fordi vi har fået et indblik i forskellige venskabsrelationer, og fordi vi har fået mulighed for at gå i dybden i en undersøgelse af fænomenet venskab. Dette har været en øjenåbnende proces, men også en proces, som har aktiveret refleksioner over vore egne relationer. Det har gjort specialet meget nærværende, men også svært at fjerne sig fra. Processen har således forfulgt os og gjort vores egen ”væren” i venskaber både abstrakt og meget reflekteret, så vi indimellem begge har oplevet, at venskabet på forstyrrende vis nærmest er blevet objektgjort i sig selv. Vi skylder derfor dem, vi er tæt på en tak for, at de har lagt øre til overvejelser og analyser omkring venskabet. Venskabet er en gave men også en nødvendighed og derfor vil vi slutte af med et citat af Antoine de Saint-Exupéry:

Il n'est qu'un luxe véritable, et c'est celui des relations humaines.

Der findes kun én sand luksus, og det er de menneskelige relationer.

Så er der ikke andet at sige end god læselyst.

Mange hilsener

Mette og Rikke

INDLEDNING

Denne opgave handler om det arrangerede venskab og tager udgangspunkt i Familievenindeprogrammet hos Børns Voksenvenner København (BVV).

Børns Voksenvenner København er en selvstændig forening under Landsforeningen Børns Voksenvenner, der blandt andet formidler venskaber mellem børn og voksne. Siden 1997 har Børns Voksenvenner København også haft et Familievenindeprogram, som er et program rettet mod enlige mødre med små børn i alderen 0-6 år, hvor familien har et spinkelt eller intet netværk. Programmet handler om at arrangere venskaber mellem enlige mødre og frivillige kvinder, herefter kaldt familieveninder, med henblik på at styrke de enlige mødres netværk. Idégrundlaget er, at venskaber kan aftales og arrangeres, og formålet er at forebygge isolation og ensomhed. Samtidig er formålet at give børnene et voksennetværk og på denne måde bidrage til børnenes selvværd og udviklingsmuligheder.

Arrangerede relationer er en stor del af socialt arbejde, og man finder det både i frivilligt og offentlige regi, for eksempel mellem kontaktpersoner og udsatte unge, plejefamilier og anbragte børn, støttekontaktpersoner og psykisk syge m.fl. Dette giver en indikation på, hvor vigtigt det er for mennesker at have nære relationer, og faktisk er der meget der tyder på, at menneskets relationer har helt afgørende betydning for dets udvikling og opblomstring.

Per Schultz Jørgensen, Dr. Phil, tidligere professor på DPU og familieforsker påpeger, at den vigtigste evne for et barn er evnen til at kunne knytte relationer til andre mennesker (Schultz Jørgensen, 1999:404). En professor i psykologi, Christopher Peterson, ansat på Michigan University i USA, er overbevist om, at det gode liv er et liv præget af gode forhold til andre mennesker: Familie, venner og kolleger. *"Andre folk betyder langt mere, end vi tror"*, udtaler han. En anden forsker, skotske Carol Graig, er enig og siger: *"Når man interviewer mennesker om, hvad der skaber det gode liv, er det tydeligt, at det ikke er velstand, men gode relationer"* (Mikkelsen, 2007). Socialfilosof Axel Honneth har formuleret en normativ teori om anerkendelse, som den universelle betingelse for at et menneske kan udvikle en vellykket identitet (Højlund & Juul, 2005). Det er for ham vejen til det gode liv, når mennesket opnår social anerkendelse, dels i kærligheden til et andet menneske, dels i samfundets retlige anerkendelse af det enkelte individs ret og værd og i social værdsættelse (ibid., 2005:26-27).

Denne forståelse deler Per Schultz Jørgensen, der i artiklen: ”Ensomhed i netværkssamfundet” fortæller om de alvorlige konsekvenser, det kan have for børn og unge at stå uden nære relationer, idet relationer bekræfter og anerkender os som mennesker, og at bekræftelsen er en tilkendegivelse, vi ikke kan undvære. Det er en del af forståelsen af at være til (Schultz Jørgensen, 2007:194). Schultz Jørgensen påpeger, at relationens karakter har betydning for, at man ikke føler sig ensom. Man skal ”røres ved” og føle sig ”set” og dermed anerkendt som en person, det er værd at have kontakt med (Højlund & Juul, 2005:25-27). Det er det, som han kalder ”båndets essentielle karakter” der er afgørende for, hvilken betydning relationen har for individet (Schultz Jørgensen, 2007:194).

Det er netop i vores selvopfattelse, at vi adskiller os fra alt andet levende. I vores bevidsthed om verden, ligger også bevidstheden om os selv, og den bevidsthed ligger konstant i baghovedet på os. Sociolog Charles Cooley forklarer blandt andet, at selvopfattelsen primært bliver skabt ved, at vi spejler os i andre (Mortensen, 2002:125). Det er i det daglige møde med andre mennesker - altså i de daglige relationer og interaktioner - at vi opfatter os selv og enten trives eller mistrives.

Det betyder endvidere, at hvis vi er uden relationer, vil vi ikke opleve spejling fra andre mennesker, og det kan dermed så tvivl ved vores selvopfattelse. Lige gyldig om vi er børn, unge, voksne eller ældre mennesker, vil der altid eksistere et behov for at blive mødt som én, der er god nok. Sådan er det at være menneske!

Der er derfor, for os, ingen tvivl om vigtigheden af et program som Familievenindeprogrammet, da det netop giver mulighed for at skabe nogle af disse vigtige relationer for enlige mødre og deres børn. Dette er også grunden til, at vi finder det vigtigt at undersøge, hvad der skal til for at skabe netop dén relation, som gør den afgørende forskel, og hvad der skal til for at få relationen til at fungere. Vi har dog samtidig en antagelse om, at et venskab er noget som opstår naturligt og som ikke kan frembringes administrativt. Med udgangspunkt i Jürgen Habermas teori mener vi, at mening, solidaritet og personlig identitet kun kan frembringes gennem sproglig kommunikation inden for livsverdenen (Andersen, 2002:371). Vi antager derfor, at man ikke kan reducere et venskab til noget der kan skabes ved at være underlagt styring fra eksempelvis Børns Voksenvenner, men at venskabet handler

om personlige præferencer og tiltrækning. Dette betyder også, at vi antager, at et venskab ikke kan opstå, blot fordi den ene part har brug for den anden part i relationen. Den italienske journalist og sociolog Francesco Alberoni siger for eksempel, at et venskab kræver gensidighed, ligeværdighed, og at man mødes på lige fod. *”Den ene skal ikke lære den anden at klare sig i tilværelsen”*, og de skal ikke opdrage på hinanden (Alberoni, 1992:13). Han siger også at den ene kan ikke blive den andens lærermester, samt at venskaber ikke opstår umærkeligt eller imellem dem, som vi har mest kontakt med eller bliver hjulpet af. Det opstår derimod i et øjeblik, hvor vi føler en bølge af sympati med hinanden (ibid.).

Vi vil derfor undersøge, om det overhovedet kan lade sig gøre at arrangere et venskab med en vis dybde, og i så fald hvordan. Dette set i forhold til, at udgangspunktet er at relationen er asymmetrisk, idet den ene part er hjælpsøgende og den anden part hjælpsmodtagende.

PROBLEMFORMULERING

Hvordan er det muligt at arrangere et venskab? – dette med særligt fokus på hvilke betingelser der skal til for, at venskabet udvikler sig til en relation med en vis dybde.

Vi vil fokusere på følgende undersøgelsesspørgsmål:

- Kan et arrangeret venskab have den dybde og karakter, der gør, at parterne føler sig ”set”?
- Får hjælperen en formynderisk rolle?
- Er forskellige baggrunde, kulturelt og klassemæssigt, en hindring for skabelsen af et venskab?
- Opretholdes relationen af morens pligtfølelse overfor børnene og den frivilliges generelle ansvarsfølelse, og ikke fordi der er tale om et venskab?
- Er det muligt at skabe ligeværdighed i en asymmetrisk relation?
- Er det muligt administrativt at frembringe et venskab?

OPGAVENS OPBYGNING

Vi har opbygget vores speciale således, at vi først har lavet en indføring i vore metodevalg. Derefter vil vi præsentere en Venskabsmodel, vi har udarbejdet for at kunne placere venskabets dybde og karakter. Efter denne venskabsmodel, vil vi fremlægge vores analyse. Først vil vi analysere vores empiri ud fra Venskabsmodellen og derefter vil de følgende analyser bygges op i etablerings-, udviklings- og vedligeholdelsesfaser for det arrangerede venskab. Efter en analyse af disse faser, vil vi yderligere analysere vores empiri ud fra, hvilke mulige konsekvenser der kan være ved en asymmetrisk relation. Der vil ikke forekomme et decideret teori afsnit, idet vi løbende inddrager teori i vore analyser. Efter analysen har vi placeret et videnskabsteoretisk afsnit, for at illustrere vores processuelle udvikling i specialet og dermed vores videnskabsteoretiske tilgang. Herefter følger noget utraditionelt vores metodediskussion, som vi har placeret til sidst for at have et tilbageskuende blik på metoden, og den analyse vi gennemførte. Vi vil afrunde specialet med en konklusion på baggrund af vores analyse ud fra problemformulering og undersøgelsesspørgsmål. Vi har lagt vores engelske resumé herefter.

METODE

I dette kapitel vil vi præsentere de overvejelser der ligger bag vore undersøgelsesstrategier, herunder vores tilrettelæggelse og udformning af interview. Formålet er at beskrive det design- og metodemæssige grundlag for vores undersøgelse. Derudover vil vi også præsentere vores empiri.

Det kvalitative interview

Vi har benyttet kvalitative interview som metode til at forsøge at opnå en forståelse af de involverede aktørers oplevelse af venskabet. Specialets kerne er den arrangerede menneskelige relation og kvalitative metoder giver mulighed for at komme i dybden i forhold til at undersøge, hvad relationen betyder for den enkelte. Udover interview har vi benyttet metoden fokusgruppeinterview, idet vi derigennem har fået mulighed for få adgang til såkaldt tavs viden, som det ikke var muligt for os at få frem i de individuelle interview (Halkier, 2007:13).

Den kvalitative interviewform er et meget anvendt metoderedskab, idet det giver mulighed for intens og dyb indsigt i den interviewedes oplevelsesverden. Det er netop den viden, vi har søgt, for at opnå en forståelse af, hvordan det arrangerede venskab fungerer, og hvad der skal til for, at der kan opbygges et venskab.

Vi har valgt at benytte os af kvalitative interview, idet vi ønsker at identificere både mødrenes og familievenindernes forståelse af deres relation i forhold til vores undren omkring, hvordan det er muligt at arrangere et venskab. Vi har valgt semistrukturerede interview, da de gør det muligt at være åbne overfor nye, uforudsete aspekter af informanternes forståelse og oplevelse af venskabsrelationen, som vi ikke på forhånd har været opmærksomme på (Kvale, 1997:111). Det har også ført til, at vi har opdaget nogle uventede aspekter i deres relation, som åbnede op for nye temaer i interviewet. Ved at vælge at interviewe personerne enkeltvis uden at skele til, hvad deres familieveninde eller moren i relationen har sagt, har vi været tro mod, hvad den enkelte oplevede og hvordan vedkommende forstod relationen. På denne måde lagde vi vægt på at identificere den individuelle oplevelse af relationen mere end om der var overensstemmelse mellem det, de hver især sagde. Vores fokus har været på både familieveninden og på mødrene, hvorimod Børns Voksenvenners rolle i Familievenindeprogrammet har stået i baggrunden trods det, at de har en stor aktie i hele matchningen. Dette skyldes, at vores fokus i dette speciale er på relationen mellem mor og familieveninde.

Design og udvælgelse af informanter

Vi har valgt et design, hvor vi ønskede både at afdække de relationer der er lykkedes, og de der blev afbrudt. Dette design skulle netop øge vores forståelse omkring, hvad det var der fungerede og gjorde relationen til en succes. Samtidig ville vi højne undersøgelsens validitet ved også at undersøge de afbrudte relationer og dermed få en viden omkring hvad, der ikke fungerede i disse relationer. Håbet er, at den viden denne undersøgelse frembringer, kan bidrage til udviklingen i Foreningen Børns Voksenvenner fremover.

Vi har ladet Børns Voksenvenner udvælge både de mødre og familieveninder, vi har interviewet, vel vidende, at det kan skabe nogle problemer med hensyn til neutralitet. Efter

første runde af vores interview, hvor vi udelukkende fik hørt succeshistorierne, har vi som kritiske undersøgere stillet os selv flere spørgsmål: Hvad er det egentlig vi spørger om, siden vi får disse svar? Og der må da eksistere relationer der bliver afbrudt? Derfor henvendte vi os til BVV på ny, for at opsøge nogle relationer som er blevet brudt, da vi vurderede, at det var vigtigt både at have venskaber der lykkes og venskabet der ikke lykkes i vores design.

Der er en overrepræsentation af informanter, der repræsenterer de relationer der lykkes. Dette skyldes, at de brudte relationer, ifølge Børns Voksenvener, ofte ender meget følelsesladet og dramatisk, og BVV mister ofte helt kontakten til familieveninder og mødre. Det har betydet, at det har været svært at finde informanter, der har ønsket at lade sig interviewe om sådanne relationer. Det har kun været muligt at interviewe en mor og en familieveninde som repræsentanter for de venskaber, der blev brudt. Vi har der derfor i udvælgelsen af informanter, der kunne repræsentere de brudte relationer, måttet supplere med et interview af BVVs projektleder og leder. Dette fordi Børns Voksenvener har haft et godt kendskab til de brudte relationer og kan se dem ud fra et helikopterperspektiv. BVV har således figureret som andenhånds informanter, og interviewene med dem har derfor ikke den samme videnskabelige status som de øvrige.

Vi har i forhold til vore informanter fra de brudte relationer haft refleksioner omkring, at bruddene kan opleves smerteligt for de involverede parter, og derfor har vi haft etiske overvejelser i forhold til, at et interview kan ribbe op i disse følelser. Som interviewer kan man indimellem åbne op for et følelsesliv, informanten ellers holder tillukket. Derfor er det meget vigtigt, at interviewet ikke sårer eller på anden måde får negative virkninger for den interviewede, bare fordi intervieweren skal have sin ”huskeliste” i interviewet opfyldt, inden hun forlader informanten (Winsløv, 1991:19).

Undersøgelingsstrategi

Vores undersøgelsesstrategi i dette projekt har været en abduktiv proces. Vi har som udgangspunkt en deduktiv tilgang, hvilket skal forstås på den måde, at vi undersøger vores problemstilling ud fra en teoretisk forforståelse, som i dette tilfælde har været den franske sociolog Pierre Bourdieus teori om kapitaler. Vi har valgt Bourdieus teori for at forstå, hvad

det kan have af betydning, at de implicerede parter har forskellige kapitaler, for selve udviklingen af det arrangerede venskab. Bourdieus relationelle forståelse mener at kunne forudsige, at nogle relationer bliver til venskaber og andre lægger afstand til hinanden (Järvinen, 2002:349).

Vores induktive tilgang opstår, da vi opdager, at vi ved kun at tage udgangspunkt i Bourdieus teori ikke opnår en forståelse af, om mødrene rent faktisk bliver mindre ensomme af at få en familieveninde, idet det også handler om dybden i venskabet og følelsen af at blive set. Vi skaber derfor en model, dels ud fra egne forforståelser, omkring hvilke elementer et venskab skal bestå af for at have den dybde, der gør det til en givende og meningsfuld relation. Derudover skabes modellen gennem inddragelse af teorier som kunne give os en yderligere forståelse af dette. Sociologerne Erving Goffman og Anthony Giddens giver os en forståelse af vores roller i hverdagsbehandlingen, samt af gensidighedens vilkår for venskabet i det senmoderne samfund. Desuden har vi ladet os inspirere af Lars Dencik, Per Schultz Jørgensen og Dion Sommers opdeling af familiens arenaer til belysning af venskabets dybde og de variationer der kan være, hvilket opdelingen ikke oprindeligt var udviklet til (Dencik et al., 2008:40-44). De supplerende teoretikere kan ligeledes udvide forståelsen af hvad og hvordan disse venskaber fungerer, samt hvad mekanismen er bag en vellykket relation.

Bourdieu kommer efter vores opfattelse også til kort i forståelsen af den personlige tiltrækning og dermed i selve forståelsen af, hvordan disse venskaber overhovedet kan opstå. Vi har derfor i analysen trukket på to amerikanske professorer i social psykologi, Michael Hogg og Graham Vaughan, der skriver om personlig tiltrækning. Opdagelsen af disse teoretiske styrker og svagheder har præget opgavens opbygning, idet vi undervejs har fundet ud af, at vi er nødt til at starte analysen ud fra nogle af de supplerende teoretikere, inden vi kommer til vores analyse ud fra Bourdieus teori. Teorierne som vi henviser til i vores analyse bliver derfor præsenteret i den rækkefølge, som vi finder dem relevante for formidlingen af vores forståelse af det arrangerede venskab, og ikke i den rækkefølge, som vi opdagede dem i undervejs i undersøgelsesprocessen.

Den deduktive tilgang har hjulpet os i forhold til tematisering af interviewene, og på den måde har vi i undersøgelsen og i vores empiriindsamling kunnet afdække udvekslingen i venskabet (Kvale, 1997:91). Vi har været bevidste om, at når vi ønsker at anskue et fænomen

ud fra en bestemt teoretisk retning, så er der en risiko for, at vi overser bedre forklaringsmodeller (Olsen, 2002:111-14). Vi har netop forsøgt at imødekomme denne problematik ved at være åbne overfor, hvad der måtte vise sig. Man kan sige, at vi er blevet empirisk og teoretisk konfronteret med nogle elementer, som Bourdieu ikke har kunnet give en forståelse omkring og således er vores videre proces blevet induktiv, idet vores empiri og undersøgelsesspørgsmål ledte vores opmærksomhed mod supplerende teoretikere. Det har frembragt nye tematiseringer og nye vinklinger på både succeserne og fiaskoerne ved, at vi har bevæget os over i en induktiv tilgang.

Vores proces, som både har været præget af deduktiv og induktiv metode, for til sidst at ende med ”redescription”, er som nævnt en abduktion. Begrebet abduktion bliver brugt af blandt andet kritiske realister, men er oprindeligt udviklet af den amerikanske filosof Charles S. Peirce i slutningen af 1800-tallet (Danermark et al., 2003:180). Abduktion kan beskrives som en fremgangsmåde, der udvider vores viden, og som driver forskningsprocessen fremad i en aldrig afsluttet bevægelse. Det er igennem denne proces, at nye forståelser udvikles, og det er derfor vigtigt for videnskabelige fremskridt (ibid.:188). For os har denne metode resulteret i nye perspektiver på det arrangerede venskab, som vi ikke var bevidste om fra start, og har nuanceret vores opfattelse af livets relationer.

Vi har således i dette speciale ikke bibragt samfundsvidenskaben ny teori, men har altså lavet en ”redescription” eller nybeskrivelse der sigter på at bringe uddybende viden (ibid.:181).

Vi har med denne abduktive tilgang endvidere udvidet vores forståelse på flere niveauer, set ud fra Thomas Brantes niveauopdeling (Ejrnæs & Guldager, 2008:146-48). Dette skal ses i lyset af, at vi forstår det arrangerede venskab dels interaktionistisk, på interindividuel niveau - blandt andet ud fra Goffman, Giddens og Bourdieu, og på intraindividuel niveau inspireret af Hogg og Vaughan.

De individuelle interview

Vi har bygget vore interview op omkring temaer i Bourdieus teori, med særligt fokus på hans begreber om kapitaler og udveksling. Vi har undladt at bruge ord som kapitaler og

venskabsdybde i interviewene og har i stedet spurgt ind til relationen mellem mor og familieveninde, indholdet, betydninger og meningsopfattelser i det de laver sammen i relationen. I vore interview med både mødre og familieveninder har vi spurgt ind til, hvorledes de forholder sig til hinanden, samt undersøgt, hvordan de definerer hinanden, og hvorledes deres venner og familie ville beskrive dem. Vi har brugt en cirkulær spørgeteknik og ladet os inspirere af den narrative tilgang i interviewet, ved eksempelvis at gå efter gode og mindre gode fortællinger om relationen (Kvale & Brinkmann, 2009:173-76). I fortællinger betones det tidslige, sociale og betydningsstrukturerne, hvilket også bliver tydeligt i vore interview (ibid.). Dette er en effektiv måde til at finde det, der i informantens sociale virkelighed giver mening, og således få indblik i den menneskelige betydningsverden (ibid.:73). Psykologen Jerome Bruner understreger vigtigheden af den mening der kommer ud af fortællingen således, at han har indført begrebet ”fortælling” i respekt for den kendsgerning, at folk, i deres forståelse af kulturelle fænomener, ikke forholder sig til verden begivenhed for begivenhed, eller til tekster sætning for sætning: *”De sætter begivenhed og sætninger ind i større strukturelle sammenhænge [...] Disse strukturelle sammenhænge tilvejebringer en tolkningstekst for de bestanddele, de omfatter”* (Bruner, 1999:68).

Vi har undersøgt den arrangerede venskabsrelation gennem både familievenindernes og mødrenes oplevelse af relationen. Vore interview har været eksplorative i den forstand, at vi har haft vore temaer, men vi har ladet interviewet være åbent og semistruktureret for, dels at lade ny viden få plads, og dels for at være sikre på at komme omkring vores problemformulering (Kvale, 1997:104-129). Vi har, for ikke at glemme at transskriptionen er en kunstig gengivelse af vores interview, efter interviewene nedskrevet refleksioner og diskuteret umiddelbare stemninger og subjektive erindringer. Disse erindringer har været af stor værdi i vores analyse, idet vi har kunnet genkalde os de følelser og stemninger, der var til stede i mødet med dem begge. Dette har givet os en uddybet forståelse ved vores transskriptioner. Blandt andet har denne proces ført os til en refleksion omkring, at nogle af familieveninderne formidlede et glansbillede af relationen, som vi fik øjnene op for i en kombination af stemningstolkning undervejs i interviewet og ved en diskussion mellem os som interviewere umiddelbart efter.

Vi fik indtryk af at familieveninderne så sig selv som Børns Voksenvenners repræsentanter udadtil, hvilket betød, at det tilsyneladende var vanskeligt at tale med dem om det, der kan være svært, samt hvad der kan være af dilemmaer i Familievenindeprogrammet. Det kan muligvis også skyldes en loyalitet overfor mødrene, eller et ønske om at tilpasse sig, hvad de tror, at vi vil høre. Dette vil Goffman kalde indtryksstyring, hvilket handler om, at mennesker kontrollerer deres ageren i sociale sammenhænge med det formål at undgå et "forestillingssammenbrud" (Jacobsen & Kristiansen, 2002:102). Set ud fra Goffmans teori er det muligt, at det at de spiller en rolle, kan have været medvirkende til, at vi oplevede en idylliseret fremstilling af relationen. Vi har derfor forsøgt at høre deres stemme på anden vis ved at invitere en gruppe af familieveninder til fokusgruppeinterview. Det valg tog vi på baggrund af en løbende evaluering af vores metode og empiri.

Fokusgruppeinterview

Vi valgte at benytte fokusgruppemetoden, idet vi oplevede, at vi i de individuelle interview gik glip af nogle nuancer i forhold til familievenindernes følelser omkring relationen, som vi håbede kunne komme frem, hvis de sad med ligesindede. Vi håbede, at det på den måde blev mere legalt for dem at sige, hvad de tænkte, og komme udover, hvad de måske troede, at vi gerne ville høre om dette komplekse emne (Halkier, 2007:16-17).

Det var vores oplevelse, at familieveninderne i de individuelle interview, til tider svarede det samme alle sammen og var mekaniske i deres svar. Vi kunne have tolket det som, at de blot var en ensartet gruppe, men på grund af den intensitet og åbenhed der har været i de individuelle interviewsituationer, har vi rent faktisk kunnet observere og registrere en ændring hos familieveninderne, når de eksempelvis blev spurgt til dilemmaer i relationen. Vi oplevede dog, at der manglede en dybde i refleksionerne over eksempelvis dilemmaer, og vi ønskede derfor at høre deres stemme på en ny måde.

Fokusgruppen bestod af tre familieveninder, som alle er en del af Familievenindeprogrammet og har en velfungerende relation. De var udvalgt, fordi de er i "kursusgruppe" sammen hos BVV og derfra kender hinanden godt nok til at være trygge, idet de har set hinanden før og har det tilfælles, at de alle er familieveninder. Samtidig kender de ikke hinanden så godt, at de

har tilpasset sig hinanden så meget, at gruppen bliver for homogen således, at der ikke er noget at diskutere (Halkier, 2007:31). Vi har også valgt Fokusgruppemetoden, fordi den er god til at producere data, ”som belyser normer for grupperes praksisser og fortolkninger” (ibid.:13). Da vi netop i de individuelle interview oplevede en slags beretning, har vi med et konstruktivistisk syn på betydningsdannelse tænkt, at fokusgrupper er interessante, da konstruktivismen tager udgangspunkt i den forståelse, ”at mennesker altid konstruerer deres individuelle beretninger og forståelser i forhold til deres sociale relationer” og således kan man se, hvad der så viser sig i beretningerne i en social sammenhæng (ibid.:16). Gennem fokusgruppen har vi fået nyt materiale omkring de sociale normer og holdninger familieveninderne har i forhold til venskabet, og det har været muligt at få et dybere indtryk og viden om deres forhold til mødre samt til dybden af venskabsrelationen.

Oversigt over empiri

Vi har foretaget følgende interview:

- 3 interview med mødre
- 4 interview med familieveninder
- 2 interview med Børns Voksenvenner. I det ene interview repræsenterer de en relation der er gået i stykker og hvor de må mægle og konflikthåndtere, fordi det ender meget følelsesladet. Det andet interview er et interview der afdækker deres arbejde med blandt andet visitering, matchning, opfølgning og kurser.
- 1 fokusgruppeinterview
- 1 udskrevet interview foretaget af Familievenindeprogrammets leder, med en familieveninde.

Ved samtlige interview gælder, med undtagelse af det interview BVV har foretaget, at interviewene er optaget på bånd og derefter transskriberet fuldt ud. Derefter har vi gennemgået interviewene på ny ved at lytte til båndet samtidig med, at vi har læst det transskriberede interview.

Præsentation af Børns Voksenvenner

Børns Voksenvenner (BVV) i København, som arbejder med Familieevenindeprogrammet, består af to socialfagkyndige personer, hvor den ene primært er ansat til Familieevenindeprogrammet. BVV etablerer venskabet mellem den frivillige og moren, hvilket starter med en telefonisk samtale mellem begge parter. Det bliver efterfulgt af et hjemmebesøg hos henholdsvis moren og den frivillige. Moren skal visiteres til tilbuddet, og det er et krav, at hun selv kan formulere et ønske om at få en familieeveninde. Familieeveninderne bliver herefter inviteret til et ”kursus”, der første gang er et intromøde, hvor der er andre familieeveninder tilstede. Når det rette match er fundet, foregår der et matchmøde mellem familieeveninde og mor, hvor BVV er med. Når BVV har lavet et match, afholder de derefter tre møder fordelt med et par ugers interval. Herefter er det op til mødre og familieeveninder at finde deres måde at være sammen i venskabet på. Der bliver lagt vægt på en forventningsafstemning hos både frivillig og mor inden matchet. Herefter tager BVV jævnlig telefonisk kontakt til mødrene, og de frivillige inviteres til det nævnte ”kursus”, som er en form for opfølgingsmøder for frivillige. Opfølgingsmøderne foregår i en lille gruppe på 3-4 personer det første år, hvor de tager erfaringer og dilemmaer op. Efter det første år bliver der kun ringet til de frivillige og mødrene få gange for at høre om alt er vel.

Det er primært én person fra Børns Voksenvenner, der visiterer, matcher og koordinerer. Børns Voksenvenner indtager en neutral position i forhold til venskabsrelationerne der skabes, og involverer sig gerne i løsningen af konflikter, der kunne opstå mellem mor og familieeveninde. De har en grundantagelse om, at hvis venskaberne går i stykker, er det, fordi de er blevet matchet dårligt, hvilket hjælper personerne i de brudte relationer til ikke at føle nederlag.

Det har, som tidligere nævnt, været nødvendigt at foretage interview med næste led, Børns Voksenvenner, på grund af mangel på informanter, der kunne repræsentere de venskaber der er blevet brudt. Generelt har BVV den nødvendige viden qua telefonsamtaler eller fra møder med moren og familieeveninden, hvor de får viden om, hvad der eksempelvis skete og hvad der pludselig gjorde, at relationen endte. Desuden har BVV løbende kontakt med begge parter, som betyder, at de ofte løbende får indtryk af, hvad der sker, når en relation ikke fungerer optimalt, eller når den netop gør det. Vi har interviewet BVV, hvor to ansatte, leder

og projektleder af Familieevenindeprogrammet deltog, for at få nærmere kendskab til et brudt venskab. De var ikke selv følelsesmæssigt involverede i bruddet, og derfor kunne de bidrage med et udefra blik omkring, hvad der lå til grund for bruddet. De forsøgte at indtage et helikopterperspektiv for at gøre os klogere på, hvad der gjorde, at relationen ikke fungerede. Dette interview gav et godt indblik i den brudte relation, hvor vi også fik BVVs egne refleksioner omkring egen rolle, og det blev en ny og givende forståelse af, hvad man kan lære af en relation der ikke lykkedes. BVV tog udgangspunkt i morens og familieevenindens mundtlige og skriftlige beskrivelser, i anonymiseret form.

Præsentation af mødre, familieeveninder og fokusgruppe

Vi har i de kommende beskrivelser af henholdsvis mødre og familieeveninder anonymiseret deres navne og andre specifikke karakteristika, men samtidig forsøgt at bevare det særlige billede af dem, som de har efterladt. Vi har anonymiseret af respekt for deres private integritet, og for at overholde det løfte om fortrolighed, som vi har givet vore informanter inden starten af interviewene. Vi har i teksten også udeladt navne på personer og erstattet det med eksempelvis ”barnet”, ”moren”, og ”familieeveninden”.

Mødrene

Mor 1: Kvinde i starten af 40'erne med en længere videregående uddannelse. Hun arbejder i en stor medievirksomhed. Hun har to børn på 1 ½ og 3 år og har ingen kontakt til børnenes far. Begge hendes forældre er døde og hendes familienetværk er i Jylland. Hun har mange veninder og fortæller, at hun er god til at skabe netværk omkring sig. Hun har, ved at indgå i dette program, søgt at få et vidne til sit liv, hvilket hun oplever hun har fået. Hun fremstår velformuleret og handlekraftig og er meget reflekterende omkring sin beskrivelse af sig selv og venskabet. Hun har haft en familieeveninde før hende, som hun har nu, hvilket blev afbrudt af hende selv kort efter etableringen. Hun har kendt sin nuværende familieeveninde i halvandet år. Interviewet foregik på hendes kontor.

Mor 2: Kvinde i midten af 30'erne der oprindeligt kommer fra et afrikansk land. Hun er næsten færdig med sin uddannelse indenfor det sociale felt og er uddannet skrædder i sit

hjemland. Hun har boet i Danmark i 8 år og har tre børn på 5, 10 og 12 år. Hun bor alene med børnene og er eneforsørger, da hun er skilt fra børnenes far, der kommer fra samme afrikanske land. Hun har ingen familie i Danmark men har haft mange afrikanske veninder, som hun er begyndt at fravælge på grund af mangel på tid. Dels fordi hun vil bruge tiden på sine børn og dels på grund af et behov for tid til sine studier. Hun har et godt kollegialt netværk samt netværk med sine naboer og fremstår som en stærk kvinde. Hun fremhæver sig selv som et meget åbent menneske og fortæller, at hun gerne vil være mere kulturel, end hun er, og at hun søger dette hos sin familieveninde. Moren har kendt sin familieveninde i 1 ½ år. Interviewet foregik i hendes hjem.

Mor 3: Kvinde sidst i 30'erne. Hendes mor kommer fra det sydlige Europa og hendes far er fra Danmark. Hun er født og opvokset i Danmark og bor som alenemor i en lejlighed med to børn på 4 og 6 år. Hun er skilt fra børnenes far og er eneforsørger. Hun har en videregående uddannelse, og arbejder som selvstændig. Hun fremstår velformuleret og som en målrettet og handlekraftig kvinde, der ved hvad hun vil. Hun følte sig presset som alenemor, i forhold til at have tid nok til sine børn, da hun meldte sig til Familievenindeprogrammet, og ønskede også en kontaktfamilie fra Røde Kors, men det lykkedes ikke. Hendes ene søn har været meget syg som lille og indlagt adskillige gange på hospitalet. Moren har været meget sårbar på grund af sønnens sygdom og på grund af en dramatisk skilsmisse. Hun har kontakt til sine egne forældre, men fremhæver selv, at relationen er mere praktisk end følelsesmæssig. Hun har kendt sin familieveninde i 2 år. Interviewet foregik i hendes hjem.

Familieveninderne

Familieveninde 1: Kvinde i starten af 60'erne, arbejder som konsulent i et privat firma. Hun er gift og har en voksen datter, der endnu ikke har fået børn. Hun er en aktiv kvinde, der ud over sit fuldtidsarbejde, er med i bestyrelser samtidig med, at hun er frivillig i Familievenindeprogrammet. Hun har et sommerhus og har mange fritidsinteresser, eksempelvis at læse bøger og dyrke gymnastik, og hun beskriver sit netværk som godt. Hun beskriver sig selv som en del af en kernefamilie, og hun har meldt sig til Familievenindeprogrammet, fordi hun ønskede små børn i sit liv igen. Hendes mand er med

næsten hver gang de mødes med børnene og deres mor. Hun har været familieveninde i 2 år og interviewet foregik i Børns Voksenvenners kontor.

Familieveninde 2: Kvinde i starten af 50'erne, der bor sammen med sin mand i en lejlighed og har et kolonihavehus, hvor hun tilbringer meget tid. Hun har 3 udeboende børn og to aktive hunde. Desuden har hendes mand voksne børn og et barnebarn. Familieveninden har en mellemlang uddannelse indenfor omsorgsfaget, hvor hun har en lederstilling. Hun har et stort netværk, både når det gælder familie, venner og veninder. Hun har meldt sig til Familievenindeprogrammet, fordi hun ønskede at være frivillig, men det skulle være med en anden målgruppe end den hun arbejder med. Derfor blev det Familievenindeprogrammet, idet hun er glad for små børn og hun siger selv, at det var lidt et "mormorønske". Hendes mand er ofte med, men ikke hver gang. Hun har været familieveninde i 1 ½ år, og interviewet foregik i hendes kolonihavehus.

Familieveninde 3: Kvinde i starten af 50'erne der bor sammen med sin mand og har 3 børn, hvoraf den yngste stadig er hjemmeboende og de to andre udeboende. Hun har en mellemlang uddannelse indenfor omsorgsfaget, men har arbejdet som tillidsmand de sidste 12 år. Hun har arbejdet med frivilligt arbejde indenfor idrætsverdenen, mens hendes børn var små. Hun har mange fritidsinteresser, dyrker udelivet og har et sommerhus. Hendes mand er deltagende, når det foregår i deres eget hjem, men når det foregår hos moren, er han ikke med.

Familieveninden indgik i Familievenindeprogrammet, fordi hun savnede en adgang til småbørn i sit liv. Hun ønskede at åbne op for verdenen og udvide sin horisont, som hun selv beskriver det, da hun meldte sig til programmet. Hun har været familieveninde i et par år og interviewet foregik i Børns Voksenvenners kontor.

Familieveninde 4: Kvinde i midten af 60'erne der har været familieveninde i lidt over et halvt år, hvorefter hun afbrød relationen. Hun er uddannet pædagog og har arbejdet med børn, indtil hun for ganske nylig er gået på pension. Hun bor alene, har ikke nogle børn men et godt netværk i sin familie og har gode veninderrelationer. Hun har mange fritidsinteresser, er glad for udeaktiviteter, samt for oplevelser i byen. Hun ville oprindeligt være voksenven, som er et andet program under Børns Voksenvenner, men blev begejstret for Familievenindeprogrammet og meldte sig som frivillig til det. Hendes ønske var at blive en

”slags” støtteperson til en lille familie, som kunne dele glæder over børnene med hende, og som hun kunne dele glæder med. Interviewet foregik i hendes eget hjem.

Familieveninde 5: Kvinde i midten af 50’erne der har været familieveninde i lidt over et år. Hun er uddannet indenfor handel og kontor og bor sammen med sin mand og har voksne udeboende børn. Hun har et godt netværk og er altid i gang med mange aktiviteter efter arbejdstid. Hun gik ind i Familievenindeprogrammet, fordi hun ønskede at gøre en forskel, men også fordi hun var nysgerrig på andre kulturer. Interviewet blev foretaget på Børns Voksenvenners kontor af lederen af Børns Voksenvenner.

Fokusgruppe

Familieveninde 6: Kvinde i midten af 50’erne der arbejder indenfor den offentlige sektor. Hun har selv voksne børn, men ingen børnebørn. Hun er meget aktiv som frivillig socialarbejder, idet hun også arbejder andre steder end Børns Voksenvenner. Hun har et stort netværk, bor alene og har voksne børn. Hun har været familieveninde i cirka 1 år.

Familieveninde 7: Kvinde i starten af 60’erne der netop er gået på efterløn. Hun bor sammen med sin kæreste og har voksne børn og børnebørn. Hun har en mellemlang uddannelse indenfor omsorgsfeltet, hvor hun også tidligere arbejdede. Hun har et godt netværk og har været familieveninde i syv måneder.

Familieveninde 8: Kvinde i starten af 50’erne der bor alene. Hun har et voksent udeboende barn. Hun har arbejdet i et privat firma i mange år, er kontoruddannet. Hun har et godt netværk og har været familieveninde i et år.

Fokusgruppe interviewet foregik i Børns Voksenvenners lokale i København.

Analysestrategi

For at kunne nærme os en afklaring af, om det er muligt at arrangere et venskab, vil vi undersøge venskabet indhold og dybde i Familievenindeprogrammet. Dette vil vi gøre ud fra en analyse af vores empiri, holdt op imod den Venskabsmodel, som vi selv har formuleret. Vi

har haft nogle teoretiske antagelser omkring venskabet, men vi har også haft vore egne forforståelser af venskabet, og Venskabsmodellen er skabt ud fra en blanding af teori og egen forforståelse. Vi bruger Venskabsmodellen som afsæt for analysen for at illustrere venskabets forskellige niveauer og hvilken betydning denne placering har for, at et arrangeret venskab lykkes.

For at kunne tale om en vellykket arrangeret relation, er det vores opfattelse, at venskabet skal gå igennem tre faser: Etablering, udvikling og vedligeholdelse. Vi har struktureret vores analyse således, at vi vil besvare vores problemformulering med udgangspunkt i disse faser. Det er dog vigtigt for os at gøre opmærksom på, at de elementer og ”gro-betingelser” der indgår i den enkelte fase, ikke udelukkende skal ses som repræsentanter for denne fase. Det forventes, at nogle af elementerne bliver ført videre ind i den/de øvrige faser for, at det kan blive en vellykket relation. Udover de dimensioner, som vi mener, har betydning for det arrangerede venskab, er der også flere parter der har indflydelse på, at relationen lykkes. I denne kontekst er det moren, familieveninden og Børns Voksenvenner. Vi vil derfor løbende igennem analyserne af de tre faser inddrage disse tre parter roller og analysere deres betydning, dog primært med fokus på moren og familievenindens rolle. Vi har i undersøgelsen ikke haft fokus på varigheden af hver fase og inddrager derfor ikke denne dimension i analysen.

Årsagen til, at vi mener, at der skal være en etableringsfase er, at der først og fremmest skal en etablering til for, at venskabet kan få et grundlag at stå på. At der er nogle parter som ønsker at indgå i en relation. I vores undersøgelse af etableringsfasen vil vi kigge på, hvad der skal til for, at parterne har motivation for at indgå i en relation sammen. Dernæst vil vi undersøge, hvad der gør etableringen af venskabet mulig i den specifikke relation. Hvad der gør, at parterne tiltrækkes af hinanden.

Udviklingsfasen er interessant, idet det er her, at det bliver muligt at se, hvad parterne får ud af relationen, og hvad der får den til at gro.

Vi mener, at det er lige så vigtigt for, at en relation kan kaldes vellykket, at den bliver vedligeholdt og ikke kun etableret og udviklet. Det er efter vores opfattelse i denne fase, at

venskabet skal stå sin prøve, specielt set i lyset af, at ét af Børns Voksenvenners succeskriterier er, at venskabet varer ved. Derudover er det også et ønske fra både mødre og familievenindernes side, at dette bliver ”*et venskab for livet*”. I vores undersøgelse af, hvilke betingelser der skal være opfyldt for, at det kan lade sig gøre at arrangere et venskab, vil vi derfor også se på vedligeholdelsen af venskabet.

Vi har fra starten haft en antagelse om, at det at relationen er asymmetrisk kan stå i vejen for udviklingen af et arrangeret venskab. Efter at have undersøgt, hvad der skal til for, at et arrangeret venskab kan gro, vil vi runde vores analyse af med at se kritisk på, hvordan asymmetrien også kan indvirke på udviklingen af det arrangerede venskab.

VENSKABSMODEL

Vi vil her præsentere en model til brug for analyse af venskabsrelationer. Hensigten er ikke at udvikle en model, der skal vurdere, om man kan tale om ægte venskab mellem familieveninde og mødre eller ej. Vi har snarere lavet modellen for at kunne differentiere, venskabets karakter, hvad der får det til at fungere, og hvad deltagerne i venskabet får ud af det. Formålet med modellen er at få et udgangspunkt for at forstå, hvordan Familievenindeprogrammet virker. Vi vil bruge modellen som udgangspunkt for vores analyse af relationerne således, at vi kommer dybere ned i forståelsen af, hvad det er familieveninderne og mødrene oplever, når de fortæller om deres møde med hinanden. Hvad er det der rummes i netop disse arrangerede venskaber for, at de føler sig set.

Vi har særligt ladet os inspirere af en social relationistisk tilgang der beskriver, at aktørerne i venskabet skaber det sociale samspil og i kraft af deres gensidige relationer udvikler et fællesskab med hinanden, som karakterer netop deres relation (Dencik et al., 2008:45). Det er således gennem denne sociale interaktion, og det bånd der udvikles, at venskabet bliver til (ibid.). Det vil også sige, at vi mener, at venskabet er en institution, som selv skaber sin verden og virkelighed, men at det foregår i en verden, hvor der er nogle vilkår og strukturer, som venskabet forholder sig til. Derfor skal konteksten for venskaberne også ses ud fra en vestlig senmoderne tid, som vi selv er en del af.

Den social relationistiske tilgang vi har været inspireret af er mere specifikt Goffman, der som sociolog og socialpsykolog har været interesseret i, hvordan identiteten eller selvet konkret bliver opretholdt og fungerer i det moderne samfunds institutioner, hvilket vi overfører til venskabsrelationen (Harste & Mortensen, 2002:219). Udover Goffman henter vi inspiration i en senmoderne sociolog som Giddens, der i ”Intimitetens forandring” taler om, hvordan venskaber er betinget af ligeværdige forhold, der kræver tillid og intimitet (Kaspersen, 2002:428). Derudover trækker vi også her på Pierre Bourdieu, der som sociolog, har interesseret sig for mikroprocesser, som analyse af samhandling mellem mennesker. Vi har inddraget kapitalbegrebet, der blandt andet kan indfange de værdier og ressourcer, som agenterne har adgang til, og som de udveksler (Mik-Meyer & Villadsen, 2007:70).

Således får arenaen for venskabet betydning for venskabets karakter. En anden væsentlig teoretiker, som vi bruger i modellen, men ikke yderligere i vores analyse er Honneth, som har lavet en teori omkring, hvad der skal til for, at mennesket oplever opblomstring og det gode liv. Heri ligger behovet for anerkendelse, der også er en gensidig grundstamme i venskabet, og her er der ligeledes en sondring omkring hvilken dybde af relationer der udvikler forskellige former for anerkendelse. De to former for anerkendelse vi kommer til at berøre i modellen er henholdsvis kulturel anerkendelse og kærlighedsanerkendelse (Wilig, 2003:15-16). Derudover inddrager vi nogle perspektiver på solidaritet, en moralsk forpligtelse, som vi mener, er en del af et venskab, med reference til Søren Juul, der har forsket i moralsk forpligtelse (Juul, 2004:21).

Vi har ud fra ovenstående teoretikere et grundprincip omkring, at det at være menneske indebærer at være i kontakt med andre mennesker, for at kunne udvikle sig og finde mening. Således bliver vores model skabt ud fra en eklektisk tænkning, hvor vi ved at inddrage de nævnte teoretikere anskuer venskabet på forskellige måder og lader vores empiri blive forklaret ud fra flere tankeretninger. Det er vores håb, at dette kan føre os til en nuanceret viden om Familievenindeprogrammet og dermed til et svar på vores problemstilling.

Vores model er også inspireret af et arbejdspapir af Per Schultz Jørgensen til BVV omkring de arrangerede venskaber og niveauerne i det. Derudover har vi fundet inspiration hos Lars Dencik, Per Schultz Jørgensen og Dion Sommer, der ser familien i tre arenaer: Den offentlige,

den private og den personlige, hvor familielivet foregår (2009:44). Vi overfører noget af tankesættet fra disse sociale familiearenaer og måden man er sammen på i de forskellige arenaer til netop venskabsrelationen mellem mor og familieveninde i Familievenindeprogrammet. Det gør vi, fordi de tre nævnte arenaer kommer til udtryk i de venskabsrelationer, som vi ser i vores empiri. Samtidig har vi også set andre elementer, som er gældende for venskaber og ikke for familier, og har derfor tilføjet modellen disse. Det særlige ved dette venskab mellem mor og familieveninde er også, at børnene er en vigtig aktør i relationen, og den frivillige bliver derved en veninde til en familie (ibid.).

Vi har valgt at opdele venskabet i tre niveauer: Bekendtskabet, det private venskab og det personlige venskab. Opdelingen af niveauer handler ikke om, hvilket niveau der er det bedste venskabsniveau, men snarere at skabe et billede af, hvad de tre niveauer indeholder og derigennem nærme os en forståelse af, hvilken betydning venskabet har for parterne. Niveauerne i modellen skal dermed ikke ses som en normativ rangordning, men mere som en inddeling i forhold til dybden og venskabets karakter. Modellen bliver derfor en idealtyp, karakteriseret ved tre stereotyper omkring venskabsniveauerne. I den virkelige verden er venskabsniveauerne mere komplekse, og nogle af elementerne i niveauerne vil være overlappende. Derudover ser vi udviklingen af en venskabsrelation som en proces, og vi mener derfor ikke, at man i det arrangerede venskab kan starte et venskab på et af de to nederste niveauer, men at man oftest vil starte på det første niveau.

Bekendtskabet: Det første niveau i venskabsrelationen, kalder vi ”bekendtskabet”, som kan sidestilles med det Dencik m.fl. kalder den offentlige arena (Dencik et al., 2009:41). Det er en social arena der er kendetegnet ved, at bekendtskabsrelationen kommunikerer, planlægger, organiserer, forhandler, indgår kompromiser, holder aftaler med hinanden ligesom i den offentlige arena (ibid.). I bekendtskabet er det altså karakteristisk, at vi ikke har et fortroligt forhold til hinanden, men vi er ”frontstage”, som er et udtryk fra Goffmans dramaturgiske model, og kontakten vil være karakteriseret ved overfladiskhed (ibid.:42). Man præsenterer sig ikke for hinanden på samme måde, som man vil gøre, når vi kommer til det næste niveau i venskabet. I dette niveau af venskabet har vi forberedt vores rolle således, at vi gør det, Goffman kalder impression management, hvor man styrer det billede, man afgiver af sig selv til den anden (Jacobsen & Kristiansen, 2002:102). Vi har rekvisitter, vi kan bruge til at vise os

frem. I dette niveau er vi frontstage i hinandens liv således, at vi nedtoner og undertrykker de sider, der kan så tvivl om den selvrepræsentation, vi ønsker at fremvise (ibid.:100). Vi deler ikke vore inderste tanker og følelser med den anden, hvilket betyder at venskabet foregår på overfladen. På bekendtskabsniveauet bliver udvekslingen af det, som Bourdieu kalder økonomisk, kulturel og social kapital, også af en sådan overfladisk karakter (Wilken, 2006: 66). Venskabet bliver derfor præget af kulturelle oplevelser og praktiske gøremål, og møderne mellem parterne vil oftest være af få timer ad gangen. Vi mødes gerne ude og ikke i hinandens hjem, da vi ikke vil afsløre vores backstage (Jacobsen & Kristiansen, 2002:100). Såfremt vi mødes hjemme bruger vi vores rekvisitter, som eksempelvis vores boligindretning, til at styre billedet af os selv. I et bekendtskab kan en grundig oprydning inden besøget illustrere dette. Samtidig har bekendtskabet også en vigtig funktion på dette niveau, idet det gør, at vi bliver set som et individ i det offentlige rum. Ud fra Honneths anerkendelsesteori kan man tale om, at man via samvær med andre mennesker får anerkendelse indenfor den kulturelle sfære (Honneth 2005:16-17). Denne form for anerkendelse skaber selvtillid (ibid.:14). Bekendtskabet er karakteriseret ved, at vi ikke har nogle moralske forpligtelser i forhold til varighed, og derfor kan de være kortvarige og udskiftelige (Juul, 2004:370).

Det private venskab: Det næste niveau i venskabet foregår i den private arena, som blandt andet foregår i det private hjem. Det er her, der vil være mønstre af begivenheder, som traditioner, og det er her, de særlige oplevelser kan samle venskabet og gøre det stærkere. Det er et slags venskabsrum, sidestillet med det Dencik m.fl. kalder et familierum. Her skabes venskabets egen dagsorden, som både hviler på og opbygger relationsmedlemmernes daglige hverdagsliv, med dets rutiner, kommunikation, værdier, normer og følelser. På dette niveau kan vi få erfaringer med at føle tillid til hinanden og tryghed. Det private venskab er rammen for følelser. Her kan udspilles glæde, frustrationer, vrede, kærlighed, ærgrelse og angstelse. Her kan man være sig selv, med morgenhår og bare tæer, hvis det er det, man har lyst til. På dette niveau skal man ikke indgå i iscenesatte ritualer som Goffman ville sige det, men maskerne kan man lade falde backstage og slappe af i sin optræden (Jacobsen & Kristiansen, 2002:100). Det betyder samtidig - når vi bliver i den optrædende metafor - at man stadig i sit venskab har nogle roller (iscenesættelser) og positioner i forhold til hinanden, selvom man er backstage. Dette skal ses i forhold til den samlede mængde af forventninger, vi har til rollen som ven. Vi mødes i dette venskabsniveau og har nogle interesser, vi er sammen om. Vi kan

stadig være frontstage i venskabet på dette niveau, idet vi selv bestemmer, hvor meget af os selv vi vil udlevere. Goffman trækker en parallel i forhold til begrebet backstage ved at sige, at i hjemmet er der forskel på stue og soveværelse med hensyn til, hvor vi inviterer folk ind (ibid.). Vi vil komme skridtet tættere på hinanden og vil her have fornemmelse af, om vi deler samme kapitaler gennem vores interesser og gennem det, vi søger hos hinanden. Vi kan også på dette niveau udveksle kapitaler, men relationen holder kun så længe, vi har noget at udveksle med, da der skal være ligeværdighed i relationen. At opnå en anerkendelse ved at blive set som menneske, gælder også på dette niveau. Det er anerkendelse fra den kulturelle sfære. Men vi mener dog også, at det kan være muligt på dette niveau at opnå anerkendelsen i kærlighedsfæren, som Honneth beskriver den, hvor der etableres fortrolighed og ens værdier bliver anerkendt (Honneth, 2005:15). Kærlighedsrelationer kan forstås som alle primærrelationer der består af stærke følelsesmæssige bånd mellem få personer og findes i kærligheds- og venskabsforhold (ibid.:130). Vi føler for hinanden og føler også en forpligtelse for hinanden på dette niveau, men kun så længe vi oplever, at venskabet betyder noget for os, og vi har noget ud af at være sammen (Kaspersen, 2001:153). Dermed ligger der et behov for gensidighed i venskabet.

Det personlige venskab: På dette niveau af venskabet drejer det sig om de emotionelle kvaliteter i de sociale relationer. Det er på dette niveau, at fortrolighed og tilknytning foregår, og hvor vi får dækket vores helt eksistentielle behov som mennesker. Det indbefatter for eksempel at føle sig elsket, at føle sig tilstrækkelig og få oplevelsen af at slå til. Der er her en rendyrket anerkendelse i kærlighedssfæren som, ifølge Honneth, giver selvværd (Honneth, 2005:130). I venskabet er det indenfor den personlige arena, at den enkelte oplever følelser af lykke, fryd, glæde og trivsel men også det modsatte, idet oplevelse af egen rolle og position også kan være smertefuld i det personlige venskab (Dencik et al., 2009: 43). I den personlige arena for venskabet er venskabsrelationen derved karakteriseret ved, at vi oplever de stærkeste følelser. På dette niveau er vi backstage. Vi viser, hvem vi er. Her mødes vi og udleverer os selv for den anden uden fare for, at det er for meget. Vi har opnået en ontologisk sikkerhed der gør, at vi kan indgå i et nært tillidsforhold i venskabet (Kaspersen, 2001:153). Her er det ikke udvekslingen, der er altafgørende. Det afgørende er, at der er en intimitet, og at den opleves gengældt. Det er et stærkt bånd der er udviklet, og derfor er det også meget sårbart, hvis venskabet går i stykker, når man er nået til dette niveau. Der er en ontologisk tryghed på

dette niveau, som Giddens kalder det, der kan være med til, at man i venskabet på et praktisk og ubevidst niveau kan få svar på eksistentielle spørgsmål, eksempelvis om eksistensen i sig selv (Bo, 2008:37). Følelser og forpligtelser er således så stærke, at man ikke kalkulerer med, hvad venskabet giver og det tåler geografisk afstand og kræver således ikke bevidst vedligeholdelse, på grund af det stærke bånd.

Bekendtskab	Overfladisk, frontstage og impression management. Udskifteligt og kan være kortvarigt. Udveksler kapitaler. Bliver set i det offentlige rum.
Det private venskab	Backstage og frontstage, hverdagsliv, dramatik, tryghed, værdier, normer, følelser og forpligtelse kommer til udtryk. Vi udveksler kapitaler. Anerkendelse. Følelsesmæssigt bånd
Det personlige venskab	Fortrolighed. Backstage. Kærlighedsanerkendelse. Der er et stærkt følelsesmæssigt bånd. Forpligtelse. Venskabet udvikler ontologisk tryghed og ontologisk sikkerhed

ANALYSE UD FRA VENSKABSMODEL

I vores undersøgelse af familievenindernes og mødrenes venskaber har vi set forskellige former for venskaber. Som beskrevet i introduktionen til vores Venskabsmodel, kan venskaber befinde sig på forskellige niveauer, hvilket vi også ser komme til udtryk i de venskaber, som vi har fået lov at få et indblik i. Vi vil i den følgende analyse undersøge, hvor godt kendskab mødre og familieveninder får til hinanden i disse relationer. Er der variationer i deres tilknytning til hinanden og hvor meget ønsker de at kende hinanden? Vi vil derfor analysere, hvor venskaberne placerer sig i Venskabsmodellens niveauer. Når vi indplacerer relationerne ud fra modellen, er det et udtryk for det øjeblikksindtryk, som vi har fået i samtalen med informanten. Det er ikke muligt for os at sige, om det er en fase, de gennemgår,

om de i virkeligheden er på dette niveau eller om de selv oplever det sådan, men dette er vores analyse.

I vores analyse af de forskellige relationer bliver det tydeligt for os, at de venskaber som lykkes befinder sig indenfor det private venskab i vores Venskabsmodel. De venskaber der ikke nåede at udvikle sig, men blev afbrudt af den ene eller den anden part, befinder sig tilsyneladende på bekendtskabsniveauet og når ikke ned i det private venskab, inden venskabet bliver afbrudt. Det er vores analyse, at relationen nok heller ikke ville have flyttet sig, selvom parterne havde ”holdt ud”, da den personlige tiltrækning i disse relationer er mangelfuld eller fraværende. Det har nemlig været kendetegnende for de venskaber der lykkedes, at der har været en gensidig tiltrækning, sympati og glæde ved venskabet, se afsnit om personlig tiltrækning. En familieveninde beskriver for eksempel om matchningsprocessen i en relation der endte med at blive brudt: *”Og så skulle vi beslutte os for det her, og det ville jeg godt. Senere, og det er jo ofte man har den fornemmelse: Åh nej, det går aldrig godt. Vil jeg det her? Der er et eller andet. Men sådan er det jo ofte, og så går det næsten altid godt. Men vi begyndte at se hinanden”*. Dette ser vi som udtryk for, at den personlige tiltrækning har manglet, men parterne har alligevel holdt ud i håb om, at det ville blive bedre, men forgæves.

En anden opdagelse omkring de brudte venskaber har været, at et brud også kunne skyldes, at parterne befandt sig på forskellige niveauer i Venskabsmodellen. Dette kom eksempelvis til udtryk i Børns Voksenvenners fortælling om en relation, hvor moren ønskede, at hun og familieveninden blev tættere knyttede til hinanden og kom i hendes hjem og legede med hendes søn, men familieveninden var ikke interesseret i dette. Hun så mere sig selv som en form for coach for moren, og da moren fik formidlet, at hun havde brug for, at familieveninden kom hjem til hende, *”og vi bare kan sidde på gulvet og lege, og vi bare kan lave noget mad sammen”*. Svarede familieveninden: *”Jamen, det vil jeg slet ikke. Det er slet slet ikke det, som jeg er gået ind i det her for. Jeg vil noget, hvor vi skal på udflugter og sådan noget”*. Det er her tydeligt, at moren befinder sig i det private venskab og ønsker at være på dette niveau. Tilsvarende ser vi, at familieveninden ønsker at være på bekendtskabsniveauet. Denne ”niveauforskel” i parternes placering i relationen, og hvilke forventninger de har førte til, at relationen blev brudt. Således har der også manglet en genforhandling omkring, hvad de

har forventet af venskabet, og den kom først til udtryk, da de brød venskabsrelationen. Dette udfoldes også i en anden relation som blev brudt, hvor familieveninden var den der havde et ønske om, at hun og moren skulle være i det private venskab, men hvor moren ud fra vores analyse befandt sig på bekendtskabsniveauet. Familieveninden forklarer om moren: *”Hun skulle jo alligevel ikke skrive opgave i den tid, men det viser, at hun jo synes det var anstrengende, at jeg kom. Så skulle hun være helt fri af mig eller hvad man skal sige, fri for den forpligtelse, jeg tror, det var. Niveauforskellen gør, at familieveninden føler, at hendes tilstedeværelse er anstrengende, hvilket er medvirkende til, at relationen på et tidspunkt afbrydes. Hun fortæller: ”... og så havnede det hos mig til allersidst. Vil du fortsætte eller ej, og det ville jeg ikke. Jeg var brugt op, og der var ikke nogen fremtid i det. Det var vores historie”.*

Dette eksempel viser, udover niveauforskellen, at det har været anstrengende for moren. Familieveninden udtrykker, at moren har følt en forpligtelse. En følelse af forpligtelse, som det i det asymmetriske forhold, umiddelbart burde have været familieveninden, der skulle have følt. Her mener vi en forpligtelse der gør, at man kan sætte sig selv til side således, at relationen i starten bliver på morens præmisser. På denne måde kan det undgås, at det føles anstrengende eller at man skal gøre sig umage, for ellers bliver det en krævende rolle, hvilket denne mor muligvis også syntes det var.

Noget andet der har været kendetegnende ved de relationer som befandt sig på bekendtskabsniveauet, er den manglende gensidighed. En mor siger for eksempel *”hun var charmerende, frisk og sjov”*, men de var samtidig for forskellige. Hun beskriver: *”Hun har brug for en besøgsven i virkeligheden, og jeg vil rigtig gerne være besøgsven på et tidspunkt, men det behøver ikke være lige nu her i mit liv”*. Det bliver her tydeligt, at personerne som går ind i dette program ikke gør det som en tjeneste eller kun for deres børns skyld. De vil selv have noget ud af det, ikke fysisk/konkret, men i form af samværet og glæden ved at have det godt med et andet menneske, dele oplevelser og også være sammen om at kende børnene. De ønsker en at dele deres ”fortælling” om børnene med og således også skabe en ny fortælling med familieveninden i det private niveau, men det kræver, at de gensidigt ønsker dette. Det er derfor vores analyse, at årsagen til at venskabet i ovennævnte tilfælde ikke fungerede, var en mangel på gensidighed på det mere følelsesmæssige niveau. På bekendtskabsniveauet kan der

godt være udveksling, for eksempel af kapitaler, men når mødrene går ind i dette program, ønsker de en udveksling på det private niveau, altså en følelsesmæssig udveksling som gør, at de bliver set. Får de ikke den, bliver relationen tilsyneladende for krævende, og dette kan være medvirkende til, at venskaberne på bekendtskabsniveauet ikke holder.

I de venskaber der lykkes, er parterne på samme niveau indenfor det private venskab, hvor der er en gensidighed og en udveksling. Vores indtryk er samtidig, at venskaberne ikke bliver et personligt venskab. Dette ser vi blandt andet ved, at både familieveninderne og mødrene stadig er bevidste om deres roller og dermed også er frontstage. En familieveninde fortæller for eksempel:

Jeg prøver at fortælle lidt om mig også, for det må være vigtigt et eller andet sted, at hun ved, hvad jeg har gang i. Men der har jeg på fornemmelsen, at hun har lidt for meget selv i forhold til at være sammen med det her barn og samtidig, at hun røvkeder sig og ser frem til, at jeg kommer, så hun har nogen at snakke med. Jeg skylder at fortælle hende noget også, fordi hun jo giver så meget selv. Så skal jeg jo også give noget. Men det er mit indtryk, at hun ikke lytter så meget.

Det er her tydeligt, at familieveninden er bevidst om sin rolle og sit fortrolighedsniveau. Hun afvejer og ”timer” hvad og hvor meget, hun skal åbne op og gør det for at sikre en ligeværdig udveksling. Der er dermed ikke tale om det spontane samvær, der er i det personlige venskab, hvor man ”glemmer sig selv”.

Vi ser det samme komme til udtryk hos en anden familieveninde som forklarer:

”(...) i starten, der tænkte jeg, at mine problemer skal (mor) i hvert fald ikke høre om, så det var bare hende der fik lov at snakke, og mine veninder sagde: Du kan jo komme til os med det der rører sig hos dig, hun har rigeligt med problemer. Men da der så var gået noget tid, tænkte jeg: Gad vide hvad hun egentlig tænker om mig. Jeg fik aldrig sagt sådan noget som: Sikke en dum dag. Gad vide om hun bare tror, jeg er sådan en der bare har det godt altid. Så lidt hen af vejen, hvor vi har lært hinanden at kende, må jeg også sige lidt til hende: Hold op det har været stressende i dag, det og det har været dumt. Men jeg har det stadig sådan, at alt det der

nu er mine ting, ved hun ikke alt om, det har hun ikke – efter min mening – ikke behov for at vide. Jeg giver hende, efter min mening, ting i små doser, hvis det har været stresset på arbejdet, hvis der har været det ene eller det andet, men slet ikke som jeg gør med mine veninder, så dybt kender hun mig ikke.”

Det er vores vurdering, at denne bevidsthed om rolle og positionering viser, at de er på det private venskabs niveau, hvilket – ud fra vores analyse – er medvirkende til, at forholdet kan fungere, da det også handler om at have situationsfornemmelse. Vi vil komme nærmere ind på dette senere. Bevidstheden om roller og positionering ses også på bekendtskabsniveauet, men her vil relationen alligevel være af mere overfladisk karakter.

Det er vores analyse, at venskaberne på det private niveau tilsyneladende er velfungerende og til glæde for begge parter. Der er derfor meget der tyder på, at målet er, at begge parter når til dette niveau, da det er her, at relationerne bliver stabile og vedvarende. Der er umiddelbart ikke noget der tyder på, at relationen vil vinde yderligere ved at komme hen på det personlige niveau. For det første er det meget få personer, man har på dette niveau, for det andet er det vores vurdering, at det kan skabe krænkelser at forsøge at nå hen på dette niveau, idet man her ikke beskytter sine egne grænser på samme måde, som man gør i det private venskab. Dette kan føre til, at parternes grænser nemmere bliver overskredet, idet der stadig formelt set er tale om en asymmetrisk relation.

Ud fra denne analyse er det vores vurdering, at det er muligt at arrangere et venskab, og at venskaberne på det private niveau er menings- og betydningsfulde for parterne. Vi ønsker derfor at undersøge, hvad det er der gør, at et arrangeret venskab kan udvikle sig til et privat venskab. Hvad får de ud af det, og hvad er det der gør, at det fungerer?

På baggrund af vores analyse ud fra Venskabsmodellen, har vi nogle antagelser om, at for at få venskabet etableret kræver det **motivation** og **personlig tiltrækning**. Motivationen er nødvendig, idet den er grundlaget for at indgå i Familieevenindeprogrammet og således den der gør, at begge parter rækker ud efter dette venskab. Den personlige tiltrækning, mener vi, bør være til stede for, at begge parter kan se, at der er potentiale for et venskab, og at venskabet kan udvikle sig til noget varigt. Vi har ligeledes nogle antagelser omkring, at for at

venskabet skal kunne udvikle sig på det private niveau kræver det en ligeværdighed. Vi vil derfor undersøge, hvilken betydning **udveksling** og **timing** kan have for udviklingen af venskabet, idet vi antager, at udveksling muligvis kan medvirke til en udligning af asymmetrien. Timingen handler om en situationsfornemmelse, som vi forestiller os også kan have betydning for udviklingen af et arrangeret venskab. Dernæst har vi en formodning om, at evnen til **forhandling** er nødvendig for at vedligeholde et arrangeret venskab. Forhandlingen skal ses som en justering af venskabet, der gerne skulle udvikle sig, og derfor vil relationen muligvis stå overfor en foranderlighed der kan kræve, at begge parter kan forhandle løbende.

Vi vil derfor i de følgende afsnit undersøge, hvilken betydning disse elementer og dimensioner har i etablerings-, udviklings-, og vedligeholdelsesfasen.

ETABLERINGSFASEN

Vi vil i denne analyse se på hvilke betingelser, der skal ligge til grund for etableringen af et arrangeret venskab. Det første skridt er at tanke gøres til handling således, at de frivillige familieveninder og mødrene melder sig til dette Familievenindeprogram. De fleste familieveninder har set en artikel om Familievenindeprogrammet i avisen, og det har gjort dem opmærksomme på et behov de hver især har haft. Mødrene har også haft et behov, dog af en anden karakter end familieveninderne. De har ligeledes læst om Familievenindeprogrammet i en artikel i avisen eller hørt om det gennem kolleger. Vi ønsker at undersøge, hvad parternes motivation er for at indgå i denne relation, og hvad der skal til for, at relationen kan opstå.

Motiver for det arrangerede venskab

Vi ønsker at undersøge, hvad motivet er for at gå ind i dette Familievenindeprogram, og hvad det har af betydning for etableringen af det arrangerede venskab. C. Wright Mills siger, at motiver er ord og handlingsstrategier (Habermann, 2007:51). De motiver vi har undersøgt, er de interviewedes bevidst formulerede svar på, hvorfor de er gået ind i dette Familievenindeprogram, set ud fra henholdsvis morens og familievenindens synsvinkel.

Altruisme og egennytte - gensidighed

Familievenindernes motiv har været dels altruisme og dels egennytte. Altruisme skal forstås som en handling der udføres for at hjælpe andre der er i nød og endvidere forstås som en del af de frivilliges hverdagsliv, hvor andres trivsel er en forudsætning for, at man selv kan have det godt, uden nogen form for helteglorie (ibid.:233). Egennytte skal forstås som det den enkelte selv får ud af frivilligt arbejde. Inspireret af Habermann ser vi de to begreber som rejsekammerater der går hånd i og hånd og ikke som hinandens konkurrenter (ibid.:323). Familieveninderne har et ønske om at hjælpe, men de er også bevidste omkring, hvad de selv skal have ud af det. En familieveninde siger:

Et eller andet sted så tror jeg, at man har brug for det, for ellers meldte man sig ikke, det tror jeg. Jeg er helt vild med at være sammen med børn, og dem er der for lidt af. Min datter har to, og jeg ser dem ikke nok. Der er plads til flere.

En anden familieveninde udtrykker, at det har været et mormorønske, der har fået hende ind i Familievenindeprogrammet. Samtidig ved hun også i sit eget arbejde, hvor stort behov der er for frivillighed og havde selv et ønske om at være noget for andre indenfor det frivillige.

En tredje familieveninde siger om det at blive familieveninde:

Jeg ser det mere som en del af familien, hvor jeg for eksempel har flere søskende. Vi kommer sammen på forskellige planer. Det er jo ikke sådan, at vi overrender hinanden, men jeg ved jo godt at (søster) hun er sådan, og (bror) han er sådan, og så er moren (fra Familievenindeprogrammet) sådan, ik'? Og så regner jeg jo med at få hjælp, når jeg selv har brug for det på et tidspunkt. Jeg ser det altså som en familierelation. Og en familie er jo ikke noget, man vælger selv, der har man jo bare at tilpasse sig eller også så ser man ikke hinanden. Og det var egentlig den indstilling jeg kom med. Jeg har selv haft sådan en omtumlet barndom. Men nu tænkte jeg, at jeg har overskud, nu vil jeg gerne give stafetten videre, og det var egentlig for at hjælpe nogen der havde brug for noget ekstra. Fordi jeg selv mener, jeg har fået rigeligt ved, at der har været nogen voksne, der har været interesseret i mig, bare interesseret.

Familieveninden er her inde på, at hun både ønsker at få noget igen, når hun på et tidspunkt har brug for det, og at hun samtidig har noget overskud der gør, at hun ønsker at hjælpe nogen. Dette citat er dog også interessant, fordi hun sammenligner sin relation til moren med sine søskende, hvor hun ikke har valgt sine søskende, men de og hende selv bliver nødt til at tilpasse sig overfor hinanden, ellers ses de ikke. Heri ligger der lidt en modsigelse i, at hun jo netop har valgt moren og hendes lille familie, men føler en forpligtelse der gør, at hun synes hun ikke kan vælge fra. Dette afspejler på mange måder det Habermann også så i sin undersøgelse omkring frivilliges motiver til at gå ind i frivilligt arbejde, der både var et udtryk for en gammeldags og en moderne tid, og som blev udtrykt værdimæssigt (Habermann, 2007:233). Det gammeldags er den solidaritet og engagement i at ønske ”at give stafetten videre”, men også en familieforpligtelse der ligger i, at man ikke vælger sin familie, men at traditionen og de biologiske bånd bringer en sammen. Det moderne er den individualisme, som familieveninde udtrykker ved at konstatere, at det kræver noget tilpasning for ellers bliver man ikke ved med at ses og ligeledes at hun på et tidspunkt forventer at få noget hjælp igen. Familieveninden siger dermed også, at man giver og man får, hvilket er udtryk for ”gensidighed” og, som Habermann skriver, en måde at forene altruisme og egennytte i en formel (ibid.:246). Habermann siger endvidere, at det sjældent er den samme mængde man giver og får, at denne udveksling ikke foregår på samme tid, og at gensidighed åbner op for, at giveren og modtageren på et tidspunkt kan bytte roller (ibid.:247). Dette var faktisk også udtrykt af andre frivillige veninder, der i et fremtidsperspektiv kunne forestille sig, at de, familieveninden og moren, kunne bytte roller i venskabet sådan, at familieveninden ville modtage en større mængde end hun gav. En familieveninde sagde om venskabet i fremtiden:

Ja, jeg vil gerne se (barn 1) og (barn 2) blive studenter og komme videre i livet, og når de ikke gider os mere, vil jeg gerne fortsætte med (mor). Snakke med hende og høre når hun skal have rollator og (stor latter), og hun kan tale lydbøger ind til mig, når jeg ikke kan se en pind. Og sådan noget i den stil. Det kunne jeg godt forestille mig, at det kunne ende med det. Det vil jeg gerne.

For etableringsfasen er det dog væsentligt, at familieveninderne igennem deres motiv for at blive en del af Familievenindeprogrammet, føler en forpligtethed omkring det at være frivillig, hvor de er dem der giver en større mængde til at starte med, end de får. Samtidig skal

de også have en bevidsthed om, at de får noget igen, måske på et senere tidspunkt. BVV har fokus på både forpligtetheden men også netop vigtigheden af at egennytte også er tilstede og de sørger for, at den bliver italesat til både de visiterende samtaler, til matchmøderne og til intromøderne for familieeveninderne.

Vidnefunktion

Mødrene udtrykte også deres motiver for at indgå i disse familieeveninderrelationer. De havde enten mistet deres primære personer i deres liv, eller også var kontakten til dem dårlig, hvilket betød at de havde brug for et netværk. Der var ikke nogen af dem vi interviewede, der manglede netværk, men de eftersøgte et særligt netværk. Det særlige netværk skulle fungere som vidner til deres rolle som mor og dermed til deres børns liv. De har haft brug for at dele deres glæder og sorger omkring børnene i kraft af, at de har stået alene med børnene. Samtidig har de haft brug for at blive set som mor og anerkendt for dette. Denne anerkendelse er en stor del af oplevelsen af succes omkring venskaberne. En mor siger:

Jo, så bidrager hun med, og det er næsten det der fylder allermest. Hun bidrager med sit blik på mig. Eller det er sådan (stemme knækker) en bekræftelse af, at det er ok, det er sgu meget okay. Altså, fordi jeg jo faktisk er så meget alene. Så kan jeg godt nogle gange være bange for at tænke, hvis jeg gjorde et eller andet, og jeg ikke ville opdage det, og det ville være helt vild langt ude, og der var ikke nogen der ville sige det eller sådan noget (græder). Eller den der måde du taler til (barnet) på, det går bare ikke, altså det er jo en sårbarhed ved at være alene ik'? Når man sådan tænker, at tænk, hvis jeg gør et eller andet fuldstændig plim, og jeg overbeviser mig selv om, at det er fuldstændig, som det skal være. Og det tænker jeg, at (familieeveninde) vil se, sådan. Det betyder rigtig meget. (...) det er også sådan noget med at fortælle hende, da (barn 2) kunne gå. Og hun kan også rigtig godt lide (barnet), det er også rigtig dejligt for mig.

Følgende citater illustrerer også dette:

Det der er rigtig svært i mit tilfælde er, at jeg længe har stået alene med (barnet), at der er noget udefinerbart. Vi har været på børnepsykiatrisk afdeling, vi har været til alle mulige

kontroller og prøver, og de kan ikke finde ud af, hvad det der undefinerbare er, det er ikke damp, det er bare noget undefinerbart. Hvor de (familieveninden og hendes mand) så har kendt ham og kan sige: Det er da klart, at han er sådan, han er blevet følt og prikket og stukket og gået til kontroller, han har bare ikke haft den samme start på livet som alle mulige andre børn har, og det at der er nogle mennesker der kan..., det kan godt være, at det lyder mærkeligt, men det at der er nogen der kan bekræfte det, det har været rigtig rart.

Disse mødre har fået udviklet et følelsesmæssigt bånd til familieveninden, og familieveninden og børnene har ligeledes udviklet et bånd. Et bånd der betyder, at familieveninden går op i børnenes ve og vel, deres udvikling m.m. En anden mor fortæller endda her, at hendes veninder ikke forstår hendes verden på samme måde som familieveninden:

Og så havde jeg mistet jobbet, fordi jeg skulle så meget på hospitalet med (barnet), men det har da været af nød (at hun er blevet selvstændig), for hold op hvor har jeg tit tænkt: Hvor er jeg heldig, at jeg har kunnet finde de ressourcer, som (familievenindens mand) og familieveninde har været en del af, støttet og bakket op, og vi tror på dig, og hvor er det godt gået. Det har man virkelig behov for, mine veninder kan slet ikke forstå den verden, jeg er i.

Dette citat illustrerer netop, hvorfor de har brug et supplement til det netværk, de har i forvejen, og at det er motivet for at indgå i disse venskaber. At have vidner i sit liv betyder, at man er en del af en historie, og at man skaber historie ved at få nogle nye ind i sit liv. Familieveninderne giver en værdi til mødrenes selvfortælling.

En reflekteret selvfortælling

Det har været karakteristisk, at både mødre og familieveninder har en stærk refleksion, omkring de valg de tager for at indgå i dette Familieevenindeprogram, og at motivationen i sig selv bygger på et refleksivt valg. Valget er grundlaget for selve etableringen af venskabet, men også for udviklingen og vedligeholdelsen af det arrangerede venskab. Vi vil derfor undersøge betydningen af refleksionen hos familieveninder og mødre, og hvilken betydning den har for deres venskab i etableringsfasen.

De enlige mødre og familieveninderne optræder i interviewene som meget bevidste og refleksive omkring deres motivation. De er et godt eksempel på ”det refleksive projekt” som Giddens kalder senmodernitetens selvidentitet (Kaspersen, 2001:149). I det refleksive projekt er det vigtige ikke, hvad vi er, men hvad vi gør os selv til (ibid.). Selvidentiteten er, ifølge Giddens, ikke en given størrelse, men kan produceres eller reproduceres (ibid.:148). Identiteten findes i evnen til at holde en fortælling om sig selv gående. Ved at indgå i et Familievenindeprogram viser mødrene for eksempel, at de har evnen og lysten til at skabe en ny fortælling om deres lille familie. Fortællingen bliver skabt ved, at de inviterer familieveninden ind i den lille families private rum, hvor familieveninden får en position som eksempelvis vidne. Familieveninden får et kendskab til børnene, og hun bliver for nogle af mødrene den person moren ringer eller sms’er til, når børnene for eksempel har lært at gå, eller siger deres første ord. Mødrene har lyst til at dele den fortælling med familieveninderne. Ud fra Giddens kan man sige, at dette kræver en ontologisk sikkerhed for at kunne navigere rundt og vælge et program som dette (ibid.). Den ontologiske sikkerhed skal ses som en beskyttelseshylster, der gør, at vi formår at have en tillid til verden og turde anerkende andre menneskers eksistens og identitet. Dette har mødrene her har gjort ved at knytte bånd og lukke familieveninderne ind (ibid.). De mødre vi interviewede udtrykte sig med en stor selvbevidsthed, refleksivitet og handlekraft i forhold til, hvad der skulle til for at ændre på deres tilværelse til det bedre. Mødrene bliver af samtlige familieveninder beskrevet med ord som: ”sej”, ”handlekraftig”, ”stærk”, ”dygtig”, og en familieveninde siger: *”Stærkt at kunne række ud efter det, hvilket det nok ikke er de svageste der kan”*. Vi tolker, at mødrene har en stærk ontologisk sikkerhed, der har gjort dem i stand til at udvikle en selvidentitet. Dette har åbnet deres øjne for, at Familievenindeprogrammet kunne være en løsning på noget af det, de er blevet konfronteret med som alenemor (ibid.).

Vi tolker ligeledes, at familieveninderne besidder en stærk ontologisk sikkerhed. De har også haft evnen til at skabe en ny fortælling om sig selv ved at opsøge et program som Familievenindeprogrammet. De har for manges vedkommende netop lyst til at hjælpe samt haft lyst til småbørn og knytte bånd med familien. En familieveninde siger: *”Jeg kan godt lide at være med, at være en brik. At kunne opfylde noget, eller være et hjørne af livet eller sådan at være en del af det på en eller anden led”*.

En anden siger tilsvarende:

Jeg gjorde det her, fordi der skulle ske noget med mit liv, jeg elsker børn. Børn det gør mig bare glad, og så vil jeg gerne hjælpe nogen også. Det er mit formål med det.

Hermed viser familieveninden også en evne til at ville forandre, dels sit eget liv men også hjælpe andre til det. Det bliver således et refleksivt valg begge parter foretager, som det kræves for, at et venskab skal kunne etableres og udvikle sig. Mennesket i det moderne samfund har fået frisat selvet og selvidentiteten, som Giddens ville sige det, og derved foretager det meget refleksive valg, der kan skabe den selvfortælling det ønsker og dermed også en selvidentitet indenfor intimitetens område, som her i Familievenindeprogrammet (Kaspersen, 2001:152). Familievenindeprogrammet er altså et reflekteret tilvalg for begge parter.

En mor viser sin refleksivitet omkring, hvad hun ønsker at få ud af venskabet ved at beskrive et venskab, som hun brød, fordi hun ikke oplevede sine behov blive tilfredsstillet. Hun siger:

Jeg kunne bare mærke, at når vi var på besøg, så var der to behov til stede. Det ene behov ville komme til at konkurrere med det andet. Jeg ville gerne dække hendes behov, bare ikke lige nu i mit liv. Altså, jeg tror faktisk, at det var ligesom jeg havde ikke råd til at overse, at det ville blive en konflikt.

På denne vis udtrykker hun, at hun foretager et valg med hensyn til, at hun bryder med denne familieveninde og i øvrigt viser hun også, at hun er klar over, at hun på et senere tidspunkt i hendes liv, vil være klar til, at den mængde man giver og modtager ændres i venskabsrelationen, som vi skrev tidligere.

Ud fra denne analyse er vi blevet opmærksomme på, at familieveninderne og mødrene skal have en refleksivitet omkring deres selvfortællinger, således at de kan række ud efter dette program. Både familieveninderne og mødrene skal i deres selvfortællinger ønske at give hinanden en plads i relationen for, at venskabet kan etableres. Refleksiviteten hos begge parter bliver således den der fører dem ind i Familievenindeprogrammet og den der skal hjælpe dem

til at vurdere, om der er tilfredsstillende i venskabet. Refleksiviteten i deres selvfortælling skal således være til stede allerede i etableringsfasen og fortsætte ind i de øvrige faser for, at relationen kan blive en varig forbindelse, som vi skrev tidligere.

Forpligtethed

Som vi har været inde på tidligere, ligger der i motivationsfaktoren for familieveninderne en forpligtethed, der betyder, at det forventes, at familieveninden i etableringen af venskabet går ind i venskabet med et overskud og sætter ”parentes om sig selv”. Vi vil dette afsnit analysere, hvad det er for en forpligtethed, og hvordan den får betydning for etableringen af venskabet.

Moren fra ovenstående eksempel viste, at hun ”ikke har råd til at lade være”, som skal forstås som, at hun blev nødt til at bryde med familieveninden, fordi hun i sit liv havde for meget, hun selv skulle tage sig af med sine to små børn. Det illustrerer derfor, at mødre vælger det arrangerede venskab ud fra nogle andre præmisser end familieveninden, og det er de opmærksomme på i etableringsfasen. Mødrene har et behov for noget omsorg til dem selv og til deres børn, og det ligger i kortene, at der forventes, at familieveninderne har nogle ressourcer, de skal give af. En af familieveninderne siger om sig selv og de andre veninder, der melder sig til dette program:

Vi er sådan nogle socialt rummelige mennesker, sådan noget med at køre på cykel og med cykelhjelm, sådan lidt naturagtige. Det var ikke nogen fine forstadsfruer der syntes at, nu skulle de nok være noget for nogen, sådan oppefra og ned. Det var mere noget med, at jeg kan noget: Kom til mig, jeg vil gerne ydeagtigt... Det var sådan nogle almindelige, som mig. Der havde en eller anden ide om, at man kunne, sådan noget..., der er nogen der er lærere, og nogen der er pædagoger, det er nok sådan nogle med et indbygget omsorgsgen i forvejen, der vil det her.

Vi så i vores empiri, at den føromtalte forpligtelse er af moralsk karakter og bygger på solidaritet. Det er en forståelse, vi deler med Søren Juul der beskriver solidariteten i sin grundform som det at være moralsk forpligtet over for den anden. Han opfatter endvidere moral og solidaritet som historisk, men at mennesket også har nogle artspecifikke

dispositioner for solidarisk handlen, der gør, at de kan sætte sig i den andens sted (Juul, 2004:32).

Opstarten af venskabet kræver, at familieveninderne kan sætte sig selv til side. Det er solidaritetsfølelsen med moren, der skal bære, at familieveninden dæmper sig selv, fordi det opfattes som moralsk rigtigt (ibid.:96). Dette er den følelse mange af familieveninderne beskriver, at de var helt afklarede omkring, da de indgik i programmet. De beskriver selv, at idet de havde sagt ja til Familievenindeprogrammet, krævede det en forpligtelse, som vi tolker som moralsk. En familieveninde siger: *“Jo, jeg tror, jeg føler mig en smule mere forpligtet til at holde det ved lige”*.

Den moralske forpligtelse skaber dels hele grundlaget for at indgå i et arrangeret venskab, hvor asymmetrien udlægges som et vilkår, og dels er den et krav til etableringen. Vi ser det også som en mulighed for, at der kan forekomme en udvikling men ved fravær af moralsk forpligtelse, får venskabet svære ”grobetingelser”. Netop den mor der ikke ønskede at konkurrere om behov med sin familieveninde, var således matchet med en familieveninde, der ikke var i stand til at sætte sig selv til side og sætte sig selv i den andens sted, hvorved relationen gik i stykker allerede i etableringsfasen.

Vi så også et andet eksempel, hvor det er vores tolkning, at familieveninden ikke følte solidaritet for moren fra starten af, trods det, at hun faktisk var en meget ensom og alene mor, med nogle tragiske oplevelser i sit tidligere ægteskab. Familieveninden udtrykte til BVV, at hun ikke syntes, at moren havde et behov for hende, hvilket vi blandt andet tolker som et fravær af moralsk forpligtelse. Ligeledes kunne denne familieveninde netop ikke dæmpe sig selv eller sætte sine egne behov til side. Deres relation endte med at være en ”show off” relation, hvor moren og hendes barn blev vist frem i familievenindens vennekreds, som nogle der havde brug for almisser, men familieveninden tog ikke med i sine overvejelser, hvad moren egentlig havde behov for, hvilket var hverdagssamvær med barnet i hendes hjem. Denne frivillige familieveninde havde på mange måder lighedspunkter med den gamle traditionelle velgørenhedspraksis, hvor der blev givet til dem, der blev vurderet som værdigt trængende, og det synes familieveninden i øvrigt ikke denne mor var.

I vores empiri ser vi, at mødrene også føler en forpligtelse i relationen, men at den udover at komme til udtryk i etableringen, også skal ses som en vigtig brik i udviklingen af venskabet senere. Den forpligtelse mødrene har, er også af moralsk karakter, dog er den mere udsprunget af en forpligtelse overfor deres børn, fordi de har inviteret et menneske ind i deres liv, som barnet kan knytte sig til. Derfor bliver forpligtelsen, at de ser igennem fingre med handlinger hos familieveninden, der måske kunne have irriteret dem, og som kunne komme ud som sure opstød. På grund af bevidstheden om det arrangerede element og relationens vigtighed for dem selv og børnene, lægger de en dæmper på sig selv. Det er udtryk for, at de begge har en moralsk forpligtelse i relationen. En mor siger endvidere om forpligtelsen overfor sin familieveninde:

Hun er mere fremmed end en svigermor. Jeg er på en måde mere forpligtet til at opføre mig ordentligt overfor hende. Jeg kan ikke tillade mig den samme bitching overfor hende som overfor et familiemedlem. Det er jo frygteligt at sige, at det er en familieværdi, at man godt må behandle hinanden dårligt. Men det tror jeg, det er. (...). Det kan jeg ligesom se, og mine veninder synes jo også, at deres svigermødre er nogle spassere. Altså, der er et eller andet besværligt over den konstruktion (med svigermødre), hvor jeg har det sådan, det kunne jeg ikke forestille mig med (familieveninden).

Moren fortæller, at forpligtetheden faktisk er positiv, og hendes citat ser vi som endnu et tegn på den refleksivitet, der er i det arrangerede venskab i etableringsfasen. Ifølge Giddens kan forpligtetheden imidlertid ikke stå alene. Giddens siger, at relationen ikke varer længere end indtil begge parter ikke føler tilfredsstillelse, og udtrykker dette med sit begreb det "rene forhold" om venskabet: "Hvor to personer indgår i et socialt forhold for dets egen skyld, for hvad de pågældende hver især kan få ud af en varig forbindelse med hinanden, og som kun fortsætter, for så vidt som begge parter anser det for tilstrækkeligt tilfredsstillende for dem til at blive i det." (Giddens, 1994:63).

Personlig tiltrækning

Vi har i det foregående set på motivationen for at indgå i et arrangerede venskab, som har betydning for etableringen af venskabet. Motivationen kan ikke stå alene, idet man også i

mødet med den anden skal have en form for tiltrækning til det andet menneske, der udløser en lyst til at invitere den anden ind i sit liv. Som vi skriver i indledningen, er vores udgangspunkt for denne undersøgelse, at vi har en antagelse om, at venskaber ikke kan frembringes administrativt, men er noget der opstår naturligt på grund af en personlig tiltrækning. Vi ønsker derfor at undersøge, hvordan denne personlige tiltrækning er opstået, og hvad Børns Voksenvenners rolle er i at hjælpe denne etableringsfase af et venskab på vej. Man kan sige, at det vi vil undersøge er, om og eventuelt hvordan det er muligt administrativt at frembringe et venskab.

Som nævnt i vores analyse af relationerne ud fra Venskabsmodellen mener vi, at venskaberne i Familievenindeprogrammet hovedsagligt befinder sig på det private venskabsniveau. Det betyder, at der må have været en umiddelbar personlig tiltrækning til at starte med for, at relationen overhovedet har kunnet opstå.

Den personlige tiltrækning handler om, at vi foretrækker nogle mennesker frem for andre (Hogg & Vaughan, 2002:481). Ifølge Hogg & Vaughan i Social Psychology hænger den personlige tiltrækning sammen med, at vi bedst kan lide og umiddelbart foretrækker personer, som vi kan genkende eller ser ofte. Dette skyldes, at dem vi oftest ser, kan vi udvikle mere sympati for end dem, som vi ikke ser (ibid.:493). Jævnlig fysisk nærhed har derfor en sandsynlighed for at føre til sympati for hinanden. Dette skyldes, at man bliver mere vant til hinanden og derfor får en form for fortrolighed med hinanden. Man kan sige, at fortrolighed oftere opstår, når man ser folk hyppigt (ibid.:494). Dette er interessant set i forhold til Familievenindeprogrammets opbygning. Børns Voksenvenner anbefaler på intromøderne, at mor og familieveninde mødes regelmæssigt og jævnligt. En mor fortæller: *"Jeg var der en gang om ugen og var meget opsat på, at hvis man virkelig godt vil lære hinanden at kende, så skal man gøre en indsats, og så skal man arbejde for det. Og så skulle man kunne mødes en gang om ugen, som vi har snakket om på de her forberedende kurser"*. Hogg & Vaughans pointe er kort sagt: *"If you want to be liked, be around"* (Hogg & Vaughan, 2002:494).

En anden af Hogg & Vaughans pointer er, at tilgængelighed øger sandsynligheden for personlig tiltrækning, idet interaktionen dermed ikke kræver så meget af os. Dette er også en faktor som Børns Voksenvenner lægger vægt på, når de planlægger matchningen. I vores

empiri fremstod geografi ligeledes som en vigtig faktor for etableringen af venskabet for både familieveninder og mødre. En mor fortæller om, hvad hun mener, at BVV skal have øje for, når de matcher mødre og familieveninder:

M: Jeg tror, at de skal have meget øje for geografi, det er måske en biting, og det er det dog ikke, fordi mange enlige mødre har ikke ligefrem bil, og det bliver nemt ensidigt, hvis det hele tiden er familieveninden..., for man bør komme i hinandens hjem for at få de bedste relationer. Det tror jeg i hvert fald på. Og hvis du skal med for mange toge og busser, så tror jeg godt, at det kan blive et problem.

I: De to andre familieveninder, som du fortalte, at du snakker med, hvad siger de?

M: Ja, der kan jeg godt se, at der ikke er den der kommen hos hinanden. Der er det mest veninden der kommer i børnenes hjem, slet ikke i sådan en grad som vi gør. Vi kan gå til hinanden, og det er godt.

Ud fra dette citat kan man se, hvordan tilgængeligheden har betydning i praksis. Det giver en basis for en gensidighed, hvor begge parter i relationen kan besøge hinanden, og venskabet har derfor bedre mulighed for at starte på lige betingelser, hvilket kan hjælpe etableringen på vej. En anden form for gensidighed, som Hogg & Vaughan nævner har betydning for den personlige tiltrækning er, at vi kan lide dem som kan lide os (ibid.:495). Det er vores oplevelse, at både mødre og familieveninder går ind i dette projekt med så stor velvilje og lyst til at få etableret en relation, at begge parter oftest vil blive mødt meget positivt, hvilket hjælper etableringsfasen på vej. Det er dog somme tider anderledes, når det kommer til børnene, idet de ofte ikke selv har valgt denne relation og derfor sandsynligvis kan være mere skeptiske. Der er det til gengæld oftest tilfældet, at familieveninderne netop har valgt at gå ind i dette program, fordi de ”gerne vil have børn i deres liv”. På denne baggrund er det vores vurdering, at der er en vis sandsynlighed for, at børnene vil blive mødt med så stor velvilje, at deres eventuelle modstand kan blive opløst. Sker det ikke, er det vores analyse, at familieveninden ikke føler sig vellidt og derfor kan det føre til, at etableringen af venskabet ikke lykkes. En familieveninde fortæller: *Vi havde haft nogle snakke til sidst efter, at jeg havde været på skiferie, hvor jeg havde oplevet, at barnet var blevet vred på mig, hvor vi*

havde nogle snakke om, hvorfor hun mon var det. Og der havde vi nogle snakke, om det var for meget, og hvor jeg sagde: Er det for meget? Jeg føler, jeg er for meget hjemme hos jer? (...). Og så sagde jeg, at det var en dårlig kombination (...), og så havnede det hos mig til allersidst: Vil du fortsætte eller ej, og det ville jeg ikke.

Det er her tydeligt, at barnets modstand fører til, at familieveninden føler sig uønsket og dermed ønsker at afslutte etableringen af relationen. Det er vores analyse, at dette skyldes, at den personlige tiltrækning ikke er opstået, netop på grund af den manglende gensidighed.

Ligheder i værdier og attituder har også stor betydning for den personlige tiltrækning. Jo mere man er enige med hinanden jo mere bliver tiltrækningen forstærket, og omvendt (Hogg & Vaughan, 2002: 498). Vi bliver dermed oftest tiltrukket af dem, vi ligner både i holdninger og interesser (ibid.). En familieveninde beskriver sit første møde med moren:

I: Du siger, at du kunne mærke, at kemien var der fra første færd. Det er jo rigtig svært at sætte ord på, hvad det er for en størrelse, men kan du sige lidt mere om, hvordan du kunne mærke det?

FV: Altså, sådan nogle meget fundamentale ting, som hendes nærvær med sine børn, og hendes måde at tackle børnene på. Det gik meget i spænd med det, jeg godt kan lide, at hun havde forståelse for sine børns behov, men stillede også nogle grænser. Og hendes måde at tale til børnene på, det passede mig. Jeg tænkte, at sådan ville jeg også tale. Og (morens) holdning generelt til livet, kunne jeg mærke var noget, som vi godt kunne have det godt med. Hvis man sådan skal sætte ord på. Det er mere sådan, hvordan agerer man. Og jeg havde jo første gang, jeg mødte hende... jeg anede jo ikke, hvordan hun var, altså hendes.., det betyder jo også noget at komme ind i et hjem, hvordan ser hjemmet ud, tog hun imod sådan..., havde hun glædet sig til vi kom, havde stillet kager frem, eller bare sådan et eller andet. Og hendes måde at leve på i hjemmet, det var også noget, jeg godt kunne lide. Jeg kunne godt lide, at hun havde sådan en orden, og at hun krævede, at børnene ryddede op og sådan noget, selvom det var relativt små børn. Så på den måde passede vores kemi rigtig godt sammen.

Det er tydeligt, at dette første møde har givet et indtryk af fælles værdier og normer, og det er vores analyse, at det har givet grobund for hele etableringen af venskabet. I modsætning til det tidligere eksempel, omkring et venskab der blev brudt, er det muligt, at denne familieeveninde netop har fundet denne mor værdigt trængende. Dette kan skyldes, at morens behov og evner passer ind i familieeveninden normer om, hvornår man har brug for og fortjent hjælp.

Det er vores analyse, at både mødre og familieeveninder tester hinanden, og at beståelsen af disse test er afgørende for, om de har lyst til at indgå i relationen. For familieeveninderne er det, som nævnt, en test af, om mødrene har de samme værdier for eksempel i forhold til husholdning og børneopdragelse. En familieeveninde nævner som eksempel, at hun godt kunne lide, at moderen synes børnene skal sidde længe ved bordet, når de spiser. Nogle mødre udtrykte, at de helt konkret havde sat nogle krav op, inden mødet med familieeveninden, som hun skulle kunne leve op til, eksempelvis at hun skulle kunne tåle rod.

I en relation hvor det ikke lykkedes at etablere et venskab fortæller familieeveninden:

M: Den lille pige står på en stol, og så smider hun det hele ned, ud over hele gulvet, og moren siger: Det må du ikke. Og så tænkte jeg: Gør dog noget ik'?

I: Gjorde hun så noget?

M: Næ, hun sagde bare: Det må du ikke.

I: Var der andre situationer?

M: Ja der var flere. Men det skulle gå meget vidt, før hun blev vred

Her er der tale om forskellige normer og værdier, i dette tilfælde i forhold til børneopdragelse, og det er muligt, at dette kan have været en medvirkende årsag til, at venskabet ikke er lykkedes.

Når Børns Voksenvenner matcher mødre og familieeveninder, er de opmærksomme på, om de har noget til fælles, om de vil passe sammen. De lægger for eksempel mærke til deres personligheder og uddannelsesbaggrund: "... de er to stærke kvinder, men der har de netop også noget fælles, og de er veluddannede". Ved at have denne opmærksomhed på ligheder og

fællestræk, har de mulighed for at øge sandsynligheden for den personlige tiltrækning. En familieveninde fortæller glad og optimistisk om moren, som hun er matchet med:

Jeg synes venner er sådan nogen der kan tale godt sammen og give hinanden noget. Og jeg har været helt forbavset over, at BVV havde fundet ud af, at det lige skulle være mig, der skulle være familieveninde for denne mor, for jeg synes simpelthen, at der er så mange lighedspunkter, og hun kendte jo kun halvdelen af dem. Og første gang der sad vi: "og har du også, og også det". Det tror jeg betyder en hel masse, det gør ikke noget, at det ikke er samme miljø eller samme type, bare man har noget, man kan snakke om og kan give hinanden. Jeg kan også godt lide mange forskellige, at det er sådan lidt spraglet og..."

Forskelligheder behøver dog, ifølge Hogg og Vaughan, ikke nødvendigvis at være en barriere, såfremt man kan tale sig ud af uenighederne (2002:502). Børns Voksenvenner havde netop en fortælling om et venskab, hvor det ikke lykkedes for de involverede parter at tale sig ud af uenighederne, og hvor det netop blev en barriere, der fik konsekvenser for venskabet. Børns Voksenvenner havde begge parter i tale efter nogle uenigheder, men hverken familieveninde eller mor ønskede at tale med hinanden derefter, og venskabet blev afbrudt.

En anden faktor som har betydning for den personlige tiltrækning er, ifølge Hogg & Vaughan, at der er en forventning om, at der også vil være interaktion mellem parterne i fremtiden. I Familievenindeprogrammet har vi via vores interview oplevet en høj grad af forpligtelse fra begge parter side. Det er tydeligt for os, at der er tale om en relation som både mor og familieveninde meget gerne vil have til at lykkes og til at vare ved. En familieveninde siger for eksempel: "*Jeg regner også med, at jeg skal med til konfirmationen og 18 år fødselsdag og bryllup (...) jeg er begyndt at samle stikord til sangen.* Og en anden fortæller, som tidligere nævnt om, hvordan hun håber at se børnene blive studenter og have kontakt med moren, når de begge er blevet gamle.

Når mødre og familieveninder søger om at komme ind i Familievenindeprogrammet, skal de igennem flere interview med Børns Voksenvenner, hvor der blandt andet bliver spurgt ind til deres forventninger. Her bliver det blandt andet afklaret, om de er indstillet på, at det er en relation som skal vare ved. Hos Børns Voksenvenner forklarer de blandt andet om deres

succeskriterier: *"Det skulle gerne vare mere end et år, ellers er der et eller andet, der er gået galt..."*. Der er dermed en forventning om, at når man går ind i Familieevenindepogrammet, er det også noget, som man har lyst til at være en del af på længere sigt. Det er tydeligt, at det handler om at skabe langvarige og holdbare venskaber.

Ud fra denne analyse af etableringsfasen, er det vores vurdering, at for at etableringen af et arrangeret venskab skal kunne lykkes, kræver det motivation i form af altruisme og egennytte. Egennytten handler for moren om at få vidner til sit liv med sine børn, og for familieeveninden om at få små børn ind i sit liv. Derudover kræver det gensidighed i form af forpligtelse som betyder, at familieeveninden kan sætte sig selv til side og moren kan bære over med nogle ting for sine børn skyld. En anden del af egennytten er, at parterne bliver en del af hinandens reflektive projekt. Derudover kan etableringen hjælpes på vej ved at sætte nogle rammer op som øger den personlige tiltrækning. Det er derfor vores vurdering, at etableringen af et venskab kan hjælpes administrativt på vej.

UDVIKLINGSFASEN

Vi har nu redegjort for nogle af de motiver, vi har set, der kan ligge til grund for indgåelse i et arrangeret venskab og argumenteret for, at en etablering af den arrangerede venskabsrelation kræver en personlig tiltrækning. Vi vil nu undersøge, hvad der skal til for, at relationen kan udvikle sig til et privat venskab. I vores møde med mødre og familieeveninder fik vi et indtryk af, at det var en ligeværdig relation i de vellykkede venskaber og har derfor en antagelse om, at ligeværdigheden har betydning for, at relationen kan udvikle sig. Vi vil derfor undersøge, hvordan denne ligeværdighed kommer i stand, og det vil vi analysere ud fra nogle af Bourdieus begreber med henblik på at kunne forstå, hvorledes et arrangeret venskab kan udvikle sig på trods af et asymmetrisk udgangspunkt.

Derefter vil vi se på timingen i forhold til udviklingen af venskabet, fordi den har vist sig at have en betydning for dels skabelsen af ligeværdighed og dels for den rolle, man har i venskabet. Vi inddrager Goffmans blik på hverdagens rollespil og Giddens teori omkring selvudlevering samt andre af Bourdieus anskuelser omkring den praktiske sans i interaktionen, der lader til at influere på udviklingen.

Udveksling

Vi vil i dette afsnit analysere vores empiri ud fra Bourdieus kapitalbegreber. Vi vil se på begge parter kapitalbeholdning og på, hvad der udveksles eller omveksles. Dermed ønsker vi at få et billede af, om mødrenes eller familievenindernes status i det sociale rum er bestemt af en række kapitaler, og hvilken betydning det får for det sociale felt, som venskabet foregår i. Ud fra Bourdieus teori vil det betyde, at mødre eller familieveninder vil have nogle positioner i det sociale rum som enten kan ligne hinanden og dermed skabe en sandsynlighed for, at de enes og forenes eller have forskelligartede positioner som gør, at der ikke bliver skabt et venskab (Järvinen, 2002:349).

Kapitalbegrebet skal indfange de værdier og ressourcer, som agenterne har adgang til, her i vores undersøgelse familieveninderne og mødrene (Mik-Meyer & Villadsen, 2007:75).

Bourdieu konkretiserer kapitalformerne som økonomisk, kulturel, symbolsk og social kapital (Wilken, 2006:66).

Vi vil først se på social kapital, som ud fra vores forståelse er hele fundamentet for skabelsen af Familievenindeprogrammet, og knytte nogle overvejelser omkring dette til vores empiri. Dernæst vil vi se på mødrenes og familievenindernes specifikke kapitaler, idet det giver mulighed for at få et overblik over, hvad de udveksler eller omveksler i Familievenindeprogrammet, samt hvilken betydning det får for udviklingen af relationen.

Social kapital

”Begrebet social kapital er et udtryk for sammenhængskraften i fx nationer, samfund, organisationer, grupper og familier; ved at indgå i sociale relationer baseret på netværk, normer og tillid får individer adgang til nogle ressourcer, der så at sige udspringer af denne mellemmenneskelighed. Således udgør den sociale kapital en ressource, der rækker udover individernes blotte fællesskab: En produktiv kraft, der gør for eksempel en organisation til andet og mere end en samling individer, der hver især forfølger egne mål. Indgåelsen i

netværk vil ofte have et positivt afkast for individet i form af social kapital, samt at individet, ved at indgå i sociale netværk, får lettere ved at forfølge både individuelle og kollektive mål¹.

Bourdieu mener derudover, at social kapital er summen af de aktuelle og potentielle ressourcer, som knytter sig til ejerskabet af et varigt netværk (Rosenmeier, 2007:12).

Denne beskrivelse af social kapital mener vi stemmer godt overens med Familieevenindeprogrammets formål, som er at forebygge isolation og ensomhed. Samtidig er formålet at give børnene et voksennetværk og på denne måde give børnene selvværd og gode udviklingsmuligheder. Vi mener derfor man kan sige, at projektet handler om at skabe social kapital hos de enlige mødre og deres børn.

Social kapital, ud fra Bourdieus teori, refererer til den profit, man får gennem de sociale netværk, man er en del af, og de forbindelser man har. Det gælder relationer til familie og til institutioner, ligesom det gælder venskaber, interesseorganisationer m.m. Netværk og forbindelser holdes ved lige og udbygges gennem forskellige sociale strategier (Wilken, 2006:66).

Familieeveninderne vi talte med, har generelt set et solidt socialt netværk. De har voksne børn, de fortæller alle, at de har en god vennekreds og mange fritidsinteresser. Derudover er de fleste stadig aktive på arbejdsmarkedet. Flere er udover at være aktive i Børns Voksen Venner også engagerede i en anden frivillig organisation. Det at være aktiv i BVV tæller, ud fra Bourdieus teori, også som et slags socialt netværk. Familieeveninderne fortæller alle, som nævnt tidligere, at de har ønsket at få småbørn ind i deres liv igen, og at de rent faktisk har savnet dette. Således tegner der sig et billede af nogle kvinder med en del social kapital, men som mangler social kapital i form af små børn, som de eftersøger, og som bliver en del af udvekslingen i dette program. Det at indgå i Familieevenindeprogrammet minder på mange måder om det, Bourdieu kalder en social strategi, idet familieeveninderne rent faktisk er gået ind i dette program af egennyttige grunde. En familieeveninde udtrykker det blandt andet således:

¹ <http://www.rso.dk/socialkapital/index.php/om-social-kapital.html> - firma for rådgivende sociologer

Jeg gik faktisk længe og tænkte på, at jeg savnede små børn i min mands og mit liv. Vi har en datter, som ikke har været så heldig at have fået børn, uagtet at hun gerne vil have børn. Og vi savnede meget små børn..., og jeg går og tænker længe over det, og så siger jeg det en dag til min mand, at hvor er det ærgerligt, at vi ikke har nogle små børn, skulle vi ikke prøve, jeg har lige læst om det her. Og så siger han: Det har jeg også tænkt på. Så det var jo helt oplagt. Og så kontakter jeg Børns Voksenvenner.

Generelt for mødrene, vi har interviewet, er, at de har et spinkelt familienetværk, og fædrene til deres børn er ikke en ressource, de kan få hjælp fra. De har alle veninder og venner, men har – på grund af, at de er alene med børnene og har ambitioner om udvikling af deres arbejdsliv – lavet en prioritering af, hvem de har behov for i deres liv her og nu, som vi skrev i afsnittet om etableringsfasen. Søren Juul skriver, at vi holder fast i de venner der betyder noget for os, og sorterer til gengæld venner fra, som vi ikke føler, vi har noget ud af at være sammen med (Juul, 2004:370). Dette aspekt kommer til udtryk ved flere af interviewene med mødrene. En mor siger for eksempel, da vi spørger til hendes øvrige netværk:

"I mit liv har jeg ikke haft tid og..., før (hun fik børn) kunne jeg godt have bekendte, jeg tog ud til af pligt, men det gør jeg overhovedet ikke i dag. Og jeg har lært vigtigheden af at kunne sige: Ja, det her er vigtigt, de her mennesker kan give os noget, og vi kan give dem noget. Det lyder måske kynisk, men hold da op hvor har jeg spildt tiden tidligere mange gange, om det har været små familiefester eller andet, som jeg er taget til af pligt. Tid har fået en hel anden værdi for mig.

En anden mor siger:

Jeg har nogle afrikanske veninder. Men jeg fik (familieveninden), fordi jeg havde droppet mine afrikanske veninder. Vi tænker ikke på samme måde. Nogle af dem kommer her for at hygge. Jeg vil bruge mit liv til noget, gøre noget, tjene penge (...). Mine afrikanske veninder kan blive ved med at gå ud og danse hver weekend. Eller drikke og hygge. Og på et tidspunkt tænkte jeg: Det her kan jeg ikke, for det første er det dyrt, og for det andet har mine børn brug for mig. Jeg har også en teenager, og hvis hun ser, at jeg går i byen, og hun så siger, at hun også vil i byen. Hvad skal jeg så sige? (...) Jeg har ikke helt droppet dem, men jeg har ikke tid. Det tager tid fra at lære andre ting

Vi ser dette som udtryk for, at mødrene har evnen til reflektivt at indgå i dette program, og vi oplever dem ikke som socialt skrøbelige personer, der har svært ved at knytte sociale bånd. De besidder netop nogle kapitaler der gør, at de kan ”række ud efter” og udveksle sig til det, de mangler. Mødrene har et ønske om, at deres børn skal have de bedste betingelser og ser familieveninderne som et supplement til deres sociale udvikling. En mor siger:

Jeg håber virkelig, at de (børnene,) får sådan en følelse af, at der også er nogle flere voksne. Med sådan en enlig familiekonstruktion kan jeg være bange for, at hun tænker, at: Jeg er alene med min mor i hele verden. Men det er også meget konkret, at hun oplever at have et andet sted, men hvor man også må noget andet og alt sådan noget.

Generelt er der meget der tyder på, at både familieveninderne og de enlige mødre som udgangspunkt er blevet en del af foreningen, på grund af et ønske om at forfølge egne mål. Efter at de er blevet en del af programmet, er det dog blevet til mere end det, idet alle tre parter tilsyneladende får et positivt afkast, og matchet har således skabt den såkaldte synergieffekt som er kendetegnende ved social kapital (Rosenmeier, 2007:10). Endvidere ser vi, at begge parter har og får kapitaler, så der foregår en udveksling som øger muligheden for at opnå ligestillingen i relationen.

Betydningen af social kapital er relateret til mængden af de kapitalformer, agenterne i øvrigt besidder. Mulighederne for at profitere af social kapital øges med mængden af økonomisk og kulturel kapital og derfor er det også interessant at se, hvilken kulturel kapital og økonomisk kapital både familieveninderne og mødrene besidder og efterspørger (Wilken, 2006:67).

Kulturel kapital

Ifølge Bourdieu er der mulighed for social mobilitet, såfremt man får mulighed for at akkumulere kulturel kapital (Wilken, 2006:10). Kulturel kapital er legitim viden, uddannelse, kompetencer og finkulturelle færdigheder (ibid.:46). Den giver eksempelvis mulighed for at kunne sætte pris på forskellige former for materialitet og kunne afkode deres betydning (ibid.:67). Via interviewene med flere af de enlige mødre blev det tydeligt, at

familieveninderne kunne bidrage til relationen med kulturel kapital, idet de er uddannede, besidder en del relevant samfundsmæssig viden og har både faglige og sociale kompetencer.

I vore interview så vi følgende træk, som går igen hos familieveninderne: Det er kvinder med mellemlange uddannelser, mange af dem indenfor omsorgsfag, som eksempelvis sygeplejersker og pædagoger. BVV stiller et krav om, at de skal være mellem 45 – 60 år, og deres egne børn skal være udeboende eller på vej til det således, at de kan have et tids- og omsorgsmæssigt overskud. Når vi kigger på den økonomiske kapital, som Bourdieu ikke definerer, men lader andre om at definere, skal vi kort nævne, at de frivillige kvinder besidder en god økonomisk kapital set ud fra en dansk kontekst (ibid.:66). Det vurderer vi ud fra, at de bor i hus, har sommerhus og fritidsinteresser, som kræver økonomisk kapital så som at gå i teatret, rejse, køre på motorcykel m.m.

Bourdieu påpeger, at fordeling af og investering i kulturel kapital finder sted i familien og i uddannelsesinstitutioner (ibid.:67). Der er dog forskel på værdien af den kulturelle kapital, man får i familien, og den man får i uddannelsessystemet (ibid.:10). Den kapital der omsættes i familien er mest værdifuld. Jo mere kulturel kapital der er i familien, jo mere kan der omsættes i uddannelsesinstitutioner (ibid.:67). Nogle af de enlige mødre i Familievenindeprogrammet er under uddannelse og nogle af dem er også minoritetsetniske danskere. Det er derfor vores analyse, at de kan have brug for at få tilført yderligere kulturel kapital ind i familien for at give deres børn bedre muligheder. Familieveninderne tilfører den enlige mor og børnene kulturel kapital, og på den måde kan det lykkes de enlige mødre at give deres børn bedre muligheder i uddannelsessystemet, idet børnene får mulighed for at få den værdifulde kulturelle kapital i familien, som de kan omsætte i uddannelsessystemet. Dermed vil de få bedre muligheder for at klare sig. Bourdieu taler om, at man i skolen giver dem, som allerede har, imens de andre må kæmpe imod deres sociale oprindelse og klassemæssige erfaringer (Järvinen, 2002:352). Det bliver derfor vigtigt for nogle af mødrene at få tilført kulturel kapital ind i familien, så de undgår, at deres børn skal have for hårde kampe i skolesystemet. En mor siger for eksempel:

Jeg snakker meget med (familieveninde) omkring min uddannelse, men også hendes datter, hun læser medicin. Hende har jeg spurgt en del. (...) Hun har meget livserfaring. Jeg vil

gerne være som hende (...). Hun har levet og rejst meget. (...) Mine børn skal have en god uddannelse. For jeg har ikke selv fået hjælp hjemmefra.

Andre mødre besidder selv en del kulturel kapital i form af uddannelse, viden og kompetencer men beskriver, at de har brug for at få en anden form for kulturel kapital. Denne form kommer til udtryk ved muligheden for at kunne give sine børn en hverdag med et større overskud og dermed få mulighed for at videregive denne kulturelle kapital. En mor siger:

Vi har så god en kommunikation, fordi jeg med det samme satte rammerne overfor BVV. Jeg sagde: Jeg vil have en der kan forstå det her. Det her er ikke bare lige, at så er jeg en enlig mor, der synes tingene er hårde og så vil jeg ud i weekenderne, det er ikke det (...) jeg kunne godt tænke mig, den ro, den base, som jeg måske manglede i dagligdagen. Nu er der kommet madpakkeordninger i børnehaven, men det var der ikke før. Så ikke nok med at jeg skulle komme hjem med to trætte børn, indkøbsvarer og lave mad og bade. Så skulle jeg jo også smøre madpakker, og jeg havde jo ikke et sekund til dem. Det synes jeg bare ikke var fair, det synes jeg bare ikke var i orden, at jeg havde skabt to drenge, og så havde jeg givet dem de kår. Og der var (familieveninden og hendes mand) (...) gode til ligesom at give den der groundness.

Det er vores analyse, at dette også er en form for tilføring af kulturel kapital, idet tid, ro og overskud giver mødrene mulighed for rent faktisk at give deres børn adgang til de ressourcer, som de selv besidder, men har for travlt til at kunne give dem. Vi mener derfor, at det er vigtigt også at forstå kulturel kapital som en form for overskud af tid, ro og ressourcer, da det ellers kan være vanskeligt at få mulighed for at lade børnene få del i den viden og kapital, som moren besidder. Dette bliver også beskrevet af en mor i følgende eksempel:

Mor: Hun (familieveninden) er god til at have det der overblik, som jeg måske nogle gange mangler, bare render rundt. Når de er her, smøger jeg måske bukserne op, for nu skal drengene hurtig i badet for at kunne komme i seng klokken syv for, at min hverdag kan fungere. For at vi kan komme op klokken 6 – 7 stykker, så skal de i seng, så jeg er meget, dak dak dak, så gør vi det, så gør vi det, ellers virker det ikke. Og det ved (familieveninden) og (hendes mand), og der er de bare... jamen, så siger den ene måske: Skal jeg ikke lige læse

historie, jo fedt. Og det er den værdi der er i det, at det er sådan lidt, at de mærker, hvad er der behov for her.

En anden mor beskriver det på en lidt andet måde: *Jeg var alene og læste men blev forstyrret hele tiden, når jeg sad med bøgerne, og jeg manglede en voksen at snakke med. Det nyttede ikke, at jeg havde børn og bøger hele tiden.* Ved at få en familieveninde mener vi, at moren får mulighed for at tilegne sig kulturel kapital, som hun så kan give videre til sine børn. På denne vis giver Familievenindeprogrammet mulighed for, at børnene får kulturel kapital via familien, hvilket – ifølge Bourdieu – vil hjælpe dem fremover og i uddannelsessystemet.

Bourdieu beskriver desuden, at kulturel kapital også handler om at udvikle smag, og at smagspræferencer forener folk fra samme miljø og adskiller dem fra andre. Ved at få udviklet en bestemt smag kan man derfor komme til at bevæge sig op fra eksempelvis borgerskabet til den dominerende klasse, eller fra den dominerede klasse til borgerskabet. Alle familieveninderne tilhører middelklassen og har den kulturelle kapital der hører til her. Kulturel kapital hænger sammen med, hvad vi er i stand til at konsumere af materialitet (eksempelvis litteratur, kunst, film, teater, musik) og med en disposition for, hvad vi sætter pris på af de forskellige former for materialitet. Den kulturelle kapital adskiller sig således fra den materielle kapital, fordi man kun kan få del i den, hvis man kan afkode dens betydning, tidligere beskrevet som smagspræferencer (Wilken, 2006:67). En mor siger om dette:

Mor: Jamen, det er så skægt med (familieveninden), hun er jo advokatsekretær og har check på tingene, og hun har Guccimærker og sådan noget. Altså, det er jeg slet ikke inde i, hun kom med en taske, og det er sådan en eller anden, ja jeg ved ikke engang, hvad det er for en. (...) Alt hvad vi har, der er herinde, er sammensat eller noget vi har fået af nogen. Børnene har tonsvis af legetøj, der er købt på lommemarkedet.

og

Mor: Hun er sådan god til at.. hun er sådan overskudsagtig, hun er medlem af (en anden frivillig organisation), og så Børns Voksenvenner, og så går hun til Pilates. Hun gør bare ALT muligt og kan en hel masse ting. Jeg må nogle gange ringe til (familieveninden) med min virksomhed (...) fuck, hvordan skal jeg regne den ud, og det skal gå hurtigt. Og hun er bare

sådan en (knipser) med nogle ting, hvor jeg måske, det ved jeg ikke. Og så ved hun bare sådan noget, som piger bør vide, hvad der er smart og in. Mode, det har jeg overhovedet ikke styr på. Og så er hun bare god til at finde på. Hvis (familieveninden) spørger: Hvad skal vi? Så er jeg allerede stået af. Det kan jeg slet ikke. Der er hun god til at finde på ideer.

En anden mor siger endvidere:

Når jeg siger, at hun er klogere end mig, så mener jeg, at jeg kan "stjæle" nogle ting fra hende. For eksempel undersøge, hvorfor hun kan lide at gå i teatret. Hvorfor hun kan godt lide at gå på museum. Det må være fordi, at der er noget, hun lærer, og jeg kan derfor lære noget af hende.

På denne måde giver relationen mulighed for at udvikle smag og smagspræferencer, hvilket betyder at mødrene kan få den kulturelle kapital som kan give dem social mobilitet og især give deres børn mulighed for social mobilitet. En mor beskriver også, at det har betydning for hendes børn:

Børnene skal også have en voksen der kan opdrage dem i dansk kultur. Jeg opdrager dem ud fra en (udenlandsk) kultur: "Du skal gøre sådan og sådan". Men fra (familieveninden) får de noget helt andet. Så de kommer ikke til at mangle det. Når de bliver voksne, kan de sige: Okay, det fik vi ikke fra vores mor, fordi hun ikke kunne det, men vi har fået det fra (familieveninden).

Familievenindernes faglige kompetencer er også en del af udvekslingen af den kulturelle kapital. En af familieveninderne bruger eksempelvis sin faglighed som pædagog, omkring børns sproglige udvikling, når hun er sammen med børnene, der i dette tilfælde har en minoritetsetnisk baggrund. Den ene af børnene skal starte i skole, og familieveninden ser det som sin opgave at styrke pigens sproglige kunnen ved at inddrage læring i deres samvær: ... *og lige nu er jeg meget obs på, at den stores sprog er okay til, at hun skal starte i skolen til sommer. Børnehaven synes, det er okay, det er jeg ikke helt enig med dem i, så nu må jeg gøre mit tiltag, når jeg er sammen med hende".*

Hun siger endvidere:

Vi snakker rigtig meget om, hvad vi laver, for at få det der sprog på... Når jeg kører med dem i bil, så snakker vi også om, her kommer en bus, og hvad farve er den. Jeg har også haft hende med i sommerhus nogle gange. Den første gang vi kørte derop, siger hun: Vi skal se heste. Så sagde jeg, så bliver vi nødt til at kigge ud på markerne, om vi kan se heste.

Kulturel kapital kan også beskrives som en kulturspecifik kompetence, som kan omsættes til en ressource i en bestemt social sammenhæng (Wilken, 2006:67). Som det ses i ovenstående citater af familieveninderne til mødre med minoritetsetnisk baggrund, bliver sproget således også en kulturel kapital og en ressource.

En anden mor fortæller, hvordan hendes familieveninde bidrager med sine faglige kompetencer indenfor det sundhedsfaglige område: ”... jeg er rigtig glad for, at hvis jeg bliver bange, og der sker noget med mine børn, og de bliver syge eller sådan noget, så tænker jeg, at hvis der sker et eller andet helt vildt, så ringer jeg til (familieveninden)”.

Og

Engang ringede jeg, fordi jeg havde ringet til lægen (...), fordi (det ene barn) havde prikker. Så havde lægesekretæren sagt: Prikker kan være tegn på meningitis. Du må hellere komme med det samme. Så blev jeg skide bange, og jeg skulle hente (det andet barn) først. Så tænkte jeg: Jeg kan ikke tage hen og hente (det andet barn) med den her angst, det ender med, at det går ud over hende. Så tænkte jeg, jeg ringer lige til (familieveninde), og hun siger det her: ”Hun har sgu da ikke meningitis”, så fedt nok, så kunne jeg hente (det ene barn) og køre hen til den læge og sådan bruge (familieveninden) til sådan en ”nu kan jeg ikke rumme det her”. Ja, det bidrager hun med. Egentlig bruger jeg det ret tit. (...) Det er helt vild luksus, at hun har den der faglige viden, så jeg kan spørge hende.

Nogle af mødrene nævner også, at det at tilhøre en ”rigtig” familie er en kvalitet og gevinst. Dette ser vi dog også som udvikling af social kapital. En mor siger for eksempel:

Og i år holdt vi den fedeste jul, vi lavede ikke noget, vi var bare (familieveninden og hendes mand), deres datter, drengene og jeg og en arrangeret julemand, og det var så fedt, bare ro. Vi dansede rundt om juletræet – ikke lang tid, ikke noget opstillet, bare være i det og nyde det fuldt ud. Det var så fedt.

En anden mor fremhæver også betydningen af at hendes børn får kendskab til, at andre mennesker kan leve et andet familieliv end mor og børn, ved netop at se familieveninden som lever i et traditionelt parforhold.

Bourdieu taler om, at det økonomiske smelter sammen med de andre kapitaler. Det ses blandt andet i familievenindernes kulturelle kapital, idet de alle sætter pris på kulturelle oplevelser i deres fritid, som kræver økonomiske ressourcer. Familievenindernes kulturelle kapital kan også ses når de i interviewene nævner deres egne børn. De fortæller for eksempel, at børnene er under uddannelse. En læser medicin og to er ved at færdiggøre gymnasiet, en er på udenlandsrejse og en forsøger sig med at gøre karriere indenfor showbusiness. Det kan være udtryk for Bourdieus pointe omkring, at jo mere kulturel kapital agenterne får andel i gennem familierelationerne, des bedre vil de være i stand til at akkumulere kulturel kapital i uddannelsesinstitutionerne. På den måde kan man, som før nævnt, sige, at det at få en familieveninde med en stor mængde kulturel kapital, givetvis kan få stor betydning for børnene.

Symbolsk kapital

Et andet område hvor vi ser udvekslingen og dermed den medfølgende ligeværdighed komme til udtryk er ved, at familieveninderne tilsyneladende også får et positivt afkast af samværet med mødrene på andre områder end eksempelvis samværet med børnene. Meget tyder på, at de også får symbolsk kapital. Bourdieu beskriver symbolsk kapital som en række karakteristiske træk der opfattes og eksisterer i kraft af, hvordan de opfattes af andre. Den opbygges gennem konkrete erfaringer med, hvordan denne kapital er fordelt i det sociale rum generelt eller indenfor rammerne af et særligt socialt mikrokosmos (Bourdieu, 2005:94). Vi ser blandt andet, at det sker, når familieveninderne beskriver, at de får respekt og anerkendelse af deres omgivelser ved at have meldt sig som frivillig. Det kan give dem status

som mennesker med overskud og social bevidsthed, hvilket i nogle kredse vil rangere højt som kulturel kapital og derfor blive en symbolsk kapital. Vel og mærke når det fører til, at kredsen af mennesker omkring familieveninden giver hende mere værdi som menneske. Det er vores analyse, at relationen også gør dem værdifulde som mennesker, fordi de kan se, at de kan bidrage med deres erfaring med børn, deres faglige kunnen eller det at være en familie. En af familieveninderne siger for eksempel:

Jeg har været sammen med min mand i 43 år, sådan en rigtig kernefamilie. Jeg er også opvokset i en rigtig kernefamilie, og det har vi også givet vores barn. Så på den måde er vi jo meget forskellige. Det kan jo også være noget af det, som hun søgte, den her samhørighed som vi har, hun er blevet en del af vores familie, og er blevet inddraget i den der kæmpe familie vi har. Det har hun nydt, fordi hun har selv savnet nærværet i en familie.

På den måde bliver familieveninderne værdsat for egenskaber der måske ellers ikke ville blive set på som værdifulde i et moderne liv, hvor skilsmisser og brudte ægteskaber er en forholdsvis normal hændelse. Således får familieveninderne på basis af en udveksling af kapital en anerkendelse der på sigt vil være med til at opretholde relationen.

I et af de venskaber der er blevet brudt, så vi, at familieveninden blandt andet syntes, at noget af det der var ærgerligt ved, at de afsluttede venskabet var, at den prestige, hun havde fået med sig som symbolsk kapital, også ville forsvinde. Børns Voksenvenner fortæller: ”*Et eller andet sted har det været et prestigeprojekt for familieveninden. Hendes største indvending, da det slutter, er: Hvad siger omgivelserne nu, for så er hun jo ikke lykkedes med det. Hun har jo sikkert fået nogle gevinster ud af det i de højere luftlag*”.

Den enlige mor til denne familieveninde stoppede netop forholdet, fordi hun ikke syntes, at der fandt nogen udveksling sted. Børns Voksenvenner beskriver, at familieveninden holdt sig på et overfladisk plan, og:

... det er faktisk også det, som moren siger i sit lange brev til hende (familieveninden), at det både var det, som hun godt kunne lide men også det, hvor hun nu synes: Hov, du gav slet ikke noget af dig selv. Vi gav dig en hel masse, og du fik en kæmpe betydning for os, og vi ved

egentlig ikke, hvem du er. Så der er ikke opstået den byttehandel, som vi egentlig gerne vil have.

Der er derved ikke basis for en udveksling af kapital, hvis summen af de fælles ressourcer som mødre og familieveninderne har, både de eksisterende og de potentielle, ikke kan skabe gensidig viden og anerkendelse, og det vil på sigt ikke udvikle eller opretholde relationerne (Rosenmeier, 2007:15).

Vi har haft en antagelse om, inden interviewene, at det på grund af asymmetrien kunne være svært at udvikle et ligeværdigt venskab. Efter analysen af vores empiri ser vi, at de frivillige og mødre mødes ligeværdigt i feltet, samt at de har kapitaler på forskellige niveauer, de kan gøre godt med, og som de udveksler og/eller konverterer. Det lader til, at netop udvekslingen harmoniserer relationen, så den opleves ligeværdigt. Dette mener vi kan få betydning for udviklingen og dermed varigheden og holdbarheden af deres venskaber. Der er faktisk noget at udveksle og konvertere med. Bourdieu mener, at for eksempel smagspræferencer forener folk fra samme miljø og adskiller dem fra andre, og dermed vil udvekslingen af kapitaler oftest foregå indenfor samme klasse (Wilken, 2006:69). På baggrund af vore interview med mødre, familieveninder og Børns Voksenvenner er det dog vores analyse, at udvekslinger også kan finde sted på tværs af klasser - i Bourdieus forstand: Grupper med forskellige kapitalbeholdning. Vi ser derfor ikke forskellige baggrunde som en hindring for skabelsen af et venskab. Analysen af udvekslingen gør det også tydeligt, hvordan begge parter får noget ud af relationen, og derfor ikke er i venskabet udelukkende på grund af den tidligere omtalte ansvarsfølelse eller pligtfølelse for børnene.

Timing

Vi vil i dette afsnit se på *timingens* betydning for udviklingen af venskabet. Vi har i vore interview med både familieveninder, mødre og Børns Voksenvenner set, at det påvirker venskabsrelationen, når der er en god timing eller når der er et fravær af timing i det sociale spil. Vi vil derfor analysere vores empiri med henblik på at se, hvorledes timingen hænger sammen med skabelse af ligeværdighed i den asymmetriske relation. Timingen skal ses i forlængelse af udvekslingen i venskabet, som vi var inde på i forrige afsnit, men her med

fokus på tidsligheden i udvekslingen. Derudover vil vi kigge på timingen i udleveringen af sig selv i venskabet og i rollespillet i den sociale interaktion.

Bourdieu tager tiden eller tidsligheden med i den sociale praksis og har med sine analyser af eksempelvis ægteskabet vist, at tiden har stor betydning i det mennesker udveksler med hinanden (Hastrup, 2007:16). Klassisk tænkes udveksling som en strukturel mekanisme, der får et samfund til at hænge sammen, og hvor mekanismen forstås som en udveksling der er sat uden for tiden. Bourdieu viser derimod i sin ægteskabs- og slægtskabsanalyse, hvordan timing og tempo er altafgørende for resultatet (ibid.). Gaver, penge, måltider som udveksles handler ikke om at udfylde et skema, men om at give og give igen på det rette tidspunkt. Hastrup skriver i et forord om Bourdieu, at det rette tidspunkt ikke afgøres af kalenderen, men af den fornemmelse for det sociale spil, som er tilegnet i praksis gennem livet. Denne opmærksomhed på timing så vi flere gange komme til udtryk i mødrenes og familievenindernes beskrivelser. En familieveninde fortalte for eksempel, hvordan hun ventede med at spørge, om hun måtte købe tøj til morens datter efter lang tid (et år), fordi hun ikke ville være for anmassende. Ud fra Bourdieu kan man forstå denne afventen med at udveksle gaver som, at familieveninden har kendt sin objektive position i starten af deres relation, og hun har ikke ønsket at sætte moren i forlegenhed, fordi en gaveudveksling betyder en modgave. Hun har ikke været sikker på sin egen position i venskabet og har derfor afventet. Efter at der er gået et år, har deres venskab udviklet sig, og hun har, som Bourdieu beskriver det, nægtet at anerkende den objektive sandhed om spillet, at der er en asymmetrisk relation (Bourdieu, 2007:168-69). Dette kræver, at de er indstillet på at gøre sig anstrengelser, være påpasselige og omhyggelige og bruge tid til at producere den kollektive miskendelse (ibid.). Ud fra Bourdieu kan man endvidere sige, at timingen foregår, når vi begynder at give gaver og udveksler i det hele taget, idet det er her, at intervallet mellem handlingerne bliver organiseret. Dette er som nævnt med henblik på at skjule for os selv og de andre den sandhed der er om praksis (Bourdieu, 2007:169). Ved at familieveninden ikke ser asymmetrien i øjnene men handler, som om de er ligeværdige, bliver det muligt via hendes timing at skabe et ligeværdigt møde. Det at give gaver, som også kan være en symbolsk udveksling, er et tegn på, at parterne netop ønsker en ligeværdighed og lukker øjnene for asymmetrien. Det har været kendetegnende for de interviewede, som har været i et venskab i mere end et år, at de udveksler gaver på en anden måde end de nyetablerede. Det tolker vi netop som, at venskabet

i starten endnu er i en fase hvor, særlig familieveninderne er meget opmærksomme på deres rolle i asymmetrien, og at de i deres timing er afventende. Asymmetrien bliver italesat til ”kurserne” i organisationen, hvor temaer som gaver bliver bragt på bane. Dette skyldes, at det er Børns Voksenvenners oplevelse, at venskabet bliver sat på en hård prøve, hvis der eksempelvis bliver lånt penge ud af familieveninderne til mødrene. Tiden arbejder dog for venskaberne hvilket betyder, at for at de kan udvikle sig, skal familieveninderne og mødrene på et tidspunkt lukke øjnene for asymmetrien, og det sker, når der foregår en ligeværdig udveksling, som igen skal have tiden og dermed timingen med sig.

En familieveninde valgte ikke at blande sig i nogle interne familiestridigheder, hvor det er vores analyse, at det Bourdieu vil kalde hendes ”praktiske sans” og hendes ”timing”, har betydet, at hun kunne vende tilbage til familien, da familiestridighederne var ovre. Den praktiske sans er det der gør, at man med et enkelt øjekast og i handlingens hede kan vurdere situationens mening og straks frembringe det belejlige svar (ibid.:165). Familieveninden vurderede i situationen, at hun var der som en ven og ikke som en person i et asymmetrisk forhold, der skulle blande sig med sin position. Det skal dog tilføjes, at familieveninden og moren havde kendt hinanden i lang tid, og at de var kommet til den fase, hvor asymmetrien var glemt, og de oplevede et ligeværdigt forhold, med en ligeværdig udveksling. Venskabet blev holdt ved lige pr sms, hvor moren fortalte, at hun snakkede med børnene om familieveninden, så familieveninden ikke skulle føle sig glemt og ikke ville blive glemt, da relationen jo også er for morens egen og børnenes skyld. Det vil sige, at moren også forstod at holde deres venskab ”i live” via timing, trods deres pause. Familieveninden blev ringet op et halvt år efter denne familiekonflikt og blev familieveninde igen.

Af andre eksempler kan nævnes, en familieveninde der også med sin praktiske sans fornemmer, at moren faktisk gerne vil med på den sommerhus tur, de ellers havde arrangeret kun med børnene. Hun ringer herefter moren op og spørger, om hun også vil med, hvilket hun gerne vil. Med denne fornemmelse for situationen får de timet samværet, så det passer til, hvor familien er.

Som vi skrev i afsnittet omkring personlig tiltrækning er genkendeligheden vigtig for etableringen men også for udviklingen af relationen, hvilket også bliver fulgt op af BVV, som

opfordrer mødrene og familieveninderne til at mødes ofte i starten. Det er dog vores analyse, at fornemmelsen for timing overskygger behovet for genkendelighed. Dette kommer blandt andet til udtryk ved en familieveninde, der hurtigt finder ud af, at moren ikke ønsker så hyppige besøg og derfor må hun sætte sit eget behov til side og følge morens tempo. Det betyder, at det går langsomt for udviklingen af deres relation, og at familieveninden ikke kender barnet så godt endnu. Til gengæld bliver moren, der beskrives som noget sky, på denne måde tilsyneladende mere tryk ved familieveninden og føler sig respekteret, så deres venskab kan udvikle sig. Familieveninden fortæller: ”... *Jeg synes det tog så lang tid, altså jeg må holde mig selv lidt i tømmere og give det den tid det tager, så det er en gang om måneden, og så må vi se...*”.

En manglende timing i en tilsvarende situation, mener vi blandt andet kan være en af grundene til, at et venskab blev brudt. Familieveninden ønskede dette venskab så meget og var meget opsat på, at hun og moren skulle mødes hyppigt for at lære hinanden at kende, som BVV foreslår. I hendes fortælling om deres venskab fortæller familieveninden selv, at hun oplevede, at hun forstyrrede familien ved ikke at ”time” sine besøg efter familiens behov:

Men vi begyndte at se hinanden. Jeg var der en gang om ugen og var meget opsat på, at hvis man virkelig godt vil lære hinanden at kende, så skal man gøre en indsats, og så skal man arbejde for det. Og så skulle man kunne mødes en gang om ugen, som vi har snakket om på de her forberedende kurser. Og jeg synes også, det gik godt i starten. Men så var det ligesom, jeg følte, at det var lidt for hårdt for familien, at jeg trængte ind over deres ... jeg forstyrrede dem så og sige.

Familieveninden ændrede ikke besøgs hyppigheden hos moren men brød i stedet deres venskab, fordi familieveninden ønskede noget mere dybde i venskabet. Vi tolker, at familieveninden prøvede at lukke øjnene for den objektive virkelighed, at det er en asymmetrisk relation, fordi hun muligvis ønskede, at deres relation skulle bevæge sig ned i det private venskab. Ud fra vores analyse var moren ikke nået dertil, og det betød, at det ikke blev muligt at mødes ligeværdigt, idet det kræver, at begge ”spillere” er enige om produktionen af ”miskendelsen”. Den manglende omhyggelighed og tålmodighed gjorde, at projektet ikke lykkedes.

Udover at moren følte, at familieeveninden var forstyrrende, havde moren også, ifølge familieevenindens beskrivelse, svært ved at slippe sine børn. Oplevelsen af at moren ikke formåede at udveksle noget tilbage, i det her tilfælde samværet med børnene, vurderer vi som et fravær af timing. Det er en mulig analyse, at hun dermed ikke har bidraget til produktionen af den kollektive miskendelse. Det er dog også muligt, at familieeveninden ikke har optrådt med tilstrækkelig finfølelse og dermed ikke været påpasselig nok i forhold til hendes forventninger til tempoet i udviklingen af relationen.

Timing i udvekslingen kom også til udtryk deres fortællinger om hverdagshændelser, som eksempelvis når familieeveninderne hentede børn og kom hjem til moren, der så lavede mad, hvilket både blev oplevet som hyggeligt samvær, men også som en gengældelse og en ”tak for at du hentede mine børn”. Omvendt fik vi kendskab til en relation der gik i stykker, fordi en familieeveninde følte sig udnyttet i sit arrangerede venskab. Vi forestiller os, at netop følelsen af at blive udnyttet kan være dukket op, fordi der ikke har været den timede udveksling, som eksempelvis servering af et måltid på et ”timet” tidspunkt, eller udvisning af taknemmelighed, som vi vil komme nærmere ind på i næste afsnit. Ud fra Bourdieus teori kan man tolke det som, at parterne ikke har ”lukket øjnene” for den eksisterende asymmetri, og det kan eventuelt tænkes, at familieeveninden har positioneret sig som magtfuld, hvilket derfor ikke har gjort det muligt at ”lukke øjnene”.

Taknemmelighed

Vi oplevede, at taknemmeligheden var stor hos mange af mødrene, og at denne også bar præg af en timing og havde stor betydning for udviklingen af venskabet. Ifølge Marcel Mauss er den der modtager en gave sædvanligvis forpligtet til at give noget tilbage. Såfremt denne norm brydes, kan det indebære nederlag og social udstødelse (Prieur, 2008:35). Bourdieu udtrykker det på følgende måde: ”*Lige så længe den, der har modtaget noget, ikke har gjort gengæld er han tak skyldig, han forventes at give udtryk for sin taknemmelighed overfor sin velgører eller i hvert fald at vise ham hensyn, skåne ham, ikke bruge alle sine våben mod ham, for i modsat fald vil han blive klandret for sin utaknemmelighed og blive fordømt af ”folks ord”, der fastsætter handlingernes objektive mening*” (Bourdieu, 2007:168).

Vi anskuer taknemmeligheden som en måde for moren at give en modgave til familieveninden på. Marcel Mauss påpeger også, at gavebyttet binder folk sammen, hvilket vi også så komme til udtryk i interviewene med mødre og familieveninder. En familieveninde fortæller eksempelvis: *”Altså hun (moren) er meget taknemmelig, og det er ikke, fordi jeg forventer, at hun skulle falde på knæ for mig eller noget som helst andet, men det jo dejligt at høre, at hun er glad for de ting, jeg gør. Og så har man jo lyst, når man ved, at de rammer rigtigt”*. I vores analyse, af familievenindernes udsagn, så vi generelt, at taknemmeligheden fungerede som en måde, de blev værdsat på, og det er vores analyse, at mødrene har timet deres taknemmelighed, så der hele tiden har eksisteret en følelse af ligeværdighed i deres relation. Lévi-Strauss hævder, at det er vigtigt, at man ikke giver det samme tilbage, og at det ikke gives med det samme. Mødrene overholder denne form for timing i og med, at de giver deres taknemmelighed i en form for bytte for relationen til familieveninden, og de timer, hvornår de giver taknemmeligheden, så det fremstår som en fri handling der ikke er bundet af en ”noget for noget” opfattelse (Prieur, 2008:36). Det er derfor også vigtigt, at forventningen om taknemmelighed fra morens side ikke bliver eksplicit, da familievenindens ”ydelse” skal fremstå som interessefri for, at deres relation ikke skal fremstå som asymmetrisk (ibid.:37). Der skal være en oplevelse af, at der udveksles af et rent hjerte.

Når der ikke bliver en timet udveksling af familieveninde-ydelser mod taknemmelighed, er det vores analyse, at det fører til, at relationen bliver brudt. Børns Voksenvenner fortæller, som tidligere nævnt, om et brudt venskab, hvor moren ønskede at se sit barn lege med familieveninden på gulvet, men denne familieveninde ønskede ikke dette, fordi hun hellere ville ud på udflugter og ture. Havde familieveninden haft lysten til at opfylde dette ønske, havde hun formentlig fået taknemmelighed tilbage fra moren. Denne mor var generelt set meget taknemmelig for relationen, men familieveninden forstod ikke at give det tilbage, som moren havde brug for. Derfor blev det et venskab på familievenindens præmisser, indtil moren sagde stop og gav udtryk for, at der ikke var nogen ligeværdighed i relationen.

Timing af parternes såkaldte gaveudvekslinger får derfor betydning for udviklingen af deres venskab, idet de herigennem opnår en gensidighed der kan føre til oplevelsen af ligeværdighed i relationen.

Det er nok en af de fine og meget svære balancer i de arrangerede venskaber, fordi relationen starter på et asymmetrisk grundlag. Denne udveksling er på mange måder mødrenes og de frivilliges mulighed for at opnå et varigt venskab. Det kræver dog, at både mødre og familieveninder har den før omtalte praktiske sans, og de skal være gode til at kunne time deres handlinger. Det er vores analyse, at succeserne netop kommer, fordi både mødre og familieveninderne er dygtige selvstændige kvinder, der har god sans for tempo og timing, hvilket gør at de arrangerede venskaber opleves ligeværdige af parterne.

Selvudlevering

En anden faktor for udviklingen af de arrangerede venskaber, som vi stødte på under vores interview, var den nære relation. Familieveninderne i vores fokusgruppe var meget enige om, at en positiv udvikling i venskabet betød et fortroligt forhold, hvor de, som de selv beskrev det "kommer under huden" på mødrene.

Giddens vil sige, at i de rene forhold kræves det netop, at de involverede åbner og afdækker sig selv og deres intimitet (Kaspersen, 2001:154). Denne "afsløringsproces" kan danne grundlag for stærke intime tillidsrelationer, men det er også en proces, vil han sige, der kan være risikobetonet, da selvet kan være skrøbeligt. Ved en afvisning kan man efter at have udleveret sig selv følelsesmæssigt, føle sig krænket og det kan give "selvet" alvorlige skrammer (Kaspersen, 2002:428). Dette er netop det, vi har set ved de relationer, der er brudt, at parterne har befundet sig på forskellige niveauer, og den ene part har udleveret sig selv og følt afvisning på grund af manglende gengældelse. Eksempelvis fortæller BVV om en mor, der gav meget af sig selv, men intet fik igen af familieveninden. Ligeledes fortæller en familieveninde, at hun ikke følte hun kom "under huden" på moren. Hun oplevede derved ikke en lyst fra morens side til at indgå i relationen, og der blev dermed ikke skabt den intime tillidsrelation, som er kendetegnende for det private venskab. Et langvarigt forhold kræver selvudlevering fra begge parter (Hogg & Vaughan, 2002:500). Vi mener derfor, at denne timede selvudlevering, som vi ser fra både mødre og familieveninders side, er med til at udvikle relationen, så det kommer ned i det private venskab. Dette kræver, at mødre har evnen og lysten til at udlevere og afdække sig, hvilket det også er vores tolkning, at de gjorde, og i højere grad end familieveninderne. Dette kan dels skyldes den naturlige grund, at de er i

venskabet på forskellige præmisser. Allerede ved visiteringen skal mødrene udlevere sig selv for at komme i betragtning til dette tilbud, idet Børns Voksenvenner skal vurdere, om mødrene, og de behov de har, passer ind i Familieevenindeprogrammets målgruppe. Familieeveninderne åbner og selvudleverer sig også, men er tilsyneladende påpasselige med deres timing i selvudleveringen. En familieeveninde ønsker eksempelvis at komme mere nærmere og fortæller, at hun pludselig opdager, at for at deres venskab skal udvikle sig, må hun vise noget mere af sig selv. Hun udtrykker det således:

Jeg fortæller om mine problemstillinger, som jeg har nu og har haft tidligere, fordi det er der, hun lytter, og det er der, hun synes, det er skægt, og hun griner. Jeg kan mærke, at hun tænker: Nå, hun kan også opføre sig tosset. (...). Der sad hun virkelig og lyttede, og der troede jeg faktisk, vi skulle til at sige farvel, for der var ikke mere dynamik i samtalen. Men så var der dynamik igen.

Dette viser, at det er vigtigt for udviklingen af det private venskab, at der sker en selvudlevering fra begge parter i relationen, idet det skaber en forbindelse mellem parterne. Samtidig er timingen i denne selvudlevering også utrolig vigtig. En anden familieeveninde fortæller:

Ja, jeg tror, jeg får alt af vide om (moren), og det er virkelig, fordi hun har brug for at snakke, når jeg kommer, så jeg lytter jo helt utrolig meget. Men jeg synes jo alligevel, jeg skal give lidt igen, så får hun den med sønnen, der ikke har afleveret bilen, og så var den der fest i fredags, hvor jeg skulle arrangere med hatte. Men så efterfølgende tænker jeg: Men hun lytter jo egentlig ikke, for når så jeg fortæller om den der fest, så kan man se: Det har hun ikke lige hørt.

Familieeveninden her, ønsker at give lidt igen, men er samtidig også meget påpasselige med timingen i hvad der gives. Det vigtige for familieeveninden er ikke at ”læsse af” og blive hørt, men at give noget til udvekslingen i deres relation. Det bliver samtidig tydeligt, hvordan familieeveninderne både er fronstage og backstage i det private venskab, og at denne timing af roller er med til at udvikle venskabet (Jacobsen & Kristiansen, 2002:100). Det er samtidig muligt, at mødrenes umiddelbare åbenhed også handler om udveksling og ønsket om

opnåelsen af et ligeværdigt møde, og at dette sker via en bevidsthed om deres roller og timing af deres selvudlevering. Vi vil komme nærmere ind på rollerne og spillets betydning i næste afsnit.

Strategi

Vi har i det foregående afsnit set på vigtigheden af at kunne udlevere sig selv, hvilket skal ske ”timet”. En del af det at udlevere sig ”timet” er også at spille en rolle, som vi forstår ud fra Goffmans dramaturgiske perspektiv, hvor vi i relationer bevæger os frontstage og backstage og indtryksstyrer med vores rolle (ibid.). Rollen skal spilles i hverdagens strategiske spil, som vi i dette afsnit ser som det arrangerede venskab (ibid.:108). For at venskabet kan udvikles skal det spilles strategisk af spillerne. Vi vil derfor undersøge, hvordan familieveninderne og mødrene er strategiske spillere og dermed undersøge deres timede selvudlevering, som her skal ses som en strategi. Vi inddrager Goffmans spilmetafor som afdækker den sociale samhandlings informationsaspekt. Her henviser Goffman til, at vi afkoder og manipulerer den information om os selv, som er til tilgængelig i situationen (ibid.:106-07).

I det arrangerede venskab får både familieveninden og mødrene en identitet, der er lokaliseret i en bestemt tid og et bestemt rum (Bo, 2008:185). Her har de en selvpræsentation og en rolle, der er underlagt en bestemt social orden (ibid.:94). Den sociale orden er indlagt i Familievenindeprogrammet. Derfor kan man, netop ud fra Goffman, forstå deres roller som, at de er optrædende og derfor vil vi også se på hvad der så der forventes af dem i denne optræden. Ifølge Børns Voksenvenners målsætning forventes familieveninderne at være dem med overskud og ressourcer, og mødrene forventes at have brug for et netværk og nogle ekstra ressourcer gennem netværket. Rollerne bliver således givet allerede i manuskriptet fra BVV. På analytisk niveau kan man sige, at for at disse venskaber kan udvikle sig, skal man kunne spille de roller, man får tildelt. Ikke dermed være sagt, at manuskriptet ikke kan forandre sig, for det mener BVV, at det gør. Men netop det at komme ”under huden”, som vi skrev i forrige afsnit, er et succeskriterium fra familievenindernes side, fordi det er en del af deres rolle. Mødrenes evne til at udlevere sig selv er også en del af deres rolle. De skal spille rollen, som den der har et behov. En mor fortæller, at hun i et brudt familievenindevenskab netop oplevede, at familieveninden havde flere problemer end hende selv, og at moren

oplevede, at de konkurrerede om hvem der havde mest behov for støtte, således at moren ikke kunne få den støtte, hun egentlig havde brug for. Dette illustrerer netop, at relationen risikerer at blive brudt, når parternes optrædener ikke følger manuskriptet fra BVV.

Mødrene udtrykte generelt i interviewene en bevidsthed om, hvad de viste af sig selv i forhold til familieveninderne. Det samme er gældende for familieveninderne som spiller en rolle hvor de ”sætter parentes” om sig selv, som vi også har været inde på i tidligere afsnit. Både mødre og familieveninder viser dog også en evne til at improvisere i deres roller som eksempelvis den familieveninde der opdagede, at der pludselig var dynamik i deres relation, da hun rent faktisk begyndte at vise noget mere af sig selv.

Vi så flere eksempler på, at i de venskaber der fungerede godt, holdt både mødrene og familieveninderne sig tilbage, når det gjaldt uenighed om opdragelse. De havde tydeligvis deres mening, men den blev ikke udtrykt verbalt, og de havde en bevidsthed omkring ikke at bringe den frem, og det er vores tolkning, at den heller ikke blev udtrykt nonverbalt. Goffman kalder det ”udtryksspil”, som er vores evne til som sociale individer at opnå, afsløre eller skjule information (Jacobsen & Kristiansen, 2002:107). Som eksempel kan nævnes en af mødrenes syn på søde sager til børn. Moren har ikke samme synspunkt som familieveninden omkring sukker, når eksempelvis familieveninden giver hendes børn en sød kage i ny og næ. Moren fortæller:

Og kagerne må hun godt få af (familieveninde), og jeg kan ikke sige, at jeg aldrig giver hende sukker, for det gør jeg. Men hvis familieveninden var min svigermor, så ville jeg flippe fuldstændig skråt og ringe til alle mine veninder og bagtale hende. Det var bare for meget. Men med familieveninden, der tænker jeg, det er sgu også ok. Herregud. Du gør så meget godt. Og jeg tror godt (familieveninden) ved det, men hun synes bare, det er så dejligt at give hende slik.

Således holder moren igen i forhold til et område der ellers kunne udløse et ”slagsmål” i andre henseender, eksempelvis hvis familieveninden var svigermor. Hun undgår ved et bevidst ”træk”, hvor hun skjuler sin holdning, at udfordre venskabet skæbnesvangert, da det kan få konsekvenser. Familieveninden har også en part i dette samspil, og hun har sandsynligvis, ud

fra morens opførsel, regnet morens ”træk” ud således, at hun tør give børnene sukker/kage. Dette eksempel illustrerer, hvad Goffman beskriver som strategisk samhandling når: ”... to eller flere parter finder sig selv i en velstruktureret situation karakteriseret ved gensidig påvirkning, hvor hver deltager må foretage træk, og hvor ethvert muligt træk kan få skæbnesvangre konsekvenser for alle andre deltagere. I denne situation må enhver spiller lade sine beslutninger om adfærd påvirke af sin viden om, at de andre spillere forsøger at regne hans beslutning ud på forhånd [...] En udveksling af træk på baggrund af denne forholde sig til sig selv og andre kan kaldes for strategisk samhandling (Goffman, 1970 cit. Jacobsen & Kristiansen, 2001:108).

Familieveninderne viste i interviewene ligeledes en evne til den strategiske samhandling. Eksempelvis argumenterer en familieveninde ikke imod, at moderen gerne vil have at familieveninden holder særlig øje på børnene når de er udenfor i sommerhuset, på trods af, at familieveninden ikke altid mener at det er nødvendigt da der ikke kører nogen biler. Der er også talrige eksempler på, at familieveninderne holder igen med at sætte grænser for børnene, mens moren er til stede og vælger at gøre det, når barnet og familieveninden er alene. En familieveninde siger:

... ja nogle gange kan jeg opleve, at det er svært for mig at sætte grænser for (barnet), når (moren) er der. Og det kan også godt være, at hun har det omvendt. Og vi har faktisk snakket en lille smule om det. At det er godt for (barnet) at se, at der er andre måder at gøre tingene på. Jeg tror også, det er svært for moren, når jeg gør det.

En del af udviklingen af venskabet er derfor at kunne aflæse hinandens koder og strategisk placere sig, samt være i stand til at forudsige næste træk, så venskabet ikke i starten bliver udsat for forlegenhed og konflikter.

Ifølge Goffman manipulerer vi, opstiller facader og spiller roller, hvis mål det er at styre de indtryk vi ønsker at give af os selv for blandt andet at undgå en konflikt eller en uenighed (Mik-Meyer og Villadsen, 2007:49). Ud fra Goffmans teori kan vi sige, at der stadig foregår et rollespil i den private venskabsarena, hvor man stadig har facade og opfører skuespil for hinanden (Jacobsen & Kristiansen, 2002:100). En del af succesen i venskabsrelationerne er

også at kende sin rolle i spillet backstage. En mor beskriver således den opmærksomhed, hun har omkring sin rolle hos familieevenindens egen familie. Moderen viser her en bevidsthed om, at hun ikke skal overtage datterens plads som barn af familieeveninden:

I: hvad kalder du egentlig (familieeveninden) overfor andre, hvis du skal præsentere hende?

Mor: Det er sådan lidt mærkeligt (...). De hedder bare (deres navne). Jeg har også respekt for deres datter (...), og jeg har været ydmyg overfor hende, når vi har været sammen, og det har været vigtigt for mig, at jeg ikke skal være hende der... Deres datter er nummer et, og vi er nummer to, og sådan skal det bare være, men jeg tror, at jeg har haft svært ved det og har tænkt, at nu skal de bare være bedstemor og bedstefar, men det er endt... mere af respekt overfor (datteren), at de er (familieeveninden) og (hendes mands navn), i stedet for bedstefar og bedstemor. Og (datteren) og jeg har også et godt forhold. Jeg har også været meget ydmyg og tilbageholden overfor hende. Det må jo også være meget mærkeligt for deres enebarn, pludselig så får ens forældre bare..., det ville jeg da synes var mærkeligt, hvis mine forældre pludselig fik en anden med to børn, som de hjalp og brugte så meget tid på, som de gør. Det er immervæk hver uge vi er sammen og meget intenst hver gang. Så det har været enormt vigtigt for mig, at hun skulle mærke, at hun var nummer et, og vi er nummer to. Den respekt ting har jo også gjort, at vi begge to føler os som søskende, selv om vi ikke er det. Men vi har fået en meget tæt relation til hinanden og ved godt, hvad vores roller hver især er, uden at skulle træde over nogle uskrevne grænser eller et eller andet, så det tror jeg i vores tilfælde har været, ja, rigtig godt.

Hun viser en opmærksomhed omkring, hvilke stærke følelser familieevenindens datter kan have i forhold til, at moren træder ind i deres familie med to børn. Vi tolker, at moren ved, at hun befinder sig i en stærk følelsesmæssig rivaliserings situation i forhold til datteren. Denne situation kræver, at hun afslører eller skjuler det tætte bånd, hun har fået til familieeveninden og hendes mand, således at det ikke får skæbnsvangre konsekvenser. Derfor holder hun fast i de biologiske forskelle og spiller spillet som ”anden violin”.

I et af de venskaber der blev brudt, var der meget der tydede på, at ud fra et dramaturgiske perspektiv, spillede begge parter ikke rollerne strategisk, så der blev social uorden i venskabet og dermed var der heller ikke potentiale for udvikling. Familieeveninden fortalte, at hun

oplevede, at stemningen i den lille familie først lettede, når hun stod i entreen og var på vej hjem. Vi tolker, ud fra familieevenindens udtalelser, at moren befandt sig frontstage, bar en maske, og virkede overfladisk. Familieeveninden ønskede derimod, som vi har nævnt i analysen af Venskabsmodellen, at komme ”backstage” i familien. Når vi nævner dette eksempel i henhold til strategi, er det fordi vi sidestiller Goffmans begreb, indtryksstyringens kunst, som en form for strategi. Ifølge Goffman relaterer indtryksstyringens kunst sig til, hvordan de optrædende er forpligtet til at kontrollere deres udsendte indtryk, for at undgå pinligheder og sammenbrud i det sociale møde. Styring eller kontrol af indtryk sigter hermed mod at undgå forestillingssammenbrud (Jacobsen & Kristiansen, 2002:102). Dermed tænker vi, at den lille familie har haft svært ved at styre og kontrollere deres frontstage, således at familieeveninden har haft denne fornemmelse af, at stemningen først blev lettet, da hun tog hjem. Det kan have været et anstrengende samvær, hvis de har ønsket at være på hvert deres niveau i venskabet. Det er således været tæt på et være et pinligt socialt møde, når familieeveninden har haft denne følelse, når hun forlod familiens hjem. Når Goffman taler om at udvise dramaturgisk loyalitet, understreger han, at det er vigtigt, at de optrædende ikke røber ”holdets” hemmeligheder overfor publikum (ibid.). Hvis vi overfører det til den lille familie, er det hårde betingelser, når en del af ”holdet” er børn, der ikke ligesom voksne, har udviklet indtryksstyringen til fulde. Når vi fortsætter med at se på den lille familie som optrædende, skal de til sidst, som aktører, kunne udvise dramaturgisk omtanke. Med andre ord: De skal udvise evnen til at tænke sig om og være fremsynede, samt sideløbende overveje hvordan deres optræden bedst gribes an (Jacobsen & Kristiansen, 2002:102). Dette har givetvis fejlet, når moren og familieeveninden har mødtes i ”ulvetimen” hjemme hos mor, hvor børnene har været trætte og sultne og familieeveninden har fået en fornemmelse af at være et forstyrrende element.

Hvis vi vender blikket mod familieeveninden, kan hun også ses som et publikum til den lille familie, og hendes rolle er at bruge beskyttelsesmekanismerne for, at familiens optræden er en succes (ibid.). Hun skal som publikum til familien således beskytte de optrædende (mor og børn), og undgå at se eller lade som om, at hun ikke ser de eventuelle fejltrin, som kan opstå fra skuespillernes side. Samtidig skal hun som publikum undgå at konfrontere aktørerne med selvmodsigelser, som kan forekomme under optræden. Vi tolker, ud fra vores interview, at familieeveninden ikke har beskyttet den lille familie i deres optræden, idet familieeveninden

flere gange beskriver, at hun er meget uenig med moren. Det er derfor sandsynligt, at hun kan have vist det via non-verbal adfærd, for eksempel ansigtsudtryk, toneleje og bevægelser, hvilket også er en del af den nødvendige indtryksstyring. Så til trods for at det ikke blev en verbal indblandende, viste hun muligvis med sit kropssprog, at hun var uenig i morens tilgang til opdragelse. Familieveninden siger her:

Da vi så skulle sidde ved bordet og det skulle være hyggeligt, så var de jo mætte og så var det hånden ned i syltetøjsglasset, det var altså svært. Men jeg ved ikke om mor bare ikke ville være skrap, når jeg var der eller at hun bare ikke ville ødelægge den gode stemning. Men det gav alligevel en lidt svær stemning, at børnene hele tiden skulle prøve af, og de blev ikke hjulpet, om man så må sige. Hun hjalp dem ikke.

Vores tolkning er, at hun syntes moren var svag, fordi hun ikke hjalp sine børn i denne situation. Senere i interviewet fortæller familieveninden indirekte også, hvordan hun røbede morens fejltrin og selvmodsigelser ved at konfrontere moren. Selvmodsigelsen gik ud på, at familieveninden og det ældste barn havde nogle konflikter. Moren snakkede med familieveninden omkring, at hun troede, at pigen ikke var så glad for ældre og familieveninden stillede derefter konfronterende selvmodsigelsen op foran mor, fordi hun undrede sig over, at de netop var gået ind i dette Familievenindeprogram, hvor familieveninderne skal være modne kvinder. Således har hverken mor eller familieveninden spillet strategisk eller ønsket at indtryksstyre, så venskabet kunne udvikle sig, men i stedet blev venskabet brudt. Når vi ser venskabet som et spil, kan man med Goffman sige, at vi i samhandlingen indgår et slags skæbnefællesskab, hvor vore ”træk” ikke blot har konsekvenser for os selv men også for spillets øvrige deltagere (Kristiansen, 2005:206). Et ”træk” som at konfrontere selvmodsigelsen overfor moren, fik konsekvenser for deres venskab. Vores evne til at handle rationelt og dermed strategisk sikre, at vi får det maksimale ud af vort eget udbytte beror på, i hvor høj grad vi har evner til at vurdere og forudsige disse modspilleres tanker og handlinger (Jacobsen & Kristiansen, 2002:109). Vi kan i dette lys sige, at familieveninden måske indså, at deres venskab ikke havde nogen fremtid i forhold til, det udbytte hun ønskede, og måske lod hun derfor sine næste ”træk” få skæbnesvangre følger. Det kunne ligeledes være moren der vurderede, at deres venskab var for anstrengende og brugte sit barns forhold til familieveninden som undskyldning for, at det ikke fungerede.

Deres ”træk” betød, at der opstod ”uoprettelige fejltrin”, som betød at relationen ikke kunne vare ved.

Det er altså værd at holde sig for øje, i forhold til at se venskabet som et strategisk spil, hvor hvert ”træk” har betydning, at der ikke er garanti for holdbarheden i venskabet. Det øjeblik hvor spillerne begynder at stille sig selv spørgsmålet: Er spillet værd at spille? Forstået som: Synes de stadig venskabet giver et udbytte i forhold til investering af tid og personligt engagement? Kan det blive venskabets undergang. Vi tolker, at det på mange måder er det samme Goffman mener, når han taler om, at der i hverdagens samhandlinger skal være et udbytte, vi strategisk vil maksimere for, at eksempelvis venskabet kan udvikles (Kristiansen, 2005:206). Dette underbygger ligeledes Giddens term det ”rene forhold”, idet mødre og familieveninder skifter strategi eller ophører i relationen, når de ikke længere oplever at få det ud af relationen, som de har brug for eller finder tilfredsstillende. Dette er endnu en gang en pointering af vigtigheden af, at der eksisterer en form for gensidighed i relationen, men også vigtigheden af, at de kan indtryksstyringens kunst således, at de strategisk kan sikre en udvikling af venskabet uden, at der kommer ”små ting” i vejen.

På baggrund af analysen af udviklingsfasen er det vores vurdering, at udviklingen af venskabet er betinget af, at der foregår en udveksling og en omkonvertering mellem kapitaler. Vi er samtidig blevet bevidste om, at dette kan lade sig gøre på tværs af kapitalbeholdninger. Vi ser derfor ikke forskellige baggrunde som en hindring for skabelsen af et venskab. Analysen af udvekslingen gør det også tydeligt, hvordan begge parter får noget ud af relationen, og derfor ikke er i venskabet udelukkende på grund af en ansvarsfølelse og for børnenes skyld. Udvekslingen af kapitaler skaber på denne måde gode grobetingelser for venskabet, men vi er blandt andet også nået frem til, at én ting er at have noget at udveksle en anden ting er at kunne time selv udvekslingen. Tilingen i eksempelvis udvekslingen illustrerer, at parterne er bevidste om asymmetrien, og det er vigtigt, at de i starten af venskabet kan lukke øjnene for denne, og at de kan spille deres roller på en måde som fremmer venskabet.

Det er derfor vores vurdering, at det er muligt, at en arrangeret relation kan udvikle sig til et venskab på det private niveau, når parterne er ressourcestærke i forhold til at have kapitaler at udveksle med og er i stand til at være reflekterede og bevidste om deres sociale ageren. Bourdieus teori siger, at investeringsstrategierne hos mennesker enten er bevidste eller ubevidste motivationsgrundlag for etableringen, udviklingen og vedligeholdelsen af sociale relationer (Rosenmeier, 2007:15-16). Således har udvekslingen også betydning for etablerings- og vedligeholdelsesfasen i venskabet.

På baggrund af ovenstående analyse er det vores vurdering, at timingen også har altafgørende betydning for, at venskabet kan opleves ligeværdigt og undgå, at asymmetrien, med familieveninden som hjælper, bliver tydelig og ødelæggende for venskabet. I næste afsnit vil vi se på vigtigheden af at forhandle og justere relationen løbende, som Goffman vil kalde at definere situationen sammen for at hindre de store misforståelser og for at sikre, at netop gensidigheden i relationen forbliver konstant (Kristiansen, 2005:208).

VEDLIGEHOELSESFASEN

Vi har nu undersøgt, hvad der skal til for, at et arrangeret venskab kan etableres og udvikle sig. Vi vil nu gå videre med at undersøge, hvad der skal til for, at venskabet kan vare ved, og hvad det kræver af vedligeholdelse. Angående udviklingsfasen af det arrangerede venskab nåede vi i analysen frem til, at der skal foregå en udveksling i venskabet, men at denne udveksling skal være fortløbende mellem mennesker for at kunne vedligeholde relationen (Rosenmeier, 2007:16). Derfor hører udvekslingen også til i vedligeholdelsen, hvilket vi dog undlader at komme mere ind på i denne fase.

Når venskabet har udviklet sig, er der gået en vis sum tid, som kan betyde at behovene hos både mor og familieveninde kan have ændret sig. Mødrene kan pludselig have mindre tid, fordi de eksempelvis skal starte arbejde, og familieveninderne kan eksempelvis ønske sig mere tid med børnene også uden mor, fordi de kender dem bedre. Forventningerne til hinanden ændres derfor også. Vi vil derfor i denne analyse se på betydningen af at kunne forhandle omkring de forskellige forventninger og behov der må være i det arrangerede venskab for at relationen kan vedligeholdes.

Forhandling

Børns Voksenvenner fremhæver igen og igen, at noget af det der er vigtigt for, at venskabet udvikler sig og varer ved, er en løbende forventningsafstemning. De fortæller, at venskabet starter et sted, hvor to mennesker mødes og oplever en sympati for hinanden og en begejstring. Det er spændende og alt er muligt i relationen. Familieveninden og moderen vil dette venskab. Efter noget tid går lidt af den såkaldte eufori omkring venskabet af, og det er der, det skal stå sin prøve, hvilket kræver forhandling.

I de venskaber der blev brudt så vi tydeligt, at en forhandling omkring venskabet og dermed forventningsafstemningen omkring deres relation ikke forekom eller var justeret.

Her kan igen nævnes eksemplet fra et af de brudte venskaber, hvor det i starten er helt fint for moren, at møderne altid foregår hos familieveninden, men undervejs bliver det et problem for moren, at familieveninden ikke ønsker at komme hjem "og lege på gulvet med hendes søn". Det lykkes dem ikke at få foretaget en genforhandling af præmisserne for relationen, og det bliver så en medvirkende årsag til, at relationen ender med at blive brudt. Det samme er tilfældet med en familieveninde der oplever, at møderne er hos moren hver gang og egentlig også har et ønske om, at det skal foregå hjemme hos hende. Vi har analyseret os frem til, at der i de brudte forhold blandt andet ikke har været en revidering af forventningerne til hinanden. Giddens udtrykker netop, at ved at vi ikke er bundet af traditionens faste spilleregler, men i vores selvfortælling er med til at bestemme dem selv, skal selv vores intime relationer i princippet stå til forhandling hver dag (Kaspersen, 2001:153). Forhandling eller forventningsafstemning er derfor en vigtig brik i udviklingen af relationen. En familieveninde fortæller om, hvorledes hun måtte forhandle sig frem til ikke at føle sig brugt:

For mig handler det om, at vi er åbne og ærlige, og vi er derfor også begyndt at lære hinanden bedre at kende. For i starten, ville jeg rigtig gerne hjælpe, men det blev for meget. Hun trak rigtig meget på mig, og jeg var ved at køre træt. Men så lærte jeg ved, at jeg kommer her (hos BVV) (...) at sige fra, at sige: "jeg kan ikke lige i dag". Så det fungerer for os, at vi er ærlige. Prøver at sige det, som det er, og det har gjort, at vi er blevet tættere. (...) Jeg har lært her, hvordan jeg skal sætte mine grænser.

Citatet siger noget om, at moren og familieeveninden finder frem til en forhandlingsform i og med, at familieeveninden lærer at sige til og fra, og dermed bliver tydelig omkring, hvordan hun kan hjælpe moren, så begge føler sig tilfredse. Familieeveninden pointerer vigtigheden af ærlighed og åbenhed. Dette viser samtidig vigtigheden af, at begge parter kender sine egne behov og grænser og kan "sige til og fra", idet det arrangerede venskab bygger på en asymmetri fra starten. På denne måde bliver der nemlig skabt et forhandlingsgrundlag, som kan sikre at venskabet bliver vedligeholdt og dermed får mulighed for at vare ved.

En anden familieeveninde fortæller, at moren i denne relation havde skrevet til hende efter, at familieeveninden havde passet hendes barn:

(Mor) syntes, hun måske havde været lidt for hurtig med at spørge, om jeg ville passe drengen den der dag. Og det gik måske også lidt hurtigt, men jeg havde nået at tænke mig om. Men hun skrev bagefter, at det var meget vigtigt, at hun ikke havde overtrådt mine grænser. Det synes jeg var så dejligt, at hun skrev det, og det gjaldt jo os begge.

Der er her en selvrefleksion hos moren, som bliver udtrykt og som familieeveninden glædes over, fordi hun føler sig set og ser, at de gensidigt skal passe på ikke at overtræde hinandens grænser. På den måde bliver det legalt at tydeliggøre sine forventninger og skabe spilleregler for deres relation.

I et af de venskaber der blev brudt reflekterede familieeveninden, som tidligere nævnt, sig frem til, at hun havde været for frembrusende i starten, og at hun følte, hun forstyrrede familien ved at komme der så ofte. Hun beskriver her deres manglende forhandling senere i deres venskab efter, at projektlederen fra BVV ikke længere var med ved besøgene, og de sammen skulle finde hinanden:

I: Hvad så da hun (projektlederen fra BVV) ikke var der længere, var det så anderledes?

FV: Jamen så skulle vi jo lære hinanden at kende. Men så var det jo, at jeg nok tror, at de satte mig for højt på den der piedestal.

I: Hvad tror du, de forventede?

FV: Jeg ved det ikke. Vi kom ikke ind i den snak, det gjorde vi faktisk ikke. (...) Sådan en snak kunne vi jo godt have haft men ... det kunne jeg godt have bragt på banen, men sådan blev det ikke.

I dette tilfælde har moren og familieveninden ikke fået etableret et forhandlingsgrundlag, hvor de kan få fastlagt nogle spilleregler. Moren får derfor ikke sagt fra, og der kommer ikke en forhandling omkring, hvor tit de skal ses, eksempelvis en gang om måneden, hvilket givetvis kunne have været morens behov. Familieveninden udtrykker senere, at hun føler sig brugt, og at hun ikke tror på en fremtid for denne relation, fordi hun ønsker en dybere relation end moren tilsyneladende gør. Dette illustrerer det rene forhold, som vi nævnte tidligere: Det er et krav, at man kan forhandle løbende for, at begge parter føler sig tilfredsstillet i relationen.

Det er vores analyse, at for at et arrangeret venskab skal kunne vare ved, kræver det, at mor og familieveninde løbende kan forhandle og lave de regler for venskabet der passer begge parter.

På denne baggrund er det vores vurdering, at det er muligt at få et arrangeret venskab til at vare ved og dermed blive et tæt venskab. Samtidig er det også vores vurdering, at det kræver et psykisk overskud og ressourcer at kunne holde et arrangeret venskab ved lige, idet det kræver en refleksion omkring udbyttet. Som den kyniske Goffman beskriver, kræver det en løbende overvejelse om, hvorvidt det kan betale sig at ”spille rollerne”. Det er vores vurdering, at det arrangerede venskab dermed kræver noget andet end vores idealtype af et ”normalt” opstået venskab.

ASYMMETRIENS MULIGE KONSEKVENSER

Asymmetrien i det arrangerede venskab er en præmis for venskabet fra starten. Som vi har skrevet i indledningen troede vi, at det kunne betyde, at familieveninderne eventuelt ville påtage sig en formynderisk rolle. En rolle, der ud fra et magtperspektiv, kan ses som udtryk for anvendelse af pastoralmagt. Dette er et begreb, som Foucault har lanceret og som betyder, at familieveninderne sætter nogle processer i gang, som de mener, er for morens egen skyld. Dette bliver udmøntet i en slags hjælpende men også opdragende rolle overfor mødrene, hvis

familieveninderne mener, at de ved, hvad der er bedst for moren (Meeuwisse & Swärd, 2002:245-46). Igennem vores analyse nåede vi dog frem til, at relationerne i højere grad er præget af udveksling og timing, og at parterne i de vellykkede relationer, formår at lukke øjnene for asymmetrien, uden at forholde os kritiske til det. I dette afsnit ønsker vi at undersøge nærmere, om der er noget, som vi har overset. Vi vil derfor kaste et kritisk blik på de arrangerede venskaber og se på om asymmetrien alligevel kan stå i vejen for udviklingen af det arrangerede venskab.

Vi vil trække Bourdieus begreb, symbolsk vold, ind i denne analyse, fordi vi i Familievenindeprogrammets venskaber umiddelbart ikke kunne se nogen magtrelation, og vi mener, at dette begreb muligvis kan være behjælpeligt til at se, om der foregår en magtudøvelse. Symbolsk vold er, ud fra Bourdieus teori, magten til at få en bestemt forståelse af virkeligheden til at fremstå som en sandhed, uden at de involverede er klar over, at det er en vilkårlig forståelse (Wilken, 2006:81). Det er således ikke en fysisk vold eller magt, men en usynlig magt (ibid.). Ud fra Bourdieus forståelse kan symbolsk vold kun udøves, så længe de såkaldte undertrykte aktivt samarbejder med de personer, som undertrykker dem (Mik-Meyer & Villadsen, 2007:78). Den hierarkiske orden kan derfor kun opretholdes, hvis den understøttes af individernes opfattelse af, at den er legitim (ibid.). Når vi taler om symbolsk vold i Familievenindeprogrammet skal det derfor ses ud fra, at vi vil undersøge, det der så at sige eksisterer bag om ryggen på familieveninden og moderen.

Vi vil starte med at have optikken rettet på de venskaber der fungerer, hvor der er et dilemma tydeligt tilstede, i forhold til at familieveninderne kan få en opdragende funktion. Denne opdragende funktion kan de få qua deres alder, idet de fleste selv har haft små børn, og qua at Børns Voksenvenner, i deres visitation, lægger vægt på, at familieveninderne skal have noget viden om børn, så de kan være en ressource i relationen. Dilemmaet består i, at familieveninderne kan komme til at optræde med en specifik egen virkelighedsforståelse omkring børn, og bruge den som egen normativ ramme. Dermed overleverer de deres syn på børneopdragelse, uden at reflektere med moren, og dermed kan de komme til at udøve symbolsk vold.

I vores fokusgruppeinterview så vi en familieevenindes usynlige magt demonstreret, og dermed hendes position, således:

Jeg synes altid, det er rart at være sammen med dem (moren og hendes børn). Der har været forskellige ting, hun gerne ville have hjælp til. Det har været hjælp til at spise. Hun synes ikke, han (barnet) spiste ordentlig. Så vi kunne spise sammen, og hun lavede lidt mad, hjemme hos dem. Så var det ligesom mig der havde spisesituationen, som det hedder i den pædagogiske verden. Hun sagde så, at det var alle tiders, så nu behøvede vi ikke at spise sammen mere, for nu havde hun fundet ud af, hvordan hun skulle tackle det. Og jeg så godt, hvordan hun startede med at sige nej hele tiden, med ham, hvor jeg mere lod ham rode i maden, så han kunne sidde og eksperimentere... Jeg lagde ikke så meget vægt på, hvad han spiste, så længe det var sundt, og han fik mellemmåltider, når han kom hjem, og så at han spiste lidt af det der. Men det var i hvert fald en succes, for hun syntes ikke, at vi skulle spise sammen mere. (Familieeveninde griner). Men jeg ved ikke... hun sagde, at hun brugte det.

Med dette eksempel synes vi netop at spore, at familieeveninden har været for ”professionel” som familieeveninde, idet hun dels bruger ord som ”mig der havde spisesituationen”, og at hun i venskabet opfattede sig, som bærer af den ”sande viden” om, hvordan man eksempelvis skal spise med sit barn. Familieeveninden reflekterer over dette til sidst i ovenstående citat, idet hun griner over, at de ikke skal spise sammen mere. Det er vores tolkning, at moren har været udsat for symbolsk vold, og at hendes reaktion måske kan skyldes en ubevidst registrering af denne. Moren inviterer familieeveninden hjem og ønsker hjælp til ”spisesituationen” og familieevenindes magt bliver dermed legaliseret af moren i deres samarbejde.

Familieevenindens position som tidligere professionel indenfor arbejdet med børn har formentlig været medvirkende til, at hun har påtaget sig definitionsmagten i forhold til, hvordan man som barn spiser ”rigtigt”. Det er muligt, at det kan få konsekvenser for den videre udvikling af deres venskab, at moren rent faktisk ikke ønsker, at de skal spise sammen længere, fordi det er en af de mest sociale måder, vi kan være sammen på som mennesker.

I et interview med en anden familieeveninde udtaler hun, at venskabet er ”et 80 % støttevenskab”, hvilket giver et indtryk af hendes positionering. Hun lukker ikke øjnene for asymmetrien. Hun beskriver her, det hun er mest glad for ved deres venskab:

At støtte børnene, det er det bedste! Fordi det er ikke let at være enlig mor med tre børn... (moderen) er under uddannelse og ..., (moderen) er ikke dansker... Jeg gør en forskel og giver dem mest.

Familieveninden udtrykker dog senere, at det kan udvikle sig til et ligeværdigt forhold, men at konceptet ikke lægger op til det fra starten. Denne familieveninde og hendes familie, har klart en dominerende position i forhold til viden og dansk kultur set i lyset af, at moren i venskabet ikke er dansker.

Spørgsmålet er dog, om det så er symbolsk vold, fordi den ene har et fortrin og vil støtte den anden. Det er muligt at familieveninden har en tilgang til opdragelse og den viden hun er i besiddelse af, der kan være dominerende, hvilket kan få et anstrøg af symbolsk vold. Vi tolker blandt andet, at familieveninden muligvis kan have haft en noget docerende måde at forklare og udtrykke sig på, da moren også udtaler, at hun mener, at familieveninden er klogere end hende.

I: Ligner i hinanden?

Mor: Vi har begge styrke, men hun er klogere end mig, hun har også meget erfaring i livet. Jeg ville gerne være som hende, så ville jeg være meget taknemmelig.

Det er vores analyse, at ovenstående citat udtrykker en manglende følelse af ligeværdighed hos moren.

En familieveninde udtaler sig meget engageret omkring morens børn. Af det, vi tolker som et godt støttende hjerte, udtrykker hun alligevel en dominerende position ved at blande sig bag om ryggen på moren. Dette virker netop formynderisk og har karakter af en mild grad af undertrykkelse af moren i hendes moderskab. Familieveninden siger således:

... hvordan får jeg den ældste uddannelsesmæssigt på banen? Jeg siger til (moren), at hun må bruge mig i forhold til skole, lærere, studievejledere etc. Jeg taler med den store om

lektierne..., hvis de ikke er lavet, siger jeg til hende, at det skulle hun have haft lavet, inden jeg kom... uden mor hører det. Den store tror, hun skal på gymnasiet..., (moren) kender ikke det danske skolesystem, og min opgave er også at afbalancere mor - datter forholdet... .

På sin vis påtager hun sig en dagsorden i sit forhold til familien, hvor hun synes, at morens store pige skal have en uddannelse, og hun ser det som en af sine opgaver. Familieevenindens værdi bliver en reproduktion af samfundets værdi og legaliseres dermed. Samme familieeveninde ser samtidig også sin opgave som at afbalancere mor - datter forholdet ved at prøve at være mægler og rådgiver mellem parterne i familien. Moren accepterer og anerkender sin position og lytter til flere af de ting familieeveninden siger. Vi tager ikke stilling til, om det er en fornuftig og god støtte, moren her får, men mere at der ligger et dilemma i, at denne form for venskab også kan indeholde en usynlig magtrelation. Den usynlige magt skal forstås som symbolsk vold, hvor den undertrykte aktivt samarbejder med den som undertrykker (Mik-Meyer & Villadsen, 2007:78). Vi forestiller os, at den måde familieeveninden positionere sig på kan føre til, at venskabet muligvis ikke vil blive langtidsholdbart. Dette skyldes, at såfremt hun bliver i denne position, kan det stå i vejen for en udvikling af venskabet samt en vedligeholdelse af dette.

Om de enlige mødre er domineret og de frivillige familieeveninder er dominerende er utrolig svært at få øje på, fordi der dels udveksles kapitaler gensidigt men også fordi mødrene, vi har interviewet, optræder utrolig stærke og bevidste og selv har valgt dette venskab. Bourdieu beskriver, ud over det vi allerede har nævnt omkring fænomenet symbolsk vold, at den aldrig opfattes som vold, som vi påtvinges, men som noget vi selv vælger (Meuwisse & Swärd, 2004:244). Han siger endvidere, at symbolsk vold er den vold, der ligger i goder, tillid, pligt, personlig loyalitet, gæstfrihed, gaver, taknemmelighed, hengivenhed (ibid.).

Vi kan i dette lys nuancere vores analyse af relationerne i Familieevenindeprogrammet og se, at der er mulighed for, at der er symbolsk vold til stede i venskaberne. I et af de venskaber der ikke fungerede, fortæller en familieeveninde, at moren siger til hende, efter at de har brudt deres venskab og skal til et afsluttende møde inde i BVV: *"Hun sagde til mig: Jeg tror, du er for klog". Jeg ved ikke, hvad hun mente med det, om det var i forhold til børnene. Jeg tror det, fordi jeg spurgte dem om ting og sager".*

Det kan tænkes, at moren har været domineret, uden at familieveninden har været bevidst om det, siden moren udtrykker, at hun oplever familieveninden som klog, og familieveninden selv har sagt som forklaring, at hun følte, hun forstyrrede familien. Tilsvarende fortæller BVV om et venskab der også gik i stykker, fordi familieveninden ønskede at indtage en støttende funktion i forhold til moren, der lige var blevet fyret. Dette blev oplevet som provokerende for moren der ikke følte, hun havde behov for dette og det er muligt, at det handler om, at hun ikke ønskede at blive ”undertrykt”. Såfremt familieveninderne påtager sig en dominerende position, hvor de skal ”agere hjælpere”, vil der overfor den gruppe af mødre, som vi interviewede, være en fare for, at venskabet bliver brudt, fordi de ikke ønsker at lade sig dominere. En familieveninde i fokusgruppen fortæller, hvorledes hun blev korrigeret af moren, fordi hun sagde noget, der dels blev misforstået og dels virkede docerende på mor. Familieveninden måtte herefter ændre måden hvorpå, hun fremlagde sine erfaringer, så det blev tydeligt, at moren selv kunne vælge om hun ville bruge familievenindens erfaringer. Det er vores analyse, at moren ikke ønskede, at familieveninden skulle være i den position, hvor hun fremstod som hjælper og dermed markerede asymmetrien. Familieveninden fortæller:

Jeg prøver at fortælle om mine erfaringer fra dengang min søn var lille. Jeg kunne mærke på (mor), at hvis jeg siger noget, tager hun det meget til sig. I starten var det jo ikke for at genere den måde, hun gjorde det på, når jeg sagde: Kunne det være, at hvis du gjorde det på den her måde, at det vil lykkes? Jeg kan huske i starten, du kan sikkert huske, at jeg fortalte om det på kurset, hvor jeg første gang sagde: Din lille frækkert til (sønnen). Hvor hun sagde: Han er aldeles ikke fræk. Men jeg sagde det jo med glæde i stemmen, og der skal jeg lige passe på. Så nu gør jeg det, at jeg fortæller hende, hvad jeg gjorde og hvad der hjalp og ikke hvad hun burde gøre. Men der er mange problemer man står med som alene mor til to børn. Så er det altid meget lettere for andre at sige: Du skal bare gøre sådan og sådan. Det skal man jo passe på med. Jeg sagde jo bare, hvad jeg gjorde.

Eksemplet viser vigtigheden af, at familieveninderne kan reflektere over deres magtposition og forsøge at ændre den. Netop der hvor venskaberne lykkes, er der hvor familieveninderne, som det er fremgået tidligere, er meget bevidste om at være ydmyge og nænsomme. Samtidig lukker de øjnene for asymmetrien, også selvom der stadig kan risikere at være symbolsk vold i relationen. Mest af alt kræver et vellykket venskab en løbende selvrefleksion over, hvordan

eksempelvis formidlingen af ens råd bliver opfattet. Det nedenstående eksempel viser, hvordan en familieveninde har opmærksomhed på sin position og formår at reflektere over denne:

FV: Ja, hvor (moren,) hun nærmest undskylder over for mig, at hun sover med barnet. Det har hun fortalt, og jeg har fortalt, at jeg synes det er fjollet. At det er at skyde sig selv i foden, når hun på et tidspunkt vil sove alene. Det har jeg sagt. Og så synes jeg ikke, at jeg skal sige det mere eller kommentere eller få hende til at føle dårlig samvittighed.

BVV prøver faktisk at foregribe muligheden for, at der opstår denne dominerende tilgang ved at tale med de frivillige familieveninder, lave kursus og ved at foreslå, at de (BVV) eventuelt inddrages i konflikterne, for at mægle. Netop kurserne kan være der, hvor familieveninderne og BVV bliver enige om en objektiv sandhed omkring børneopdragelse og grænsesætning, der bliver overleveret til den lille familie. Dog forestiller vi os, at baggrunden for, at BVV ønsker at tage hånd, om de konflikter der kan være svære at håndtere er, fordi de ønsker det skal gøres på en anerkendende facon, så der ikke kommer to tabere ud af konflikten men to vindere, som dermed kan bygge videre på venskabet. På den måde kan de muligvis udjævne dominansen og dermed magtudøvelsen. Det er dog også muligt, at det kun er den synlige dominans der bliver udjævnet, hvilket gør magtudøvelsen bliver mindre synlig og sværere at reagere på. Det er derfor vores analyse, at deres intervention både kan øge og mindske den symbolske vold.

Om der finder usynlige magtkampe sted, har været svært at spore, men det er muligvis personernes sans for spillet og rollerne, som de også har spillet for os, der kan forklare, at venskaberne er en succeshistorie, og at de usynlige kampe dermed træder meget i baggrunden. Afsluttende vurderer vi at hvis asymmetrien bliver for dominerende i venskabet, og familieveninderne indtager en for opdragende eller ”hjælperagtig” position, kan det påvirke udviklingen af venskabet således, at venskabet ikke får de rette grobetingelser og dermed ikke bliver varigt.

VIDENSKABSTEORI

Vi ser vores rolle i dette projekt som en rejsende der er kommet med sin forforståelse, i form af nogle antagelser omkring den asymmetriske relation mellem den frivillige familieveninde og den enlige mor - mellem hjælpgeber og hjælpmotager (Kvale & Brinkmann, 2009:66). Ved at interviewe både familieveninder og mødre bredt, åbent og kvalitativt, har vi fået indblik i deres livsverden og har derigennem genereret ny forståelse. Vi har fået nuanceret og ændret vores forforståelse, idet vi opdagede, at de antagelser som vi havde inden undersøgelsen, ikke blev bekræftet i vores interview med informanterne fra familievenindeprogrammet.

Vores videnskabsteoretiske udgangspunkt er dermed hermeneutisk, idet vores tilgang ikke er neutral, men bygger på en opfattelse af, at mennesket og dermed os som undersøgere, møder verden med vores forforståelse og altid fortolker det, vi ikke kender, ud fra denne.

Forforståelsen udgør en forståelseshorisont, der revideres hver gang, vi får en ny forståelse af noget (Gulddal & Møller, 2005:35). Vores hermeneutiske videnskabsposition kommer ligeledes til udtryk ved, at vores måde at anskue verden på er, at mennesket er et historisk individ, der er til stede i verden, præget af traditionen og det levede liv (ibid.). Vi har derfor været interesserede i, så grundigt og nysgerrigt som muligt, at afdække og få indblik i interviewpersonernes fortællinger, og at prøve at forstå dem gennem empati og indlevelse. Samtidig har vi også været bevidste om, at vores værdier, der stammer fra vores historiske, kulturelle og samfundsmæssige kontekst, er indlejret og får en betydning for vores forforståelse (Højberg, 2007:318). Eksempelvis kan vores Venskabsmodel illustrere vores forforståelse omkring, hvad der hører til i venskabsniveauer ud fra vores kulturelle og historiske kontekst. Modellen er således en konstruktion, der kan vise hvad der har sat sig igennem af kultur og historie og som således præger os som undersøgere. Vores forforståelse tager afsæt i en kulturel idealtipe for et normalt venskab. Idealtypen er et kulturelt ideal som er normativt og altså ikke empirisk funderet.

Den hermeneutiske spiral og abduktion

Den hermeneutiske cirkel ser vi som en spiral, og den har i høj grad præget projektets udvikling, og er i og for sig også afspejlet i vores abduktive metode. Som vi skrev i afsnittet

om metode, kan abduktion beskrives som en fremgangsmåde som udvider vores viden og som driver forskningsprocessen fremad i en aldrig afsluttet bevægelse. På samme måde tænker vi om den hermeneutiske spiral, en bevægelse der aldrig afsluttes. I dette projekt, har vi med denne videnskabsteoretiske tilgang og metode opnået ny erkendelse gennem det materiale, vi har indsamlet, idet der er sket en interaktion mellem empirien og vores forforståelse. Denne interaktion har gjort, at vi har fået en ny opfattelse. Man kan sige, at der er foregået en rehabilitering af vores fordomme, idet der er blevet skabt viden i mødet mellem os som undersøgere og empirien (Gulddal & Møller, 2005:35). Forståelsen i den hermeneutiske spiral virker som en cirkelproces, hvor man hele tiden går frem og tilbage mellem en forståelse af enkelte dele til forståelsen af helheden, og derfor vil fortolkningen aldrig være helt afsluttet (Gilje & Grimen, 2002:179-189). Det afspejler måden, vi tænker om erkendelsen: At den aldrig bliver absolut. Vi tror dermed ikke på sikker viden men mener, at vores forforståelse igen vil kunne udvikles, såfremt vi går ud og møder empirien igen. I vores abduktive metode har vi fra undersøgelsens begyndelse haft en deduktiv tilgang, hvilket har betydet, at vi med vores teoretiske forforståelse ikke kunne begribe ”helheden” af, hvordan det arrangerede venskab udvikler sig, men kun enkelte dele. Vores teoretiske forforståelser ud fra Bourdieu betød, at vi forventede, at vore antagelser ville blive bekræftet. Antagelser om, at der ville eksistere en skævhed i udvekslingen af kapitaler i det arrangerede venskab, som dermed ville betyde, at asymmetrien kunne spænde ben for en ligeværdighed. Vores dialog med informanterne afkræftede dels vore antagelser, men åbnede også op for nye forståelser omkring venskabets etablering, udvikling, vedligeholdelse og dybden af venskabets betydning. Derved måtte vi i vores videre proces induktivt søge en forståelse af helheden, ved at brede vores teoretiske fundament ud, så vores forståelse blev eklektisk fortolket ud fra nye teorier. Dette har betydet, at vi har oplevet en proceserkendelse, der skabte nye forståelser omkring det arrangerede venskab.

Bevægelsen mellem induktiv og deduktiv tilgang har været et forsøg på at overskride kløften mellem disse to metoder, som vi har oplevet kan supplere hinanden (Jacobsen, 2007:252). Den er en bevægelse der kan blive ved, ligesom den hermeneutiske spiral, og vores tilgang til viden er således, at den aldrig bliver absolut.

Dobbelthermeneutik

Der er to overordnede traditioner indenfor hermeneutikken. Den ene tradition lægger op til, at man som forsker ser bort fra individernes beskrivelser af sig selv og verden, fordi der netop menes, at disse oftest ikke stemmer overens med virkeligheden, og at de hverdagsbegreber, individerne gør brug af, er for uvidenskabelige i forhold til at forstå fænomener (Gilje & Grimen, 2002:168). Den anden tradition understreger, at det netop er væsentligt at kigge på disse beskrivelser, fordi det er individernes egne opfattelser af, hvorfor de gør, som de gør og hvad de tænker og mener om bestemte ting, der er med til at give deres handlinger mening og identitet (ibid.).

Vi mener ikke, at den ene forståelse udelukker den anden. Det er netop centralt, at man som undersøger både forholder sig til sine informanternes fortolkninger af verden og sig selv, og at man rekonstruere disse ved hjælp af et teoretisk begrebsapparat. Giddens beskriver dette med begrebet ”dobbel hermeneutik”, hvor man som undersøger ikke kun gengiver informanternes forståelser og fortolkninger, men også bliver nødt til at gå udover individernes egne selvopfattelser (ibid.). Samtidig kan man heller ikke udelukke informanternes egne opfattelser, da de netop er med til at skabe de meningsfulde fænomener. Denne forståelse understreger Giddens pointe om, at sociologien og dets informanter altid må betragtes som værende i en dialektisk relation (Kaspersen, 2001:46). Vi har også været i dialog med vores informanter og det skal tilskrives dem, sammenholdt med et teoretisk begrebs apparat, at vi har opnået en ny forståelse.

Model som abstraktion

Vi er undervejs i vore interview blevet bevidstgjort om, at der har været variationer i samspillet mellem familieveninder og mødre, der gjorde det relevant at udarbejde en model for venskabsrelationen. Denne bevidstgørelse omkring variationerne trådte først rigtig frem for os efter, at vi havde talt med en familieveninde og Børns Voksenvener om relationer der blev brudt, fordi det ikke var tilfredsstillende relationer. Modellen blev skabt efter interviewene, og gav os mulighed for at placere venskaberne ud fra, hvilken dybde de befinder sig i i venskabet. Modellen skulle indfange vores empiriske verden – dybden i relationen – og med brug af modellen har vi kunne nærme os en forståelse af, hvordan den

empiriske virkelighed i de arrangerede venskaber enten afviger fra modellen eller ligner (Højberg, 2007:317-318). Modellen skal således ses som en abstraktion, der skal forsøge at indordne og forstå det arrangerede venskab. Ved at lave en model formulerer vi noget objektivt omkring, hvad et venskab skal indeholde og forsøger at begribe det subjektivt. Vi er dog stadig klar over, at virkeligheden er foranderlig og det samme gælder vores opfattelse af venskabet, som er afhængig af historie, kultur og samfundsmæssig kontekst (ibid.:317). På denne vis vil vores model fremstå som en reduceret opfattelse af venskabet, idet der er tale om en idealtipe i forhold til niveauer og dybder.

METODEDISKUSSION

Vi vil i dette afsnit diskutere vores metode i specialet samt reflektere over dets validitet, reliabilitet og generaliserbarhed, det Steinar Kvale kalder samfundsvidenskabens metodiske treenighed (Kvale, 1997:225).

Vi har i vores speciale ønsket at opnå en forståelse af, hvad der skal til for, at et arrangeret venskab kan blive etableret, udvikle sig, vare ved, samt de mulige konsekvenser af, hvordan positionerne i et asymmetrisk venskab folder sig ud. Vi vurderer, at ved at bruge kvalitative interview som metode, har vi opnået den forståelse, vi søgte, hvilket således gør vores speciale validt. Forståelsen har vi opnået via vore mange informanter, der sidder inde med den viden, vi er interesserede i, og det har gjort det muligt at få svar på tanker og overvejelser omkring det arrangerede venskabs faser – etableringen, udviklingen og vedligeholdelsen samt dybden i relationen. Vi har ved at interviewe henholdsvis familieveninder og mødre hver for sig, fået indblik i deres forskellige oplevelser af relationen. På den måde har vi fået et nuanceret billede af venskabets muligheder og begrænsninger ud fra begge parter i venskabet, og dermed opnået en forståelse af det vi ønskede. Vi har dog ikke søgt efter, om der har været konsensus mellem familieveninder og mødre i den enkelte konstellation, fordi vi forestillede os, at de ville have en loyalitet overfor hinanden samt en skrøbelighed omkring at udlevere hinanden. Desuden har det heller ikke været den enkelte venskabsrelation, vi har søgt dækket, men et bredt billede af familievenindernes oplevelser og mødrenes oplevelser.

Graden af validiteten kunne være yderligere højnet, hvis vi havde haft mulighed for at indhente samhandlingsdata og ikke kun samtaledata. Dette kunne vi have fået ved at observere relationen over længere tid, og dermed følge udviklingen i venskabet. Derigennem kunne vi have fået mulighed for at se, om parternes interaktion stemte overens med deres beskrivelser og fået suppleret aktørernes egen oplevelse af relationen med vores oplevelse (Høgsbro, 2008:10-12). Vi har dog måttet fravælge denne metode, da det er vores vurdering, at på grund af relationernes intime karakter ville vores tilstedeværelse som ”fluer på væggen” have afstedkommet en akavet og kunstig situation, og dermed have påvirket interaktionen i en grad, så det ikke ville være muligt at få et egentligt indblik i deres relation. En mulig tilgang til denne metode kunne have været at flytte ind i hjemmet, således at man blev en naturlig del af familien. Vi ville på denne måde kunne bekræfte eller afkræfte nogle af de fortolkninger, vi har lavet i vores analyse af deres relation, samt kunnet følge udviklingen over tid i dens rette element. Dette er dog blandt andet blevet valgt fra, da det ville være en tidskrævende proces.

Vores oplevelse ved interviewene med familieveninderne var, at familieveninderne holdt noget igen i forhold til at fortælle om, hvad der kunne opleves svært. Fortællingerne fra familieveninderne fik et islæt af glansbillede over sig. Facaden blev holdt, hvilket vi umiddelbart så som en beskyttelse af mødrene. I bagklogskabens lys er det dog også muligt, at dette snarere afspejlede deres rolle i dette arrangerede venskab: Familieveninderne er bevidste om, at de ikke skal fylde personligt med, hvad de kan have af problemer. Det er muligt, at det er en spejling af dette, vi så i deres optræden i interviewene. Til gengæld var det nogle andre indtryk, vi fik ved at lave fokusgruppinterview, hvor hele set-uppet lagde op til, at det var familieveninderne der var i fokus, og det var deres oplevelser og erfaringer vi ønskede italesat. Der blev således talt frit, og der var ikke en familieveninde der var så dominerende, at det kun blev hendes stemme, der gik igen, hvilket ellers kan være bias i fokusgruppe interview. Vi havde forberedt os grundigt med hensyn til, hvad vi ønskede at få af viden, hvilket var muligt, fordi fokusgruppinterviewet blev tilrettelagt efter, at vi havde lavet alle de individuelle interview. Vi havde her været igennem refleksioner omkring, at familieveninderne gav et noget idylliseret billede af venskaberne. Vi var derfor meget bevidste om ikke at spørge til mødrene men hele tiden have fokus på familievenindernes oplevelser og følelser. Vi bestræbte os på at holde en balance mellem indlevelse og distance i diskussionen således, at det var familievenindernes diskussion der var i centrum, og at vi ikke

blev en del af den, men alligevel sørgede for at få afdækket de for os relevante emner. Det gjorde vi blandt andet ved indimellem at lave nogle spejlinger, af det der blev sagt, for derefter at stille et nyt spørgsmål til gruppen. Dette gjorde vi også for, så vidt muligt at undgå, at de reproducerede det tankesæt de kunne tænke, at vi har, i et ønske om at tilpasse sig vore forventninger (Halkier, 2007:54-56).

Vore interview med mødrene virkede, som tidligere nævnt, meget oprigtige, og de fremstod både åbne og ærlige. En af mødrene blev meget berørt og grådlabil flere gange undervejs i interviewet, da hun under refleksioner omkring hendes behov for at være i dette venskab blev konfronteret med sin egen ensomhed. Det har fået os til at reflektere over hvordan den position, man har som interviewer i kvalitative interview, skal udføres sensitivt og etisk forsvarligt. Det skal man gøre ved at udvise stor respekt for det enkelte menneske der i interviewsituationen giver så meget af sig selv i sin fortælling. I interviewsituationen eksisterer der ikke den gensidighed i det mellem-menneskelig møde, som oftest finder sted mellem to mennesker. I stedet er der en asymmetrisk udvekslingsproces, som dr. Scient. Soc. Jacob Hilden Winsløv diskuterer i en artikel om, hvordan kvalitative interview kan forulempe de studerede personer (Winsløw, 1991:22). Vi oplevede ikke, at vi forulempede dem i den forstand, men vi oplevede at komme meget tæt på de interviewede personer, med nogle af vore spørgsmål der rippede op i fortiden. Ligeledes var der en af vores informanter der undervejs i interviewet sagde, at det egentlig var meget godt at snakke om igen, fordi hun kunne mærke, at hun alligevel ikke helt var færdig med sin bearbejdning af det brudte forhold. Det kunne lige så vel, hos begge personer, have aktiveret noget ubehageligt. Interviewet kunne, som Winsløw også er inde på i sin artikel, have afstedkommet, at interviewpersonerne følte, at vi overtrådte nogle grænser, som de måske ikke var klar over, at de havde. Derfor har det været vigtigt, i de interview vi har været ude i, at give os den tid der skulle til for at få afrundet interviewene og undervejs sikre os, at hvis der var noget der oplevedes ubehageligt at snakke om, kunne vore informanter sige fra. Det er nemlig intervieweren der skal påtage sig ansvaret og modet til at spørge om den interviewede vil fortsætte, og om det er ok, i stedet for at jage viden.

Vi oplevede en styrke ved at være to interviewere i interviewsituationen på den måde, at i det øjeblik den interviewede ikke brød sig om et spørgsmål, kiggede hun på den anden

interviewer, når hun svarede. Det reagerede vi egentlig intuitivt på først og lod derefter den anden interviewer komme på banen. Dermed lod vi den interviewede have den såkaldte magt til at bestemme, hvem der skulle stille spørgsmålene. Dette brugte vi bevidst derefter for at skabe den bedst mulige ramme for vore informanter. Derudover har vi ved at være to kunne øge reliabiliteten ved at transskribere interviewene hver for sig og derefter gennemgå forståelsen af de udsagn, vi har været i tvivl om. Vi har dog i overvejende grad forstået situationerne ens hver gang.

Vi har i vore interview opdaget, at det har haft en betydning, hvor interviewet bliver foretaget. To af de individuelle interview med familieveninderne, blev holdt i BVV's lokaler. For begge familieveninder kan det tænkes, at nogle af deres forbehold og loyalitet omkring mødrene kan skyldes, at vi kom til at stå som repræsentanter for BVV i den kontekst interviewet foregik i. Derudover var begge disse informanter Børns Voksenvenners rollemodeller, forstået på den måde, at de har skullet fortælle om det at være familieveninde til intro-kursusaftener for nye familieveninder. Derfor kan det også tænkes, at den rolle har været svær at lægge fra sig i interviewsituationen. Disse interview adskiller sig fra de interview der blev foretaget hjemme privat hos de to andre familieveninder: Her var der en større åbenhed, og det virkede ikke på samme måde, som om de skulle fremstå som BVV's repræsentanter.

Det samme var gældende for interviewene med mødrene, hvor to foregik i hjemmene og et på morens eget kontor. Alle tre mødre var meget åbne og der var ikke forskel på, om det blev holdt i hjemmet eller på kontoret, eventuelt fordi kontoret kan have givet hende en styrke qua hendes faglige identitet.

I forhold til etikken var det netop denne mor der under interviewet blev følelsesmæssigt påvirket, og det føltes naturligt undervejs i interviewet, at hun blev det. Det er dog muligt, at vi burde have skærmet hende for dette, fordi hun var på arbejde. Dette kunne vi have gjort ved at lægge interviewet senere på dagen, når hun havde fri. Det var vores første interview og den erfaring tog vi med os således, at vi i de næste interview fortalte om, at nogle af spørgsmålene måske kunne frembringe nogle stærke følelser.

Vores fokusgruppe interview blev også holdt i BVV kontorlokale, men det er vores vurdering, at det ikke havde nogen begrænsende betydning, idet denne gruppe har været til kurser sammen hos BVV tidligere og derfor virkede det som om, at det føltes naturligt for dem igen at tale om deres oplevelser og erfaringer i gruppesammenhæng i Børns Boksenvenners lokaler.

Generelt for interviewene er, at informanternes udsagn fremstår meningsgivende, troværdige og indeholder en umiddelbarhed og stor følsomhed. For familieveninderne i de individuelle interview var det særligt fremtrædende, når emner omkring børnene blev berørt. Her var vi ikke i tvivl om, at deres følelser for børnene var ægte, og at der ikke foregik en idealisering, men at de fandt samværet med børnene som første klasses selskab.

For alle vore interview gælder, at det ikke er til at sige, hvor meget af det sagte, som er indtryksstyret. Hovedpointen hos Goffman er jo, at alle personer ønsker at gøre et bestemt indtryk i forskellige sociale sammenhænge overfor de tilstedeværende (Jacobsen & Kristiansen, 2002:92). Vi har i den forbindelse været opmærksomme på, at vore indtryk af, at disse venskaber hovedsagligt er vellykkede kan handle om, at familieveninderne ikke ønsker at udlevere mødrene, fordi de har fået en tæt tilknytning til deres børn, og at mødrene har brug for familieveninden til deres børn. Således bliver billedet efterladt udadtil som om, at alt er i den skønneste orden. Vi er som interviewere generelt bevidste om behovet for indtryksstyring, og betydningen af informanternes kontekstafhængige udsagn.

Med hensyn til overvejelser omkring rapporteringsetik har vi i vores metode diskuteret, hvorledes vi i vores gengivelse har kunnet beskytte vore interviewpersoners privatliv ved at camouflere kendetegn hos interviewpersonerne og samtidig at foretage ændringer der ikke får betydning for indholdet. Vi har netop ønsket både at videreformidle et billede af disse særegne kvinder, der melder sig som frivillige, men også af mødrene som har vist sig at besidde en styrke og handlekraft der er kommet bag på os. Vi har derfor i vores anonymisering hele tiden skullet overveje, hvorvidt en information skulle med eller holdes tilbage på trods af, at den kunne give lige præcis det levende billede af informanten, som vi så.

Vi har i vores metodevalg arbejdet abduktivt, hvilket både har været en styrke og en svaghed. En styrke i forhold til, at der har været et samspil mellem teori og empiri, der har givet os en flerdimensionel forståelse af vores fænomen. Det kan dog ses som en svaghed i forhold til vores indsamling af datamateriale. Her tænker vi særlig på, at vore interview er blevet semistrukturerede ud fra Bourdies begrebsramme, og at vi ikke har inddraget Giddens og Goffman i vores udformning af interviewguiden. Ved at indsamle empiri over tid, har vi haft mulighed for at lave løbende analyser, der har hjulpet os til at justere vores interviewguide ved at have nye opmærksomhedspunkter omkring eksempelvis vidnefunktionen.

Vi havde fra starten udvalgt seks interviewpersoner i samarbejde med BVV, som var tre familieveninder og tre mødre. Den ene mor havde både en succeshistorie og en fortælling omkring et venskab, der gik i stykker. Som vi har været inde på, var det primært succeshistorierne, der ret hurtigt gav os svar på, at arrangerede venskaber er mulige. Det var også succeshistorierne, der gjorde det vanskeligt at åbne op for begrænsningerne og dilemmaerne i venskabet, særlig ud fra et familievenindeperspektiv. Det var derfor særlig vigtigt for os, ud over den mor vi allerede havde talt med, også at tale med en familieveninde, der havde prøvet et venskab der ikke var lykkedes. Det lykkedes os at tale med en familieveninde der havde brudt et venskab, hvilket betød, at vi kunne nuancere vores analyse. Vi har derudover interviewet BVV, der netop havde kendskab til et andet venskab der var brudt. Børns Voksenvenners viden om relationen var forholdsvis grundig, idet den byggede på mægling og møder med begge parter, samt et løbende kendskab til de to involverede parter venskab over tid indtil afslutningen. På trods af, at BVV havde et nøje indblik i begge parter oplevelser og tanker omkring det ”forliste” venskab, vil vi dog selv rejse en kritik omkring dette valg af empiri. Informationerne er gået gennem Børns Voksenvenners tolkning, og gengivelsen bliver derfor farvet af dette. Vores interview med BVV omkring relationen er svækket, da der er tale om andenhåndsviden, og reliabiliteten er lavere end ved de andre interview. Interviewet af en familieveninde, foretaget af Børns Voksenvenners leder, har heller ikke samme videnskabelig status som vore egne interview. Idet interviewet er udført af en indefra organisationen, forestiller vi os, at det ikke skaber den samme neutralitet, som vi kan eksempelvis kan skabe, i vores position som interviewere. Vi har alligevel valgt at inddrage interviewet, fordi det er udført af en leder, der ikke arbejder aktivt med Familievenindeprogrammet. Hun har, for at tilgodese bias, haft en medarbejder med under interviewet, der har skrevet ned undervejs og interviewerens har ligeledes efterfølgende

skrevet ned, samtidig med at de har gennemgået interviewet på bånd. Det har, på trods af vores kritik af brugen af BVVs videregivelse af viden fra en brudt relation, dog været en gevinst, at BVV har kunnet se relationen i helikopterperspektiv. Børns Voksenvenner har i deres fortælling ikke været påvirket følelsesmæssigt, og har derfor kunnet se de positive oplevelser begge parter har haft i starten af venskabet, der således ikke er blevet valgt fra i fortællingen. Vi tillægger det en anden videnskabelig status end de interview, vi selv har udført, men vurderer det dog som værdifuld empiri i vores undersøgelse.

I vore kvalitative interview er vi opmærksomme på, at vore informanter har lavet en fortælling om det arrangerede venskab, hvor de selv vælger elementer ud og kæder dem sammen i en særlig række som bliver til en helhed, der giver mening for den enkelte (Antoft & Thomsen, 2002:167). I interviewet med familieveninden fra det brudte venskab, laver hun en fortælling, der giver mening for hende, og hun har givet været påvirket af, at dette venskab ikke lykkedes. Hun laver en fortælling, hvor de små episoder fra tidligere i forløbet kan skifte betydning for, at det samlet skal give mening, at hun besluttede sig for at bryde venskabsrelationen. Hun har konstrueret sin fortælling på baggrund af valg og fravalg, og det der således ikke har passet ind i et bestemt selvbillede, som hun har skabt, fortrænges eller vælges bevidst fra (ibid.:168). Det er stadig den subjektive oplevelse, vi har søgt efter, og som vi har fået.

Vi har ikke haft fokus på hele konteksten omkring det arrangerede venskab, og det betyder, at vi ikke har gået i dybden i fortællingerne omkring de enkelte personers livshistorie, venskabet får en plads i. Vi har heller ikke inddraget andre involverede personer som kunne være interessante informanter, selv om de også har en betydning for venskaberne, for eksempel familievenindernes mænd, der af mødre nævnes som næsten lige så vigtige. En mor siger om sin familieveninde og hendes mand: ”*Jeg mærker, at hun er glad for mig, og jeg elsker hende, og jeg elsker dem*”. Det betyder selvfølgelig, at der også kan have været andre omstændigheder end de, vi har inddraget der gør, at venskaberne lykkes eller at de mislykkes.

Det kunne have været interessant at høre vores informanter, om vores fortolkning stemmer overens med deres opfattelse af venskabet. Det er imidlertid meget sårbart og etisk problematisk, hvis vi skal afprøve vores tolkning af venskaberne særlig i forhold til, at det

måske kan så tvivl, om det de oplever som dybt i deres forståelse af venskabet, hvilket vi ikke ønsker at sætte på prøve.

Når vi ser på generaliserbarhed i vores speciale kan det ses ud fra det Kvale kalder analytisk generalisering (Kvale & Brinkmann, 2009:289). Det er en generalisering i kvalitativ forskning, som ofte er behandlet relation til casestudier (ibid.:288).

Vi har lavet generalisering gennem en proces, hvor vi har dannet slutninger ved at sammenkæde enkelte tilfælde med teoretiske forestillinger (Antoft & Salomonsen, 2007:49). Ved at begrebslig gøre dimensioner i venskaberne og har vi gjort dem til eksempler på, hvordan et arrangeret venskab kan udvikles til en relation med en vis dybde. Vi har ved at kigge efter ligheder og forskelligheder, gjort det muligt at lade resultaterne være vejledende for, hvad der kan ske i lignende situationer.

Det er vores vurdering, at det at vi har oplevet begrebsmæssige gentagelser i mange af vore interview omkring, hvad der har betydning for eksempelvis udviklingen gør, at vores undersøgelse har potentiale for generalisering. Venskaberne, som vi har undersøgt, indeholder nogle begrebsmæssige aspekter af venskabet som formodentlig repræsenterer mange familieveninde venskaber. Eksempelvis begrebet udveksling og timingens betydning. Begrebet ”timing” ses for eksempel i familieveninderne og mødrenes måde at være sammen på, hvor moren laver mad til familieveninden, efter familieveninden har hentet børnene. Vi vurderer, at begrebet ”timing” vil også kunne ses i andre arrangerede relationer og er derfor generaliserbart. Ligeledes ser vi eksempelvis begrebet ”udveksling” ved, at familieveninderne indgår i programmet for at få små børn ind i deres liv og får dermed social kapital. Den sociale kapital de får, udveksler de med deres egen kulturelle kapital, eksempelvis via udflugter og lektiehjælp til børnene. Denne måde at anvende begrebet ”udveksling” på og tillægge det betydning for udvikling af det arrangerede venskab kan overføres til andre arrangerede relationer og er derfor også generaliserbart. Derudover er der motivationen for at indgå i venskabet, der er gældende for alle de interviewede, som også styrker muligheden for generaliseringen af begreberne som vidnefunktion, egennytte og altruisme, selvfortælling og forpligtethed. Evnen til forhandling er ligeledes begrebsmæssigt generaliserbart for både udviklingen og vedligeholdelsen. I vores analyse af asymmetriens konsekvenser har vi haft et

opmærksomhedspunkt omkring symbolsk vold. Symbolsk vold som begreb mener vi også kan gøres generaliserbart i andre situationer, og som netop er et opmærksomhedspunkt, der er meget vigtigt for relationer, der i udgangspunktet er asymmetriske.

Der er andre former for arrangerede venskaber i det frivillige sociale arbejde, som eksempelvis besøgsvenner, kontaktfamilier i Røde Kors, hvor den begrebsmæssige viden vi har opnået kan overføres til. For eksempel omkring hvordan venskaber kan etableres, udvikles og vedligeholdes. Herved bliver vore analyser af de arrangerede venskaber generaliserbare (Antoft & Salomonsen, 2007:32).

KONKLUSION

Vores udgangspunkt for dette speciale var en forståelse af relationer som afgørende for menneskers trivsel og udvikling, og ikke mindst at relationens karakter har betydning i forhold til at føle sig ”set” som menneske. Vi ville derfor undersøge, om det er muligt at arrangere et venskab med en vis dybde, hvor man føler sig ”set” og ”rørt ved” som menneske, og hvad der skal til for, at det kan lade sig gøre.

Vi havde en forforståelse om, at ligeværdighed og gensidighed har betydning for udviklingen af et sådant venskab, og at det ikke er noget der kan administrativt frembringes. Samt en antagelse om, at asymmetri og en ulige fordeling af kapitaler i forhold til klasse, baggrund og kultur kunne give den frivillige en formynderisk rolle. Derfor ville vi undersøge, om det arrangerede venskab var et reelt venskab eller om parterne var i relationen af pligt, og om asymmetrien stod i vejen for skabelsen af en ligeværdig relation.

Det er vores konklusion, at det er muligt at arrangere et venskab med dybde, et venskab på det private niveau, hvor der er en udveksling, man både er frontstage og backstage og hvor både mødre og familieveninder har et ønske om at knytte et bånd. Vi er igennem undersøgelsen blevet bekræftet i, at ligeværdigheden har betydning for udviklingen af et sådant venskab, men er også nået frem til at familievenindens kapitalbeholdning ikke står i vejen for dette men tværtimod hjælper ligeværdigheden på vej. Dette skyldes, at det har vist sig, at begge parter har kapitaler at udveksle med, og at de begge er i relationen for at få noget ud af det på

forskellige måder. Familieveninden vil eksempelvis gerne have små børn i sit liv og moren vil blandt andet gerne have et vidne til sit liv med sine børn. Det er samtidig også vores konklusion, at det er muligt at udveksle kapitaler på tværs af kapitalbeholdninger, således at eksempelvis kulturel kapital kan udveksles med social kapital. Derudover er vi også nået frem til, at det er muligt at udveksle kapitaler på tværs af forskellige kulturer, baggrunde og klasser. Det er derfor vores konklusion, at der ikke var en ulige fordeling af kapitaler, idet parterne havde forskellige kapitaler som de kunne omveksle og udveksle. Samtidig er det derved også blevet tydeligt, at ingen af parterne opretholder relationen udelukkende af pligtfølelse, men fordi de vil have noget ud af det i form af blandt andet social, kulturel og symbolsk kapital.

Vi er dog også blevet opmærksomme på, at besiddelse af kapitaler ikke er nok i sig selv i forhold til en vellykket udveksling. Det er afgørende, at man også kan se værdien i den anden parts kapitaler og omvendt. En familieveninde fortæller eksempelvis: ”... *nogle gange havde jeg en pose bøger med, som jeg læste op af. Men jeg kunne forstå på mor, at det var en anden måde at være sammen på, som jeg kom og repræsenterede, og jeg tror det har været sådan lidt fremmed, at vi skulle synge og læse*”. Venskabet gik i stykker og meget tyder på, at det skyldes, at moren ikke følte, hun kunne bruge familievenindens kapitaler, og at familieveninden ikke følte sig set med de ressourcer, hun besad. Det er derfor vores konklusion, at tilnærmelsen af et venskab på det private niveau via kapitaludvekslingen er afhængig af et rigtigt match, hvor parterne har brug for og værdsætter hinandens kapitaler.

Et andet element som vi så havde stor betydning for ligeværdigheden og opnåelsen af et venskab med en vis dybde, er mødrenes og familievenindernes sans for timing og evnen til at kunne mestre det strategiske spil. Vi er dog også blevet opmærksomme på, at disse egenskaber muligvis kan have en bagside. En familieveninde fortalte for eksempel om, hvordan hun kunne mærke, at hun ikke skulle fortælle moren, hvis hun eksempelvis havde haft en dårlig dag, idet hun vurderede, at moren ikke kunne rumme det.

Dette kan have den konsekvens, at familieveninden får sat sig selv for meget til side. Man kan sige, at hun bliver for altruistisk og så bevidst om sig selv i forhold til strategi og timing, at hun faktisk kun er frontstage, hvorved der bliver mere tale om et bekendtskab, eller et venskab, hvor de er på forskellige niveauer. Evne til timing, rollespil og den praktiske sans er

væsentlige, idet både familieveninden og moren skal kunne kontrollere sig selv som menneske således, at de kan give lidt af sig selv i de rigtige mængder, på det rigtige tidspunkt. De skal have overskud til at time deres ”væren” i det arrangerede venskab. Dette kan dog også have en indvirkning på umiddelbarheden i relationen, som gør, at der ikke bliver tale om et venskab, hvor parterne virkelig viser, hvem de er, og kommer backstage i hinandens liv. Det er derfor vores konklusion, at evnen til timing og strategi er meget vigtige i forhold til at kunne opnå ligeværdighed og et privat venskab, men det kan samtidig også komme til at stå i vejen for et privat venskab, hvor parterne kommer backstage.

Selvom vi mener, at ligeværdigheden er vigtig for opnåelse af et venskab på det private niveau, er det samtidig også vores konklusion, at asymmetrien ikke nødvendigvis står i vejen for opnåelse af en ligeværdig relation. Forpligtetheden, fra familievenindens side, udspringer af asymmetrien, og gør det muligt for familieveninden at sætte sig selv til side. Asymmetrien kan derfor også hjælpe venskabet på vej. Parterne er tilsyneladende både i relationen af egennyttige årsager og af pligtfølelse. Det er derfor vores konklusion, at det ikke er et mål i sig selv at udlette asymmetrien fuldstændigt i et arrangeret venskab.

Som nævnt mener vi, at det er muligt at arrangere venskaber, som mindst to parter tydeligvis har glæde af: Mødrene og familieveninderne. I undersøgelsesprocessen er det tilmed blevet muligt for os at se, hvad det er organisationen Børns Voksenvenner gør, som får det arrangerede venskab til at lykkes. I vore interview med BVV forklarede de, at deres kunnen omkring det gode match blandt andet handlede om mange års erfaring og fornemmelsen for en mulig kemi parterne imellem. Det er dog vores konklusion, at denne succes med at matche bygger på flere helt konkrete elementer, som er medvirkende til at få relationerne til at lykkes. Børns Voksenvenner sætter blandt andet nogle rammer op i etableringsfasen som, ud fra vores analyse, øger sandsynligheden for den personlige tiltrækning. Rammerne handler om, at der skal være genkendelighed, hvor BVV foreslår, at parterne mødes ofte, tilgængelighed, hvor de tænker geografien ind, familieveninderne og mødrene skal have et fremtidsperspektiv i forhold til venskabet, og der skal ikke være for stor forskel i værdier og interesser mellem parterne. Det er dog samtidig vigtigt at være opmærksom på, at sansen for timing hos de frivillige i relationsarbejde er vigtigere end, at de holder sig indenfor nogle udstukne rammer, eksempelvis omkring at ses ofte i starten. Disse opmærksomhedspunkter kan overføres

generelt til socialt arbejde med arrangerede relationer og en bevidstgørelse af, hvad der gør det muligt administrativt at frembringe et venskab kan muligvis hjælpe fremtidige arrangerede venskaber på vej.

Vi er blevet bevidste om, hvor stor betydning det har for den sociale indsats, at Børns Voksenvenner er en frivillig forening, idet de har nogle muligheder, som en offentlig institution ikke har. Den frivillige forening har mulighed for at vælge, hvem de vil hjælpe, og modtagerne af tilbuddet står ligeledes i en situation, hvor de kan sige fra overfor den, de er blevet matchet med og få en anden, uden risiko for sanktioner. På denne måde bliver det muligt for den frivillige forening at vælge ressourcestærke modtagere af tilbuddet, som selv har valgt at modtage tilbuddet, samt kan sige nej til den de bliver tilbudt at blive matchet med. Samtidig kan de ressourcestærke kvinders refleksivitet og handlekraftig også afvæbne, at de bliver udsat for symbolsk vold. De frivillige foreninger kan dermed udføre en anden form for socialt arbejde end det offentlige, for eksempel skabe ligeværdige venskaber. I et offentligt tilbud vil magtforholdet være tydeligt, og det vil ikke være muligt eller hensigtsmæssigt at have et mål om at skabe ligeværdige relationer. Gensidigheden er derfor vigtig for det frivillige arbejde og adskiller sig fra en offentlig hjælpeforanstaltning. For den frivillige forening kan skabe et møde mellem livsverden og livsverden, idet parterne tilsyneladende er på det private niveau, hvor der kan opstå en ligeværdighed, idet det ikke udelukkende handler om, at den ene er hjælper og den anden er modtager. Det er derfor vigtigt at være bevidst om at holde fast i dette aspekt af det frivillige arbejde, da det kan noget andet end det offentlige sociale arbejde og på denne måde kan den frivillige sektor supplere tilbuddene indenfor det sociale arbejde i den offentlige sektor.

SUMMARY

In the present study, we examine the arranged relationship between “family-friends” and single mothers in the voluntary organization “Landsforeningen Børns Voksenvenner” in Copenhagen, and we discuss how it can be established, developed and maintained.

First of all, we aim to examine if it is possible to obtain an equal friendship in an arranged relation in social work, where an asymmetric relation is obvious. Especially, we are focusing on the quality of the relation. Secondly, we aim to explore what conditions there is needed for the friendship to be established, developed, and maintained.

The study is based empirically on qualitative interviews with single mothers and family friends, interviews with Børns Voksenvenner and a focusgroup interview. We have an abductive research method and the use of theory in the project is based on an eclectic thinking. Our main theoreticians are Pierre Bourdieu and his theory of capitals and symbolic violence, Anthony Giddens and his theory about the transformation of intimacy and self-identity, and Erving Goffman’s theory about dramaturgical metaphor.

In the beginning of our research, we use Bourdieu’s theory to analyze whether it is possible to arrange a friendship by analyzing the supply of capitals of both mothers and family friends. It shows that it is possible but Bourdieu can’t give the answer about what kind of friendship they have, whether it is an intimate friendship or an acquaintance. Therefore we need to find out what kind of friendship the family-friend and the single mother can achieve. We develop a Friendship-model with three levels of friendships inspired by social psychological thinking: The acquaintance, the private friendship, and the personal friendship. Our research shows that the friendships most likely to succeed are those at the level of the private friendship.

After developing the model and analyzing it, we examine from our empirical data and our theory how it is possible to establish a friendship. The motives of both mothers and family friends are important for their participation in an arranged relation. Both parties enter into this relation to gain something. We also discover that both of them participate in this program as part of a “self-staging” in the reflective project, where we can create our own identity and story as Giddens say.

Besides the motivation, it is our conclusion that there need to be a personal attraction before the friendship can be established. Michael Hogg & GrahamVaughan's theory about personal attraction could conceptualize some factors that can create this. Børns Voksenvenner takes all these factors into consideration when they match a single mother with a family-friend.

In our examination of the development of the friendship, we analyze with Bourdieu's conception about capitals and register that there is an exchange of capitals that make their relation equal. Furthermore, it is important for the development that the family-friends and the mothers are capable of timing their behavior and actions according to gratitude and how much they reveal of themselves, also they have to be able to be strategic in how they play their roles according to Goffman's theory of role-playing.

In order to maintain a friendship, it is our conclusion that it is crucial to be able to negotiate and renegotiate ones expectations of the friendship and the exchange which we analyze from Giddens' conception about the modern human who make reflections about relations constantly.

Through our different analysis, we question whether it is possible to achieve an equal friendship. We want to take a closer look at the possible consequences of an unequal arranged relation and apply Bourdieu's theory of symbolic violence. We find that it is possible that the mothers are exposed to invisible use of power and that it can have consequences for the development of the friendship in the future and therefore it is important to be aware of the asymmetric dilemma in the arranged friendship.

LITTERATUR

Alberoni, Francesco (1992): Venskab. Viborg: Lindhardt og Ringhof.

Andersen, Heine (2002): "Habermas" pp 364 – 381 i Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen (red.) Klassisk og moderne samfundsteori. København: Hans Reitzels Forlag.

Antoft, Rasmus & Trine Lund Thomsen (2002): "Når livsfortællinger bliver en sociologisk metode" pp 157-181 i Michael Hviid Jacobsen et al (red): Liv, fortælling, tekst – strejftog i kvalitativ sociologi. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.

Antoft, Rasmus & Heidi Salomonsen (2007): "Det kvalitative casestudium – introduktion til en forskningsstrategi" pp 29-57 i Rasmus Antoft et al (red.): Håndværk og horisonter. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Bo, Inger Glavind (2008): At tænke socialpsykologisk. København: Akademisk Forlag

Bourdieu, Pierre (2007): Den praktiske sans. København: Hans Reitzels Forlag

Bruner, Jerome (1999): Mening i handling. Århus: Forlaget Klim.

Danermark, Berth, Mats Ekström, Liselotte Jakobsen & Jan Ch. Karlsson (2003): Att förklara samhället. Lund: Studentlitteratur.

Dencik, Lars & Per Schultz Jørgensen & Dion Sommer (2009): Familie og børn i en opbrudstid. København: Hans Reitzels Forlag.

Ejrnæs, Morten & Jens Guldager (2008): Helhedssyn og forklaring. København: Akademisk Forlag.

Giddens, Anthony (1994): Intimitetens forandring. København: Hans Reitzels Forlag.

Gilje, Niels & Harald Grimen (2002): Samfundsvidenskabernes forudsætninger. København: Hans Reitzels Forlag.

Gulddal, Jesper & Møller, Martin (2002): "Fra filologi til filosofi – en introduktion til den moderne hermeneutik" i Gulddal, Jesper & Møller, Martin (red.): Hermeneutik: en antologi om forståelse. København. Gyldendal.

Habermann, Ulla (2007): En postmoderne helgen. København: Museum Tusulanums Forlag.

Halkier, Bente (2007): Fokusgrupper. København: Samfundslitteratur Roskilde Universitetsforlag.

Harste, Gorm & Nils Mortensen (2002): "Sociale samhandlingsteorier" pp. 195-218 i Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen (red.) Klassisk og moderne samfundsteori. København: Hans Reitzels Forlag.

Hastrup, Kirsten (2007): "Forord" pp. 7-20 i Pierre Bourdieu: Den praktiske sans. København: Hans Reitzels Forlag.

Hogg & Vaughan (2002): Social Psychology. Essex: Pearson Education Limited.

Høgsbro, Kjeld (2008): Kvalitative metoder i forskning og evaluering. København: AKF

Højberg, Henriette (2007): "Hermeneutik" pp. 309-348 i Fuglsang, Lars & Olsen Bitsch Poul (red) (2003): Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. København: Roskilde Universitetsforlag.

Højlund, Peter & Søren Juul (2005): Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde. København: Hans Reitzels Forlag.

Jacobsen, Michael Hviid & Søren Kristiansen (2002): Erving Goffman sociologien om det elementære livs sociale former. København: Hans Reitzels Forlag.

Jacobsen, Michael Hviid (2007): ”Adaptiv teori – den tredje vej til viden: en stående invitation til syntesesociologi” pp 249-291 i Rasmus Antoft et al (red.): Håndværk og horisonter. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Järvinen, Margaretha (2002): ”Pierre Bourdieu” pp 342 – 363 i Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen (red.) Klassisk og moderne samfundsteori. København: Hans Reitzels Forlag.

Juul, Søren (2004): Modernitet, velfærd og solidaritet. København: Hans Reitzels Forlag.

Kaspersen, Lars Bo (2002): ”Anthony Giddens” pp 416-457 i Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen (red.): Klassisk og moderne samfundsteori. København: Hans Reitzels Forlag.

Kaspersen, Lars Bo (2001): Anthony Giddens – introduktion til en samfundsteoretiker. København: Hans Reitzels Forlag.

Kristiansen, Søren (2005): ”Erving Goffman” pp 194-221 i Michael Hviid Jacobsen & Søren Kristiansen (red): Hverdagslivet. København: Hans Reitzels Forlag.

Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2009): Interview. København: Hans Reitzels Forlag.

Kvale, Steinar (1997): Interview - en introduktion til det kvalitative forskningsinterview. København: Hans Reitzels Forlag.

Meuwisse, Anna & Hans Swärd (2002): Perspektiver på sociale problemer. København: Hans Reitzels Forlag.

Mikkelsen, Morten (2007): ”Ti skridt mod det gode liv”, artikel i Kristelig Dagblad 13.07.07

Mik-Meyer, Nanna & Kaspar Villadsen (2007): Magtens former. København: Hans Reitzels Forlag.

Mortensen, Nils (2002): "Amerikansk pragmatisme" pp 123- 135 i Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen (red.): Klassisk og moderne samfundsteori. København: Hans Reitzels Forlag.

Olsen, Henning, (2002): Kvalitative Kvaler – Kvalitative metoder og danske kvalitative interviewundersøgelers kvalitet. København: Akademisk Forlag.

Prieur, Annick (2008): Pierre Bourdieu en introduktion. København: Hans Reitzels forlag

Rosenmeier, Sara (2007): "Den sociale kapital's fædre" pp 9-36 i Paul Hegedahl og & Sara Lea Rosenmeier (red.): Social kapital som teori og praksis. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.

Schultz Jørgensen, Per (1999): "Barnet i risikofamilien" pp 403-421 i Lars Dencik & Per Schultz Jørgensen (red.): Børn og familie i det postmoderne samfund. København: Hans Reitzels Forlag.

Schultz Jørgensen, Per (2007): "Ensomhed i netværkssamfundet" pp188-202 i Annette Wiborg (2007): Der er bare ikke rigtig nogen: en antologi om unge og ensomhed. København: Ventilen.

Willig, Rasmus (2007): Til forsvar for kritikken. København: Hans Reitzels Forlag.

Wilken, Lianne (2006): Pierre Bourdieu. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag

Winsløw, Jacob Hilden (1991): "Sociologisk forulempning" pp. 12-25 i Social Kritik, nr 22, 1991.

BILAG – INDIVIDUEL ANGIVELSE AF AFSNIT

I dette bilag vil vi individualisere vores speciale ved at angive, hvem af specialets forfattere der har skrevet hvilke afsnit.

Mette Fanning = MF og Rikke Holm = RH

FORORD (skrevet af begge).....	3
INDLEDNING (skrevet af begge).....	4
PROBLEMFORMULERING (skrevet af begge).....	6
OPGAVENS OPBYGNING (skrevet af RH).....	7
METODE (s. 7-9, 11-13, 15-17, 19-20 skrevet af MF og s. 9-11, 13-15, 17-19 skrevet af RH).....	7
VENSKABSMODEL (s. 21-23, 25-26 skrevet af MF og s. 23-25 skrevet af RH).....	21
ANALYSE UD FRA VENSKABSMODEL (s. 26-28, 31 skrevet af RH og s. 28-30 skrevet af MF)	26
ETABLERINGSFASEN (s. 31- 33, 35-37, 39-41, 43-45 skrevet af MF og s. 33-35,37-39, 41-43, 46 skrevet af RH).....	31
UDVIKLINGSFASEN (s. 46-48, 50-52,54-56, 58-60, 62-64,66- 68, 70-72 skrevet af MF og s. 48-50,52- 54, 56- 58, 60- 62,64- 66,68-70,72-73 skrevet af RH).....	46
VEDLIGEHOLDELSESFASEN (s. 73-75 skrevet af RH og s. 75-76 skrevet af MF).....	73
ASYMMETRIENS MULIGE KONSEKVENSER (s. 76-78, 80-82 skrevet af MF og s. 78-80 skrevet af RH).....	76
VIDENSKABSTEORI (s. 83-85 skrevet af RH og s. 85-86 skrevet af MF).....	83
METODEDISKUSSION (s. 86-88, 90-92 skrevet af RH og s. 88-90, 92-94 skrevet af MF).....	86
KONKLUSION (skrevet af begge).....	94
SUMMERY (skrevet af begge).....	98
LITTERATURLISTE (skrevet af begge).....	100
BILAG (skrevet af begge).....	104